

שמראל

נקרא ונפעל

בינה גלר־טליתמן, חנה שליטא

ייעוץ מדעי:
פרופסור יאיר הופמן

בגרת בית הוצאה לאור

כתיבה ועריכה:
 ביקורת מדעית ופדגוגית:
 איורים:
 ייעוץ אמנותי:
 ייעוץ לפיתוח חשיבה:
 עריכה מגדרית:
 עיצוב וגרפיקה:
 הפקה:
 תמי פרמונט

קומיקס: **ניר עדי**, איורים בעמודים 5, 51: עודד פופר
 תצלומים: Bible Places, זאב רדובן
 מפות: ארנה צפריר ראובן

תודה מיוחדת לאמנים, לבני משפחותיהם ולמוזיאונים:
 מוזיאון ת"א לאמנות על ציורו של מרקוזה
 בריג'מן ארט
 עדי נס
 יובל כספי
 אולג טריבז'

תודתנו לישראל פיבקו על שקרא, האיר והעיר
 הספר אושר ע"י גף אישור ספרי לימוד במשרד החינוך,
 אישור מס' 2416 מיום 4.8.10

לספר מצורף מדריך למורה.

מסת"ב 4-836-517-965-978

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם,
 לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או
 אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר –
 כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי
 מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט
 אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות שמורות
 להוצאת כנרת
 נדפס בישראל, 2010

תלמידים יקרים,

בספר שלפניכם תמצאו משימות מגוונות שהכנו עבורכם.
חלקן מתאימות לשיחה בכיתה, חלקן מתאימות לכתיבה בכיתה
וחלקן – לעבודת בית.

קריאה בתנ"ך מלווה לעתים קרובות בקריאת פרושים שונים.
לכן מדי פעם, תפגשו בספר הלמוד שלפניכם, פרשנים שונים.
ביניהם ר' שלמה יצחקי (רש"י) ור' דוד קמחי (רד"ק).

תפגשו תצלומים ואיורים של ממצאים שהתגלו בחפירות
ארכאולוגיות ובעזרתם תבינו איך חיו, באיזה כלים השתמשו
וכיצד נלחמו בימים קדומים.

תמצאו גם יצירות של פסלים וציירים שונים שקראו בתנ"ך
וצירו לפי דמיונם והבנתם דמויות שונות ומצבים שונים.
בעזרת איוריו היפים של ניר המלונים את הספר תוכלו לגלות
איך הוא מדמין או מסביר את הכתוב.

שימו לב וקראו הסברים הכתובים במסגרות הכחולות.
העיון בהם יעזור לכם להבין.

מצאנו לנכון להוסיף תכנים של פרקים שאינם בתכנית
הלמודים, כדי ליצר רצף בין הארועים המספרים בספר שמואל.
כל אלה יעזרו לכם להבין את הנלמד.

אנחנו מקווים שתגלו עניין בספר שמואל ותהנו.

בהצלחה!

בינה וחנה

ראשיתו של עם ישראל

כתבו במחברתכם מה זכור לכם על תולדות בני ישראל עד ספר שמואל.
העזרו בתמונות ובמשפטים מהתנ"ך בעמודים 4-5.

4.

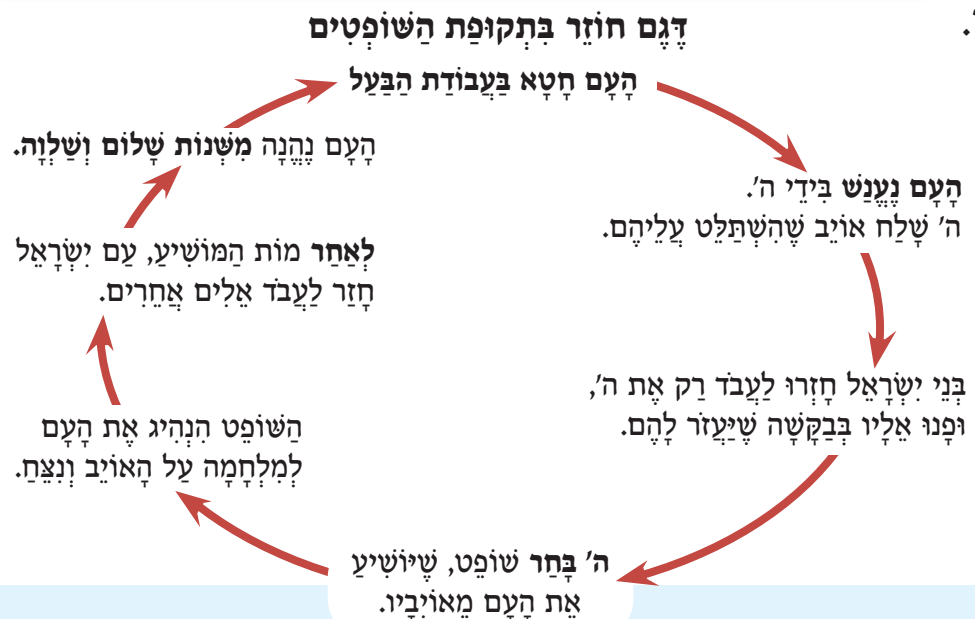
5.

- 7 ימים רבים, עשה יהושע את כל המלכים האלה מלחמה.
(יהושע פרק יא, פסוק 18)
- 8 ויהושע זקן, בא בימים; ויאמר יהוה אליו, אתה זקנתה באת בימים, והארץ נשאה הרבה מאד, לרשתה
(פרק יג פסוק 1)

6.

- 9 ועתה, חלק את הארץ הזאת בנחלה --- לתשעת השבטים; וחצי, השבט המנשה.
(פרק יג פסוק 7)
- 10 וישלח להם יהושע גורל בשלה, לפני יהוה; ויחלק שם יהושע את הארץ לבני ישראל, כמחלקתם
(פרק יח פסוק 10)
- 11 ויקח יהושע את כל הארץ, ככל אשר דבר יהוה אל משה, ויתנה יהושע לנחלה לישראל כמחלקתם, לשבטיהם; והארץ שקטה ממלחמה
(פרק יא פסוק 23)

7.

צְמִיחַת מִנְהִיג חֹדֶשׁ
לְעַם יִשְׂרָאֵל

לדתו של המנהיג הבא

קראו בעיון את פסוקים 1-8

1. הכרנו את דמותם של משה, יהושע והשופטים שהנהיגו את העם – הזכרו: מי בחר בהם להנהיג?

2. א. מי הם מנהיגי המדינה בימינו? כיצד הם נבחרים?

ב. במה שונה בחירת המנהיגים לעם ישראל אז מבחירתם בימינו?

3. בתחלת הפרק, מציג המספר את משפחתו של האיש שעתיד להיות המנהיג הבא. אילו פרטים על המשפחה אתם לומדים מפסוקים 1-3?

4. נניח שבדרךכם לשילה, פגשו בני משפחת אלקנה אנשים והתפתחה ביניהם שיחה. האם האיור עוזר לכם להבין מדוע היה חשוב לאלקנה לעלות לשילה?

1 ויהי - היה.

רמתיים צופים - ישוב מצפון

לירושלים, נקרא גם רמה.

מהר אפרים - מהאזור שבו שוכנת

רמתיים צופים. אזור זה כולל נוסף על

נחלת אפרים גם חלק מנחלת מנשה.

3 מימים ימימה - מדי שנה בשנה.

שלה - עיר ששכנה בדרום נחלת

אפרים.

עלי - כוהן במשכן בשילה.

5. מה הם הבטויים שבהם משתמש המספר כדי להדגיש, שהעליה לשילה לזבח היתה מנהג קבוע אצל משפחת אלקנה?

6. א. במה מזכיר מנהגו של אלקנה לעלות לשילה, את מנהגם של היהודים מכל העולם להתפלל דוקא ליד הכתר?

בדרך כלל, בני אדם עולים למקומות שהם מאמינים שיש בהם קדשה רבה יותר מקדשת המקום שבו הם חיים. הם מאמינים שבמקום הקדוש, האל קשוב יותר לבקשותיהם ולתפלותיהם מאשר במקומות אחרים. לא רק היהודים, גם המסלמים וגם הנוצרים מאמינים שיש מקומות שיש בהם יותר קדשה והם עולים למקומות אלה להתפלל.

ב. חפשו מידע באינטרנט או באנציקלופדיה על מסגד אל אקצה בירושלים, הקדוש למסלמים ועל כנסית הקבר הקדוש לנוצרים.

מצאו מענה לשאלות הבאות וכתבו סכום קצר:

- מדוע הפך כל אחד מהמקומות האלה למקום תפלה מקדש?

- האם אפשר למצא משהו המשתף למקומות הקדושים בדתות השונות בירושלים?

7. א. מדוע היתה שילה עיר חשובה ומרכזית? (ראו יהושע פרק יח, פסוק 1 ופסוק 10).

ב. האם אפשר לשער, מדוע בחר יהושע להציב את אהל מועד דוקא בשילה? שימו לב למקומה במפה.

ג. לפי הספור, מי היו הכוהנים בבית ה' בשילה?

8. גם בערים אחרות כמו גלגל, בית אל ומצפה עבדו את ה' בבית שהקדש לו במיוחד. מה ההבדל בין שילה לבין שאר המקומות שבהם עבדו לה'?

1. מהו נושא המפה?

2. נסו לאסוף פרטים שונים מהמפה בעזרת השאלות הבאות:

א. באילו אזורים בכנען התיישבו שבטי ישראל?

ב. היכן ישבו שנים וחצי השבטים?

ג. מי הם העמים שגבלו עם בני ישראל: במערב, במזרח, ובצפון?

ד. בספרי יהושע

ושופטים למדנו

שנשארו אזורים בארץ

שטרם נכבשו. בדקו

במפה היכן המשיכו

לחיות עממי כנען?

ד. מדוע לא הצליחו

בני ישראל לכבוש את

מישור החוף, השפלה

והעמקים?

3. עלילת הספור מתרחשת

במרפז ארץ ישראל

המערבית. מצאו באזור

שילה, מקומות נוספים

שהיו מקדשים לבני

ישראל.

מפת שטחי ההתיישבות

של שבטי ישראל

לפי המסורת היהודית הקימו בני ישראל בשילה בית לה'. קירותיו נבנו מאבנים, ובמקום גג פרשו את יריעות הבד של אהל מועד. בית זה מכנה בפרקנו גם בשם: "היכל ה'". בתוך היכל ה' נשמר ארון ה' ובו הניחו את לוחות הברית השבירים ואת לוחות הברית השניים שכתב משה.

בחצר היכל ה' עמד המזבח שעליו העלו הכוהנים קרבנות של בקר וצאן לאלהים. הקרבנות הובאו על ידי האנשים שבאו להודות לה', או לבקש את סליחתו, או לבקש בקשות.

9. א. מה היו הבעיות במשפחת אלקנה?

ב. כיצד הביע אלקנה את אהבתו לחנה?

ג. מדוע נתן אלקנה לחנה מנה כפולה? כתבו יותר מסבה אחת.

ד. שער, מי היה עלול להפגע מהתנהגות אלקנה לחנה בשעת סעודת הזבח?

ה. במה היתה יכולה להיות הפגיעה?

ו. במה שונה משמעות הבטוי: "מנה אחת אפים" בפרק זה מן המשמעות של הבטוי הזה בימינו? העזרו בדגמה שלפניכם:

ראש ממשלת ישראל השיב מנה אחת אפים לאחד העתונאים הזרים שהשתמש בבטוי אנטישמי בכתבתו.

10. למי נתון לבו של המספר – לחנה או לפנינה? הסבירו לפי מה קבעתם.

11. אילו שאלות עשויות להתעורר אצלכם כאשר מספר על חנה: "וַאלֹהִים סָגַר רַחֲמָהּ"?

4 ויהי היום – כשהיה מגיע יום העליה לשילה.

5 מנה אחת אפים – מנה אחת מהזבח כפולה בגדלה.

6 וכעסותה – התגרתה בה כרי שתתרגז. צרתה – כאן הכונה לאשה השנייה של אלקנה, לפנינה.

וה' סגר רחמה – היתה עקרה.

8 למה ירע לבבך – למה את עצובה?

חֲנָה עֲזָבָה אֶת חֲגִיגַת הַזֵּבַח הַמִּשְׁפָּחָתִית וְנִגְשָׁה לְהִיכַל ה'

9 הֵיכַל ה' - אֶחָד מִכְנוּיֵי בֵּית ה', בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ.

10 מֵרֶת נֶפֶשׁ - מִמְרֶמֶרֶת וְאִמְלָלָהּ.

בְּעֵנִי אֶמְתֵּךְ - בְּסִבָּל שִׁפְחָתְךָ.

קְרְאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 9-17

1. כְּתֹבוּ אֶת הַבִּטּוּי הַמֵּתָאֵר אֶת מִצֵּב רוּחָהּ שֶׁל חֲנָה, כְּאֲשֶׁר
הִגִּיעָה לְהֵיכַל ה'.

2. מהו הטעון שחנה מציגה בפני אלהים?

חכמינו שאלו: מה אמרה חנה לה' בתפלתה?
אחד החכמים צין שחנה היתה הראשונה שפנתה אל ה' בכנוי:
"ה' צבאות". על כן הוא שער שאמרה בתפלתה: מכל צבאי הצבאות,
מכל היצורים הרבים שבראת בעולמך, קשה בעיניך שתתן לי בן אחד?
(לפי התלמוד הבבלי מסכת ברכות לא, עב)

3. מה מוכנה חנה לעשות, ובלבד ש' ימלא את מבקשה? הסבירו וצטטו.

כאשר אדם רוצה להשפיע על אלהים לעשות את בקשתו הוא יכול לנדוד
נדר.

הנדר הוא מעין הסכם שהנדר עושה עם אלהים. בהסכם מתחייב נודר
הנדר לתת משהו משלו לאלהים, בתנאי שאלהים יקים את רצונו או את
בקשתו. נודר הנדר מאמין שאם אלהים יגשים את בקשתו והוא יקים
את נדרו, הוא יזכה לברכת האל, ואם לא יקים את נדרו, הדבר ישאר
עומד ותלוי לחובתו ואלהים יענישו על כך.

4. א. כתבו את כל הבטויים בספור המתארים את תפלתה של חנה.

ב. מה אפשר ללמד על תפלתה של חנה מכך שהמספר מרבה
לתאר אותה?

ג. תפלתה של חנה היא תפלה אישית –
היא חברה אותה והתפללה על בעיתה האישית.
במה שונה תפלתה מתפלות הנהוגות היום בבתי הכנסת?

פסל קדום של אשה מתפללת

6. א. מדוע לא הבין עלי את חנה כאשר ראה אותה מתפללת?

ב. הפרשן רבי שלמה יצחקי (רש"י) הסביר זאת כך:
וַיֵּחָשְׁבָה עָלַי לְשׂוֹרָה, שֶׁלֹּא הָיוּ רְגִילִים לְהִתְפַּלֵּל בְּלֶחֶשׁ.
מָה אִפְשָׁר לְהִבִּין מֵהֶסְבְּרוֹ שֶׁל רֶש"י, עַל צוּרַת הַתְּפִלָּה
שֶׁהִיטָה מְקַבֶּלֶת אֲזִי?

ג. שיערו, מדוע חנה התפללה בלחש?

ד. איך נוהגים להתפלל בימינו?

ה. חפשו מידע על רש"י: מתי חי? היכן חי? במה הצטיין?
אילו יצירות השאיר לדורות הבאים? כתבו על כך
פסקה קצרה.

7. א. מה אפשר להסיק על אפיה של חנה מהאפן שבו ענתה
לעלי שגער בה ונהג בה בקשיחות?

ב. באיזה בטוי, הנרדף לבטוי "מרת נפש", מתארת חנה
את עצמה בתשובתה לעלי?

8. תפקידו של עלי הכהן היה לתוך בין אלהים לבין

הבאים לשילה. הוא שמע את
תפלות האנשים והודיע לכל אחד
מהמתפללים אם תפלתו נענתה
– מאיזה פסוק אפשר להסיק זאת?

9. במי מהדמויות חל שנוי במהלך
הספור? מהו השנוי?

לבושו המושער של הכהן הגדול

12. שמר את-פיה – נסה להקשיב
ולהבין את דבריה.

13. מדברת על-לבה – מתפללת בלב
ובתנועת שפתיים, בלי קול.

14. תשתכרין – תשתכרי.

15. קשת-רוח – מרת נפש, אמלה.
ואשפך את-נפשי – ספרתי את צרותי.

16. בת-בליעל – רעה ומשחתת.
מרב שיחי וכעסי – מרב צערי וסבלי.
דברתי עד-הנה – התפללתי זמן רב,
עד עכשו.

17. שלתך – בקשתך.

18. תמצא שפחתך חן בעיניך –
משפט נימוס שהיה מקבל לומר
אותו להבעת תודה.

ופניה לא-היולא עוד –
הבעת פניה השתנתה.

ויזכרה ה' – זכר את תפלתה.

אלהים נעתר לתפלתה של חנה.

קראו בעיון את פסוקים 20-28

1. א. מדוע קראה חנה לבנה שמואל? הסבירו.

ב. קראו את הסברו של ר' דוד קמחי (רד"ק) לשם שמואל:

שמואל - הרכבה המלה בזה הטעם (הסבה) - כי יש באותיות (השם) שמואל "שואל" ויש גם כן "מאל". כאלו אמרה (חנה על בנה): "שואל מאל".

ג. כתבו בשפתכם את פרוש השם שמואל, לפי הסברו של רד"ק.

ד. חפשו מידע על רד"ק: מתי חי? היכן חי? במה הצטיין? אילו יצירות השאיר לדורות הבאים? כתבו על כך פסקה קצרה.

2. א. מדוע לא הביאה חנה את שמואל להיכל ה' מיד עם לדתו?

ב. דמינו וכתבו שיחה בין חנה ושמואל. מה הסבירה חנה לשמואל הקטן? איך הגיב הילד, מה שאל?

הגיע הזמן להביא את התינוק לעלי לשילה

עדיין לא.
נביא אותו רק כשיבין שאנחנו
שולחים אותו להיכל ה' להתחנך שם.

ג. מה לומדים על יחסו של אלקנה אל הנדר מתשובתו לחנה: "עשי הטוב בעיניך"?

3. א. כיצד מבטאת חנה את הכרת התודה שלה על לדת שמואל?

ב. למה מתכוננת חנה כשהיא אומרת: "אל הנער הזה התפללתי"?

20 לתקפות השנה - כעבר שנה.

שאלתי - בקשתי אותו.

21 ויעל - עלה. זבח הימים -

הזבח השנתי שערך אחת לשנה.

ואת נדרו - לקים את הנדרים

שנדר במשך השנה שחלפה.

22 יגמל - יפסיק לינוק.

והבאתיו, ונראה את פני ה' -

ואז אביא אותו לבית ה'.

23 אך יקם ה' את דברו - יקים את

הבטחתו ולא יגרם לילד נזק מפני

שאחרנו להביאו לבית ה'.

24 בפרים שלשה - כנראה פר בן שלוש,

מאחר שבהמשך נזכר רק פר אחד.

נבל - פר חרס. והנער נער -

והילד עדין צעיר.

"אל הנער הזה התפללתי" – כלומר רציתי והשתוקקתי לילד הזה. בימינו הפך המשפט הזה של חנה לניב לשוני.

כאשר רוצים לומר על ילד שהוא מלא את כל התקוות שתלו בו אומרים: "אל הנער הזה התפללתי".

דגמה אחרת: "כאשר נבחר ראש ממשלה חדש, חשב אבי שהוא יחולל שנוי לטובה במדינתנו. לאחר זמן מה אמר עליו אבי: 'לא אל הנער הזה התפללתי'."

4. מה הפסיד שמואל מכך שלא התחנך בבית הוריו ומה הרויח מחנוכו על ידי עלי? כתבו בשני טורים.

5. א. בספר בראשית מספר שהן יצחק והן יעקב נולדו לאמותיהם לאחר תקופת עקרות; מספר גם שהם נועדו לגדלה על ידי ה' – במה היתה גדלתם?

ה' אמר ליצחק:

ה' אמר ליעקב:

והרביתי את זרעך
ככוכבי השמים

ונתתי לזרעך את
כל הארצות האלה

והתברכו בזרעך
כל גויי הארץ

בראשית פרק כו

וקהל גויים
יהיה ממך
ומלכים מחלצריך
יצאו

ואת הארץ אשר נתתי
לאברהם וליצחק,
לך אתננה ולזרעך אחרריך
אתן את הארץ

בראשית פרק לה

26. בי אדני – בכקשה נכבדי. חי נפשך – אני נשבעת בחיך.

הנצבת עמכה בזה – אשר עמדתו כאן לפניך לפני שנים אחדות.

28. השאלתהו לה' – נתתי אותו, ותרתי על גדולו בבית והבאתי אותו לכאן כרי שיתחנך לשרת את ה'.

ב. גם יוסף נועד
לגדלה. מה היה
התפקיד שהועיד
לו ה'?

ג. מה היה יעודו
של שמשון? עינו
בשופטים פרק יג
פסוק 4.

ד. מה אפשר לשער
על שמואל מן
שקראנו שאמו
היתה עקרה?

6. הפרק עוסק בנושאים אחדים. האם הכותרת בראש הפרק
רומזת על העניין המרכזי בפרק? הסבירו.

ביום הראשון של ראש השנה קוראים בתורה בבתי הכנסת את הספור
על לידת יצחק הפותח במלים: "וה'פקד את שרה" (בראשית פרק כ).
לאחר מכן קוראים מתוך ספר שמואל א ובניאים ראשונים את הספור
על הולדת שמואל (שמואל א פרק א).
לקטע הקריאה מנביאים ראשונים קוראים בשם הפטרה, ומשמעותו:
דברי פירה, סיום.

7. מה הקשר בין נושא הפרק שקוראים בתורה, לנושא הפרק
שקוראים בהפטרה ביום א' של ראש השנה?

פרק ב

קראו בעינין פסוקים 11-26

1. עם סיום הקריאה כתבו שאלות שעוררו מחשבה אצלכם. השתמשו במלות השאלה: מדוע? כיצד יתכן? מאיזו סבה? וכדומה.

2. א. מהם שני הנושאים שבהם עוסק הקטע?

ב. הציעו וכתבו שלוש כותרות אפשריות לקטע. מתחו קו מתחת למתאימה ביותר לשמש ככותרת. נמקו בחירתכם.

ג. בפרק הקודם היתה משפחת אלקנה במרכז הספור. מי במרכז הספור בקטע הזה של פרק ב? הסבירו לפי מה קבעתם.

3. א. על בני עלי נאמר שהיו בני בליעל לא ידעו את ה' – במה זה התבטא? הרי בני עלי היו מקריבים קרבנות לה' בכל יום?

ב. לא מספר כיצד הגיבו הבאים לזבח על מעשי חפני ופינחס. ניר המאיר דמין שיחה בין אנשים בשילה. כתבו כותרת מתאימה לאיור.

11 על ביתו – אל ביתו. לפני עלי – היה עוזר לעלי.

12 בני בליעל – התנהגו ברשעות, עשו מעשים אסורים.

לא ידעו את ה' – לא התנהגו בהתאם לחקים שה' דורש מהכוהנים לקיים.

13 משפט הכהנים – הנהג הקבוע של הכהנים עם האנשים הבאים לזבח. נער – משרת.

בפסוק 14 כתוב שהנער הכוהן הפועל בשליחות חפני ופינחס, לקח מהבשר ככל אשר יעלה המזלג. כלומר לקח לעצמו מן הזבח בנגוד לחקים המצוים עליו להמתין עד שיתנו הזובחים חלקים מהזבח לכוהנים. בימינו משתמשים בבטוי כניב לשון. כאשר רוצים לומר שמישהו לקח מכל הבא ליד בלי להתחשב באחרים, אפסר לפעמים לומר: "הוא לקח ככל אשר יעלה המזלג".

14 הכה - נעץ את המזלג בכוח. בכיור או בדוד... - בסירים השונים.

15 גם בטרם יקטרון - גם לפני שהקריבו את החלב, שמן הבהמה, על המזבח.

ולא יקח ממך... כי אם חי - נער הכוהן דרש בשר חי, לא מבשל, בנגוד לכתוב במשפט הכוהנים.

16 האיש - מקריב הקרבן.

וקח לה - רק אחרי שיקטירו על המזבח לה'.

כאשר תאונה נפשך - ככל שתדע. לו - לא.

17 הנערים - בני עלי. נאצו - זלזלו.

18 ושמאל משרת את פני ה' -

בנגוד לבני עלי. האות ו' במלה

"ושמאל" - היא ו' הנגוד.

אפוד בד - בגד כוהנים.

4. א. בפסוק 16 מציג האיש הזובח לנער הכוהן להמתין עד שיקטירו את החלב לה' ורק אז לקחת מהבשר - כאשר תאונה נפשך - מה כונת הבטוי?

ב. באיזה בטוי השתמשה חוה כדי לתאר את פרי עץ הדעת בבראשית פרק ג, פסוק 5?

ג. מה אפסר ללמד מהשמוש בבטויים דומים בשני המקרים?

5. א. במה שונה שמואל מבני עלי? עינו בפסוקים 17, 18, 22, 23, 26.

ב. מה רוצה המספר לרמז לקוראים בכך שהוא יוצר נגוד בין התנהגות בני עלי להתנהגות שמואל?

6. א. הזכרו בספור הקשור לבגד שארע במשפחת יעקב. מה סמל הבגד? (בראשית פרק לז, פסוק 3).

ב. לאילו בעלי תפקידים צבוריים בימינו יש בגדים, שלפיהם נתן לזהות את תפקידם?

7. כיצד פצה אלהים את חנה?

8. א. מה יודעות הנשים הצובאות על פתח אהל מועד?

ניר המאיר דמיון שיחה בין נשים שבאו לשילה:

ב. מדוע לדעתכם בכל זאת באו הנשים לשילה?

ג. הבטוי: "צובאים על הדלתות" מקבל בעברית של ימינו במשמעות: מצטופפים ונדחקים כדי להשיג משהו. כתבו מקרה קצר ושלבו בו את הבטוי.

9. א. מינו את חטאי בני עלי לשתי קבוצות. כתבו לפי מה מינתם.

ב. בני עלי נצלו לרעה את מעמדם ככהנים. האם שמעתם על מקרים אחרים שבהם אנשים נצלו לרעה את מעמדם?

10. א. מה הסביר עלי לבניו?

ב. באחת הפתות אמר תלמיד שעלי נהג בבניו ברכות רבה מדי. שֶׁעָרָו, מִדּוּעַ הִגִּיעַ לַמִּסְקָנָה הַזֹּאת? מִצָּאוּ גַם רִמָּז בַּמִּשְׁפָּט מֵהַכְּתוּבִים.

ג. האם היה מחובתו של עלי להתנהג עם בניו אחרת מאב אחר, שאינו בעמדת הנהגה? הסבירו.

ד. כיצד היה עלי צריך לנהג משנוכח לדעת שדבריו לא השפיעו על בניו?

ה. האם נכון להתנהג רק ברכות? האם נכון לחנך רק בקפדנות? הסבירו.

11. א. מצאו והעתיקו את הפסוק המלמד שלבני עלי לא נתנה הזדמנויות להתחרט ולחזור בתשובה.

ב. על מה אלהים סולח ועל מה אינו סולח לפי דברי עלי לבניו?

ג. לפי המסורת, על מה אלהים עשוי לסלח לבני האדם ביום כפור, ועל מה אינו אמור לסלח?

ד. במה שונה אמונת עלי, מהאמונה בימינו בדבר סליחת האלהים ביום הכפורים?

12. דברי השבח על שמואל מופיעים בסמיכות לדברי הבקרת הקשים על בני עלי. שֶׁעָרָו מִדּוּעַ.

13. עֵינֵינוּ בְּאִיּוּרִים בְּעֶמּוּד הַבָּא לְפִי סֵדֶר הַמִּסְפָּרִים, וְעֵנֵנוּ:

א. מי הן הדמויות באיור?

ב. שֶׁעָרָו, מִדּוּעַ סֵדֶר הַמַּאֲיָר אֶת הָאִיּוּרִים בְּסֵדֶר עוֹלָה, מָה רָצָה לְרַמֵּז בְּכָךְ?

ג. כיצד רומז לנו המאיר שחלף זמן בין בקור אחד של חנה למשנהו?

3

2

1

אלהים התגלה לשמואל

קראו בעיון את פסוקים 1-10

1. א. מנין יודעים שבימי שמואל לא התגלה אלהים לבני אדם?
ב. הזכרו בספורים על התגלות אלהים לבני אדם, וכתבו כיצד התגלה ה'.
עינו במקורות האלה:
בראשית פרק יב, פסוק 1, ובפרק כח פסוקים 12, 13;
דברים פרק לד פסוק 10;
יהושע פרק ה פסוקים 13 עד 15;
שופטים פרק ו פסוק 8.
ג. מה הקשי שיש לעם בכך שאין נביא המשמיע את דבר ה'?

גר חרס מימים קדומים. מלאו בשמן את השערית והכניסו פתיל

2. א. באיזו מלה משתמש המספר בפסוק 1, במקום המלה נבואה?
ב. איזו מלה משרש חז"ה מופיעה בבראשית פרק טו, פסוק 1?

- 1 ודבר ה' היה יקר - ה' לא התגלה לנביאים בזמן האחרון. אין חזון נפרץ - הנבואה לא היתה תופעה נפוצה.
- 2 ועיניו החלו כהות - ראיתו הלכה ונחלשה.
- 3 גר אלהים - גר התמיד בבית ה'. נהגו להדליקו משהחשיך והוא דלק עד שהאיר הבקר. ושמואל שכב בהיכל ה' - ישן בבית ה'.
- 6 ויסף - הוסיף.
- 7 ושמואל טרם ידע את ה' - שמואל עדין לא התנסה בהתגלות ה'.
- 8 בשלישת - בפעם השלישית.
- 10 ויתיצב - נראה אליו גם במראה. כפעם בפעם - כמו בכל אחת מהפעמים הקודמות.

3. אלו הייתם מחליטים להכין הצגה על הפרק, אילו הוראות להכנת התפאורה ולהכנת התאורה הייתם כותבים לפי פסוקים 2-3?

4. א. מה אפשר ללמד על היחסים בין עלי לשמואל, לפי המספר?
ב. שיערו, מה חושב עלי על שמואל ומה הוא חושב על בניו? כתבו בשני טורים.

"הנני", ענה שמואל לקריאת ה'. כלומר אני מבטל את הרצונות שלי, כדי לקיים את רצון האל.

5. א. למדנו בתורה על שתי דמויות נוספות שענו לקריאת האל באמרם: "הנני".

באיזה הקשר אמר אברהם לה' "הנני", ובאיזה הקשר אמר כד משה? עינו בבראשית פרק כב ובשמות פרק ג.
ב. מה אפשר ללמד על שמואל מנכונותו להענות לצו האל?

6. שיערו, מה הרגיש עלי כאשר אלהים מתגלה אל שמואל ולא אליו או אל בניו? נמקו את השערותכם.

7. העתיקו משפט מהכתוב היכול לשמש כותרת לציור.

שמואל וְעֵלִי, צִיר בְּרָאסִי, הַמָּאָה ה־19

קראו בעין את פסוקים 11-21

1. באיזה בטוי ציורי משתמש המספר, כדי להדגיש שאלהים הודיע לשמואל שעומד להתרחש ארוע קשה ומחריד?

2. מדוע נענשו בני עלי?

3. הענש שנתן למשפחת עלי יעבר גם לדורות הבאים, שטרם נולדו במשפחה - מדוע קשה להשלים עם ענש מסוג זה? נמקו.

עלי חטא בכך שלא חנך את בניו לצית לכתוב בתורה ולמלא את תפקיד הכוהנים כנדרש. הענש שקבל יעבר לדורות הבאים לכן נוהגים לקרא לו בשם "גמול לדורות".

4. שערן, איך הרגיש שמואל אחרי ששמע את הנבואה? הסבירו מדוע.

11 אנכי עשה דבר בישראל -

אעשה בקרוב מעשה.

תצלינה שתי אֲזַנּוֹ - בטוי ציורי שמשמעותו: השומע על המעשה שאעשה, יודעוץ ויהיה המום.

12 אקים אל עלי - אקים את דברי

על ענשם של בני משפחת עלי.

את ביתו - על ביתו. על בני משפחתו. בית במקרה זה, הוא שם משאל למשפחה על דורותיה.

החל וכלה - מההתחלה ועד הסוף, הפל יתקיים.

13 בצון - בגלל החטא.

מקללים - מבזים את כבוד ה'.

14 אם יתכפר - אם יסלח.

15 ירא - פחד.

17 כה יעשה לך אלהים וכה יוסיף - לשון שבועה.

19 וה' היה עמו - הצליח במעשיו.

21 להראה - להראות ולהופיע

לפני שמואל בדברי נבואה.

כל שָׁמְעוּ תַּצְלִינָה, שְׁתֵּי אֲזָנָיו – כְּלוֹמַר אֲזָנָיו שֶׁל הַשּׁוֹמֵעַ מְצַלְצֵלוֹת מִתְדַּהֵמָה וּמִקְשֵׁי לְהֶאֱמִין לְדַבְרִים שֶׁשָּׁמַע. בִּימִינוּ הַפֶּךְ הַבְּטוּי לְנִיב לְשׁוֹנִי. אֶפְשָׁר לֹאמַר לְדַגְמָה: כְּאֶשֶׁר סֵפֶר הַתְּלָמִיד בִּכְתָּה עַל סִבְלָם שֶׁל סָבוּ וְסִבְתוֹ בְּשׂוֹאָה, אָמְרָה הַמּוֹרָה: לְמִשְׁמַע הַסִּפּוּר הַנּוֹרָא תַּצְלִינָה שְׁתֵּי אֲזָנָי.

5. כִּיצַד הַצְלִיחַ עָלַי לְשַׁכְנַע אֶת שְׁמוּאֵל לְסַפֵּר לִּי אֶת אֲשֶׁר אָמַר לוֹ ה'?

6. א. מָה הִיְתָה תְּגוּבַת עָלַי עַל דְּבָרַי שְׁמוּאֵל?

ב. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל עָלַי מִתְּגוּבָתוֹ?

7. בְּאֵילוּ מַלִּים מִתְאָר הַמְּסַפֵּר כִּי שְׁמוּאֵל הָכַר בְּעַם כְּנָבִיא וּכְמִנְהִיג?

8. א. מָהוּ הַפְּסוּק הַמְּרָכְזִי בַּפֶּרֶק? נִמְקוּ אֶת בְּחִירַתְכֶם.

ב. הֲצִיעוּ שְׁלוֹשׁ כּוֹתָרוֹת לַפֶּרֶק. סַמְנוּ בָּקוּ אֶת הַמִּתְאִיָּמָה בְּיוֹתֵר לַפֶּרֶק. נִמְקוּ.

9. לִפְנֵיכֶם מִשְׁפָּטִים בְּעִבְרִית שֶׁל יְמִינוּ. כְּתִבוּ אוֹתָם בְּעִבְרִית מְקַרְאִית:

א. אֵל תִּסְתִּיר (פְּסוּק 17).

ב. לֹא נָזַף (פְּסוּק 13).

ג. כָּל מִי שִׁישָׁמַע יִזְדַּעַזַּע עַד מְאוֹד (פְּסוּק 11).

ד. מִהֶהֱתַחֲלָה וְעַד הַסּוֹף (פְּסוּק 12).

שְׁחֲזוּר עֲגָלָה פְּלִשְׁתִּית
לְפִי צִיּוּר קִיר מִצָּרִי

בני ישראל יוצאים למלחמה בפלשתים

קראו בעיון את פסוקים 1-11

1. בני ישראל הם שיזמו מלחמה נגד הפלשתים – מדוע? ראו פסוק 9.

2. א. חפשו מידע באינטרנט או באנציקלופדיה, שיהיה בו מענה לשאלות הבאות על הפלשתים. כתבו סכום קצר.

• מאין הגיעו לכנען? מתי הגיעו?

• באיזה אזור בארץ התיישבו?

• מה ידוע על צורת השלטון של הפלשתים?

• מה ידוע על צבאם, על כלי הנשק שהיו להם?

• מה היה יתרונם הצבאי על בני ישראל?

• מה ידוע על תרבותם ואמונתם?

ב. מה מספר ספר שופטים על הפלשתים? עינו בשופטים פרק טו, פסוק 13 ופרק יח, פסוקים 26-28.

3. עינו במפה בעמוד 9:

א. מהם פני השטח שעליו השתלטו הפלשתים?

ב. מהן הסבות שהפלשתים התיישבו דוקא במישור החוף?

אתרו במפה את חמש ערי

1 ויחנו – הקימו מחנה צבאי כדי להתארגן.

אכן העזר – נמצאת ממזרח

למעיינות הירקון.

אפק – היא תל אפק שליד ראש העין.

2 ויערכו – ארגנו את הלוחמים

במערך צבאי. ותטש המלחמה –

הלוחמים התפזרו בשטח במהלך

הקרב. וינגף – הפסיד במלחמה.

3 ויבא בקרבנו – יהיה בתוכנו.

9 והיו לאנשים – תתנהגו כגברים לוחמים.

פן תעבדו לעברים – שמא המצב

יתחפף ואתם תשתעבדו לעברים.

10 המכה – המפלה.

11 וארון אלהים נלקח – בשבי הפלשתים.

3. מתוך מה שלמדתם על הפלשתים, איזה גורם השפיע על תוצאות הקרב הראשון שנערך בין הפלשתים לבין ישראל?

4. א. שער, איזה ספור, שכנאה היה מכר לזקנים, גרם להם להחליט להביא את ארון ה' לשדה הקרב? עינו ביהושע פרק ו, פסוקים 1-4.

ב. במה שונה הספור על הבאת ארון ה' ביהושע מהספור בפרקנו?

ג. שער, מדוע הביאו הזקנים את הארון לשדה הקרב?

ד. מה דעתכם על הדרך שמצאו בני ישראל כדי להתגבר על הכשלוך בקרב הראשון?

5. א. כיצד הגיבו הפלשתים וכיצד הגיבו הישראלים על הבאת ארון ה' לשדה הקרב?

ב. מה אפשר להבין מכך שהבאת הארון לשדה הקרב השפיעה גם על בני ישראל וגם על הפלשתים?

קראו גם את הספרו של הפרשן מלבי"ם:

זו היתה טעותם, שחשבו שה' יציל את ארון הברית וישמרהו מיד פלשתים ועל ידי זה ינצלו וישמרו גם הם – וזו מחשבה שגויה, כי ארון הברית אינו יכול להציל את העם. תפקידו להזכיר לעם לשמור הכתוב בלוחות הברית.

לוחמים פלשתים.
איור לפי ציור קיר מצרי

5. א. מדוע פָּחְדוּ הַפְּלִשְׁתִּים?

ב. כיצד עוֹרְרוּ מִנְהִיגֵי הַפְּלִשְׁתִּים אֶת לוחמיהם להִלָּחֵם?

6. א. בַּפְּסוּק 6 מִכְּנִים הַפְּלִשְׁתִּים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל "עֲבָרִים" –

כִּיצַד מִכְּנִים הָ"עֲבָרִים" בַּתּוֹרָה, בִּיהוֹשֻׁעַ וּבְשׁוֹפְטִים?

עֲיִנו:

בְּשִׁמוֹת פָּרָק ג, פְּסוּק 9,

יְהוֹשֻׁעַ פָּרָק א, פְּסוּק 2,

שׁוֹפְטִים ג, פְּסוּק 12.

ב. כִּיצַד מִכְּנִים הָ"עֲבָרִים" בִּיָּמֵינוּ?

ג. הַחֲלוּצִים שֶׁחֲזְרוּ לָאָרֶץ לִפְנֵי לְמַעַלָּה מִמָּאָה שָׁנִים קִרְאוּ

לְשִׁפְתָּנוּ "עֲבָרִית" וְלַתְּרַבּוּת שֶׁנוֹצְרָה בָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי

קוּם הַמְּדִינָה "תְּרַבּוּת עֲבָרִית" – מֵהוּ הַמִּקְוֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ כִּנְרָאָה

שֶׁאֲבוּ הַחֲלוּצִים כְּנוֹי זֶה?

ד. לְאִיזוֹ עִיר הֶעֱנִיקוּ הַחֲלוּצִים, בּוֹנֵי הָאָרֶץ, אֶת הַכְּנוֹי: "הָעִיר

הָעֲבָרִית הָרְאשׁוֹנָה"?

7. א. מָה הָיוּ תּוֹצְאוֹת הַקָּרֵב הַשֵּׁנִי מוֹל פְּלִשְׁתִּים?

ב. בַּפְּסוּק 10 כָּתוּב: "וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף".

כִּיצַד מְשַׁתְּמָשִׁים בְּשִׁרְשׁ נפ"ל בַּשָּׂפָה הָעֲבָרִית?

אַפִּק. אֶלֶם בִּיָּמֵינוּ

מפת מלחמת אבן העזר - הקרב מול הפלשתיים

מקרא:

- ← צבא ישראל
- ← צבא פלשתיים

קראו בעיון את פסוקים 12 – 22

12 מדיו קרעים ואדמה על-ראשו – סימן לאכל.

13 יד (יד) דרך מצפה – חכה ליד הדרך המובילה לעיר, כדי לשמע על תוצאות המלחמה.

14 והאיש מהר ויבא ויגד לעלי – המספר השתמש בשלושה פעלים בזה אחר זה כדי להדגיש את מהירותו של הרץ.

15 ועיניו קמה – עיניו קמות. הוא עור לחלוטין.

17 נס – ברח.

מגפה גדולה – רבים מתו.

18 ויפל – עלי.

מפרקתו – עצמות חליות הצוואר של עמוד השדרה.

19 הרה ללל – עמדה ללדת. האות ד נשמטה.

חמיה – החם שלה, אבי בעלה.

20 הנצבות עליה – הנשים שעמדו מסביב לה ועזרו לה בלדה.

ולא-שתה לבה – לא שמה לב.

22 גלה כבוד – הכבוד עזב, סר.

1. כיצד בטא הרץ את רגשותיו על המפלגה?

2. המבשר בחר לספר לעלי בסדר מסים את תוצאות המלחמה. מהי לדעתכם הסבה שהמבשר הודיע לעלי דוקא לפי הסדר הזה?

3. כיצד התקיימה נבואת ה' לשמואל? בתשובתכם התייחסו למספר בפרק כלו.

4. כיצד הביעה אשת פינחס את כאבה העמוק על מפלגת ישראל?

5. האם אתם זוכרים שמות אחרים במקרא שמופיע בנתינתם מדרש שם? ראו: בראשית פרק כא פסוק 6; פרק כה, פסוק 26; שמות פרק ב, פסוק 10.

6. הציעו כותרת מתאימה לפסוקים 12–22.

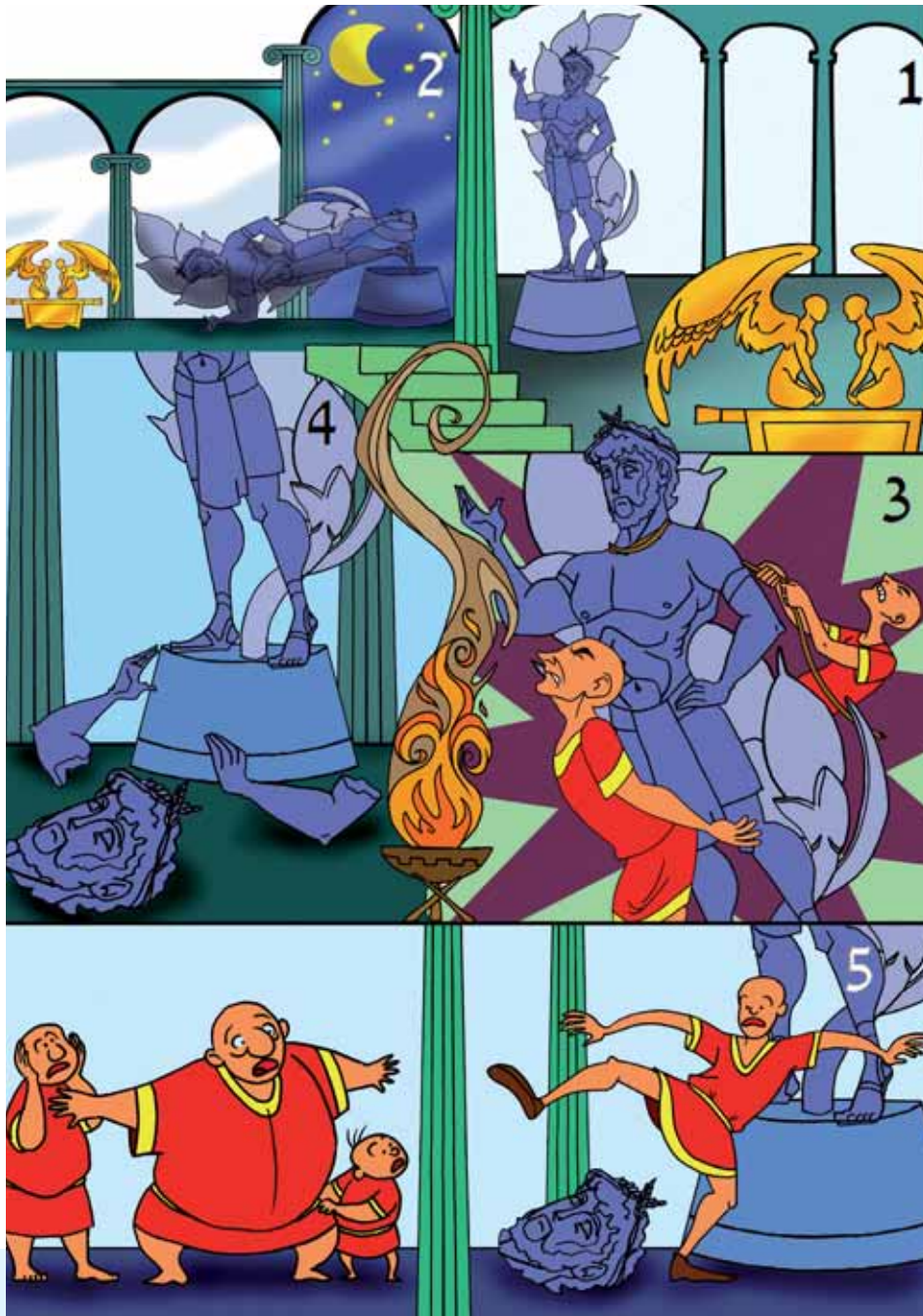

דמות יושבת על כסא.
פסל קדום שהתגלה בחפירות
העיר הקדומה חצור

אֲרוֹן ה' מוֹבָא לְמִקְדָּשׁ דְּגוֹן

קראו בעין את פסוקים 1-5

1. הַתְּבוֹנְנוּ בְּאֵיזָרִים. הַתְּאִימוּ וְהַעֲתִיקוּ לְכָל אֵיזֹר מִשִּׁפְט מִהִמָּסְפָּר בַּפֶּרֶק.
לְדַגְמָה: לְאֵיזֹר 1 אֶפְשָׁר לְהַתְּאִים אֶת הַמִּשְׁפָּט:
"וַיִּקְחוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים... וַיֵּצִיגוּ אוֹתוֹ אֶצֶל דְּגוֹן"

2. שְׁעָרוֹ, מָה רָצוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְהַשִּׁיג בְּכָךְ שֶׁהִנִּיחוּ אֶת אֲרוֹן ה' בַּמִּקְדָּשׁ דָּגוֹן?

3. כִּיצַד הִתְהַפְּכוּ תַכְנוּיֹתֵיהֶם?

4. א. בַּפְּסוּק 5 מִסְבִּיר הַמַּסְפֵּר מִנְהַג פְּלִשְׁתִּי שֶׁעֲדִין הָיָה קִיָּם בְּיָמָיו. מָהוּ הַמִּנְהַג וּמָהוּ הַסְּבִירוֹ?

ב. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ מוֹצֵא לְנֶכּוֹן הַמַּסְפֵּר לְהַזְכִּיר אֶת הַמִּנְהַג?

הַעֲמִים שֶׁחָיוּ בְּשִׁכְנוֹת לַעַם יִשְׂרָאֵל הָאֲמִינוּ בָּאֱלִים רַבִּים. הֵם הִקִּימוּ לְכַבֹּדָם מִקְדָּשִׁים.
עַמִּים אֵלֶּה הָאֲמִינוּ שֶׁהַמִּקְדָּשׁ הוּא מְקוֹם מְגוּרָיו שֶׁל הָאֵל, שֶׁלְמַעַנּוּ בְּנוּ אֶת הַמִּקְדָּשׁ.
בְּכָל מִקְדָּשׁ הִקִּימוּ תוֹשְׁבֵי הָעִיר פֶּסֶל שֶׁל הָאֵל. כֵּךְ הוּקָם בְּאַשְׁדּוֹד מִקְדָּשׁ דָּגוֹן בּוֹ הָצַב פֶּסֶלוֹ.
בַּמִּקְדָּשִׁים נִעְרְכוּ טַקְסֵי פְּרִיָּוֹן וְנִחוּשׁ הָעֵתִיד בְּאַמְצָעוֹת חֲפָצִים שׁוֹנִים.
הַמַּאֲמִינִים הִקְרִיבוּ קִרְבָּנוֹת וְהִבִּיאוּ מִתְּנוֹת לָאֱלִים כְּדִי לְרַצּוֹתָם וּלְשַׂכֵּךְ אֶת כַּעַסָם. קִרְבֵּן אָדָם לֹא נִחְשָׁב בְּעֵינֵי מַאֲמִינָיו לְרֹצָח. הֵם חֲשָׁבוּ שֶׁכֵּךְ רוֹצֵחַ הָאֵל. הַכּוֹהֲנִים קִיָּמוּ יַחֲסִי מִן עַם הַבָּאִים לַמִּקְדָּשׁ. הֵם לֹא רָאוּ בְּכָךְ מַעֲשֵׂה פֶסוּל.

5. כְּתַבוּ שְׁנֵי הַבִּדְלִים עֲקָרִים בֵּין הֵיכַל ה' בְּשִׁילָה, לְבֵין מִקְדָּשׁ שְׁנִבְנָה לָאֱלִים אֲחֵרִים.

בַּפֶּרֶק ה' וּבַפֶּרֶק ו' מִסְפָּר:

פֶּרֶק ה' וּפֶרֶק ו' אֵינָם בְּתַכְנוּיַת הַלְמוּדִים. בַּפֶּרֶקִים אֵלֶּה מְסַפֵּר שֶׁה' הֶעֱנִישׁ אֶת תוֹשְׁבֵי אֲשְׁדּוֹד וְגֵרָם לָהֶם מַחְלוֹת קָשׁוֹת. הֵם נִבְהָלוּ וַחֲשָׁדוּ שֶׁהַדְּבַר קוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחוּ אֶת אֲרוֹן ה' בַּמִּקְדָּשׁ דָּגוֹן. הַתוֹשְׁבִים דָּרְשׁוּ מִסְרָנִי פְּלִשְׁתִּים לְסַלֵּק אֶת הָאֲרוֹן מֵאַשְׁדּוֹד. וְאֵלוּ הֶעֱבִירוּ אֶת הָאֲרוֹן לְגֵת וּמִשָּׁם לְעֶקְרוֹן. גַּם בְּעָרִים אֵלֶּה פָּרְצוּ מִגִּפּוֹת. בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר הַחֲלִיטוֹ הַפְּלִשְׁתִּים לְשַׁלַּח אֶת אֲרוֹן ה' בְּעֶגְלָה לְבֵית שָׁמֶשׁ. אֲנָשֵׁי קִרְיַת יַעֲרִים בָּאוּ וּלְקַחוּ אֶת אֲרוֹן ה' מִבֵּית שָׁמֶשׁ לְעִירָם.

2. בֵּית דָּגוֹן - הָיָה מִקְדָּשׁוֹ שֶׁל הָאֵל הַפְּלִשְׁתִּי "דָּגוֹן", אֵל הַדָּגוֹן, הַחֹטָה.

4. אֶל-הַמִּפְתָּן - עַל הַמִּפְתָּן, סֵף הַדֵּלֶת.

רק דָּגוֹן נִשְׁאָר עָלָיו - רַק גוֹף הַפֶּסֶל נִשְׁאָר.

5. עַד הַיּוֹם הַזֶּה - הַמִּנְהַג הַמִּשְׁיָד מֵאִזְ וְהָיָה קִיָּם בְּזִמְנֵי כְּתִיבַת הַסְּפֹר.

הַפְּלִשְׁתִּים הַחֲזִירוּ אֶת אַרֹן ה'

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 1-2 וּפְסוּקִים 16-17

בְּסֵפֶר שְׁמוּאֵל לֹא מְסֻפָּר מָה עָלָה בְּגוֹרְלָהּ שֶׁל שִׁילָה כְּתוּצָאָה מִהַמְּפֹלָה
בְּמִלְחָמָה עִם הַפְּלִשְׁתִּים. חוֹקְרִים שֶׁחֲפְרוּ בְּתֵל שִׁילָה מֵצְאוּ שָׁם שְׂרִידִים
מִתְּקוּפַת עָלִי וְשְׁמוּאֵל: אֲבָנִים שְׂרוּפוֹת, חֲלָקֵי כָלִים שֶׁשָּׁמְשׁוּ לְהַעֲלֹאת
קִרְבָּנוֹת וְעֶרְמַת צְמוּקִים מִפְּחָמִים. הֵם הִגִּיעוּ לַמִּסְקָנָה שְׁאֵלוּ כִּנְרָאָה
סִימָנִים הַמַּעֲיִדִים שֶׁשִׁילָה חֲרָבָה בְּיַד הַפְּלִשְׁתִּים, זְמַן קָצֵר לְאַחַר נִפְּלִית
אַרֹן ה' בְּשִׁבִּי הַפְּלִשְׁתִּים.

1. א. מִדּוּעַ לֹא הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת "אַרֹן ה'" בַּחֲזָרָה לְשִׁילָה?

ב. עַל סִמְךָ מָה הִגִּיעוּ הַחוֹקְרִים לַהֲשָׁעָרָה שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים כָּבְשׁוּ
אֶת שִׁילָה וְהַחֲרִיבוּהָ לְאַחַר מִפְּלַת יִשְׂרָאֵל בְּאַפְקִי?

2. א. לִפִּי מָה בִּכְתוּב נִתֵּן לְלַמֵּד שְׁאֲנִשֵּׁי קִרְיַת יְעָרִים הִתְיַחֲסוּ
בְּכַבּוּד לְתַפְקִיד שְׁמִירַת אַרֹן ה'?

ב. הָאֵם אֶפְשָׁר לְהַסִּיק מִהַמְּסֻפָּר, שְׁאֵלְעֶזֶר בֶּן אֲבִינָדָב הִצְלִיחַ
בְּתַפְקִיד שְׁהוּטֵל עָלָיו? הַסְבִּירוּ לִפִּי מָה קִבַּעְתֶּם.

3. א. כִּיצַד הִשְׁפִּיעָה הַחֲזָרַת "אַרֹן הַבְּרִית" עַל עַם יִשְׂרָאֵל?

ר' דָּוִד קִמְחִי (רַד"ק) מְפָרֵשׁ אֶת "וַיִּנָּהוּ" כֹּךְ:

כָּלֶם נֶאֱסָפוּ אַחֲרֵי ה' וְעַבְדוּהוּ לְבָדוּ לְאַחַר שֶׁהִסִּירוּ הַבְּעָלִים
וְהַעֲשָׂתוֹת.

ב. לְמִי עוֹד הָיָה חֵלֶק בְּכֶךְ שְׁבָנֵי יִשְׂרָאֵל נָהוּ אַחֲרֵי ה'? הִעֲזָרוּ
בְּהַסְבִּירוֹ שֶׁל הַפְּרָשָׁן רַבִּי שְׁלֹמֹה יִצְחָקִי (רַש"י):

וַיִּנָּהוּ... אַחֲרֵי ה' - עַל יְדֵי שְׁמוּאֵל שֶׁהָיָה מַחֲזִיר מַעִיר לְעִיר
וְשׁוֹפֵטִם וּמוֹכִיחֵם (נִזְוָף בָּהֶם כְּאִשָּׁר חָטְאוּ לָה').

1 קִרְיַת יְעָרִים - שְׁכֵנָה בְּמָקוֹם

שָׁבוּ נִמְצָא הַיּוֹם הַכֹּפֶר אֲבוּ גוֹשׁ.
קִדְשׁוֹ - הִכִּינוּ אוֹתוֹ לְתַפְקִיד.

2 וַיִּרְבוּ הַיָּמִים - חָלְפוּ הָרַבָּה שָׁנִים.

וַיִּנָּהוּ אַחֲרֵי ה' - נָהוּ, הִלְכוּ

בְּדַרְכֵי ה', לִבָּם נִמְשָׁךְ לָהּ.

וַיִּנָּהוּ - מִלְשׁוֹן לְלִכְתָּ בְּעַקְבוֹת.

וַיִּנָּהוּ - מִלְשׁוֹן נָהִי - כָּכִי.

16 וְסָבַב בֵּית-אֵל וְהַגִּלְגָּל ... -

בָּקָר בְּעָרִים מְרֻכְזוֹת.

17 וַתִּשְׁכְּתוּ הָרַמָּתָה - הָיָה שָׁב

לְעִירוֹ רָמָה (רַמְתִּים צוֹפִים) כְּשֶׁסִּים

אֶת הַסָּבָב הַשָּׁנִתִּי.

4. א. מהו הפעל החוזר שלוש פעמים בפסוקים 15–17 ומתאר את אפי מנהיגותו של שמואל?

ב. מה היה תפקידו של שמואל לפי פסוק 16?

ג. שמואל האמין שמנהיג צריך להיות בקשר מתמיד עם בני עמו, ולפעל לקיום הקשר. כיצד אפשר ללמד זאת מהכתוב?

ד. במה דומה ובמה שונה מנהיגות שמואל ממנהיגות עלי? עינו בפרק א פסוק 9; בפרק ד פסוק 13, ופסוק 14.

ה. כיצד שומרים מנהיגים על קשר עם בני העם בימינו?

5. כיצד אפשר ללמד מתוך פסוק 17 שבתקופה שמספר עליה בפרקנו, היו בני ישראל מתאספים לזבח לה' במקומות שונים בארץ?

מפת הישובים שבהם ערך שמואל סבב שנתי

מקרא:

המסלול שבו עבר שמואל

6. חֲשֹׁבוּ, מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל מְנַהֲיגוֹתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל מִכָּל אֶחָד
מֵהַצְטוּטִים הַבָּאִים?
כְּתֹבוּ סְכּוּם קָצֵר עַל מְנַהֲיגוֹתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל לְפִי הַצְטוּטִים
הָאֵלֶּה:

- וּשְׁמוּאֵל מָשַׁרְתָּ אֶת־פָּנָיו ה', נֶעַר חָגוֹר אֶפֹּד בָּד
(פָּרָק ב, פְּסוּק 18).
- וַיֵּדַע כָּל־יִשְׂרָאֵל... כִּי נֶאֱמַן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַה'
(פָּרָק ג, פְּסוּק 20).
- וַיְהִי דְבַר־שְׁמוּאֵל לְכָל־יִשְׂרָאֵל (פָּרָק ד, פְּסוּק 1).
- וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו
(פָּרָק ז, פְּסוּק 15).
- וַהֲלֹךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, וְסָבַב בֵּית־אֵל וְהִגְלִיל וְהַמְּצָפָה
(פָּרָק ז, פְּסוּק 16).

קראו בעיון את פסוקים 1-22

1. א. במה שונה האפן שבו מנו בני שמואל לשופטים, מאפן מנוי שופטים עד כה?

ב. במה מזכירה התנהגותו של שמואל את חטאו של עלי?

2. מה אפשר ללמד על אפים של בני שמואל מכל אחד מהמשפטים הבאים:

• ויטו אחרי הבצע • ויקחו שחד • ויטו משפט

"לבצע" פרושו לחתך. בימים קדומים נהגו לשלם בגושי כסף, ובלשון התנ"ך: ב"בצע כסף". בעברית של ימינו משתמשים בבטוי: "בצע כסף" גם בהשאלה ומשמעותו היא: רוח, גמול כספי. הבטוי "ויטו אחרי הבצע" משמעותו – רדפו שחד. בימינו, במדינת ישראל, החק אוסר על מתן שחד. מקבל שחד וגם נותן שחד עומדים למשפט ונענשים.

3. אלו נדרשו הזקנים לפרט ולהסביר מדוע הם רוצים למנות מלך, מה היו אומרים?

מה היה עונה להם שמואל? כתבו בשני טורים.

4. א. איזה משפט מהכתוב מלמד ששמואל פנה לה' בבקשת עזרה והכונה איך לנהג?

ב. כיצד מנמק ה' לשמואל את בקשת העם למלך? הסבירו לפי פרוש "מצודת דוד":

כי לא אותך מאסו – ... כי לא עשו דבר בלתיך (בלעדיך), אבל בי מאסו ולא חפצו במשפטי (חקי) התורה.

ג. במה שונה תגובת ה' מתגובת שמואל לדרישת העם למלך?

5. א. השלימו את פרוט המסים שיקח המלך מהעם כפי המתאר במשפט המלך.

2 משנהו – הבן השני.

3 ולא-הלכו בניו בדרכו – לא

התנהגו בישר ובהגינות, כמו שמואל.

ויטו אחרי הבצע – היו חמדנים, רצו להתעשר בקלות.

בצע – כסף. ויטו משפט –

שפטו לטובת נותן השחד.

5 לשפטנו – שגם ינהיג את העם וגם ישפט.

הגוים – עמים אחרים.

7 כִּי־אֵתִי מֵאִסּוּ מֶמֶלֶךְ עָלֵיהֶם -

לֹא רָצוּ לְנַהֵג לִפִּי חֻקֵּי הַתּוֹרָה.

9 אֶךְ כִּי־הָעֵד תַּעֲדִיד בָּהֶם - אָבֵל

תִּזְהִיר אוֹתָם מִפְּנֵי הַצָּפוֹי לָהֶם תַּחַת
שְׁלֹטוֹן מֶלֶךְ.

מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ - דְּרִישׁוֹת הַמֶּלֶךְ
מֵהָעַם.

13 רִקְחוֹת - מִיִּצְרוֹת תַּמְצִיזוֹת בְּשָׁמַיִם.

15 יַעֲשֵׂר - יִקַּח עֲשִׂירִית מֵהֵיבּוֹל מִס

עֲבוֹר צָרְכֵי וְצָרְכֵי הַמֶּמְלָכָה.

סְרִיסִיו וְעִבְדֵּיו - שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ.

19 וַיִּמָּאֲנוּ - יִסְרְבוּ.

20 וַיֵּצֵא לְפָנֵינוּ - יִאֲרָגֵן אֶת הַצָּבָא

וַיּוֹכִיל אוֹתָנוּ לְמַלְחָמָה.

ב. בְּאִיזָה סֵדֶר מֵתֵאָר שְׁמוּאֵל שֶׁהַמֶּלֶךְ יִקַּח לְצָרְכָיו מִכָּל מָה
שֶׁבְּרִשׁוֹת הָאֲנָשִׁים?

6. א. שְׁמוּאֵל הִזְהִיר אֶת הָעָם מִפְּנֵי הַחַיִּים הַקָּשִׁים הַמִּצְפִּים לוֹ
תַּחַת שְׁלֹטוֹן מֶלֶךְ. מִדּוּעַ לֹא הִצְלִיחַ לְשַׁכְנַע אֶת הָעָם לוֹתֵר
עַל רַעֲיוֹן שְׁנוֹי הַשְׁלֹטוֹן?

ב. הָאֵם תֵּאָוְרוּ שֶׁל שְׁמוּאֵל מֵתֵאִים בְּהִכָּרַח לְהַתְנַהֲגוֹתוֹ שֶׁל
הַמֶּלֶךְ? הַסְבִּירוּ.

7. א. מָה הָיוּ יִתְרוֹנוֹת שְׁלֹטוֹן הַשׁוֹפְטִים וּמָה הָיוּ חֲסִרוֹנוֹתָיו?

ב. מָהֶם יִתְרוֹנוֹתָיו שֶׁל שְׁלֹטוֹן מֶלֶךְ וּמָהֶם חֲסִרוֹנוֹתָיו?

8. א. מָה הַקָּשָׁר בֵּין הַמֶּלֶךְ "רִקְחוֹת" הַכְּתוּבָה בְּפָרְקֵנוּ לַמְּלִים
"רוֹקַחַת" (אוּ "רוֹקַח") "מְרִקַּחַת" ו"בֵּית מְרִקַּחַת" שֶׁבָּהֶן
מְשִׁתַּמְשִׁים בְּיָמֵינוּ?

ב. מָה הַקָּשָׁר בֵּין הַמֶּלֶךְ "יַעֲשֵׂר" בַּמִּשְׁפָּט "וְזָרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם
יַעֲשֵׂר", לְבֵין הַמֶּלֶךְ: "מַעֲשֵׂר"? בְּדַקּוֹ בַּמְּלֹךְ.

חיי העם תחת שלטון מלך

א.

פקידי המלך מודדים את כמות יבול
התבואה, כדי לדעת את גובה המס
שעליהם לגבות עבור המלך. ציור קיר
ממצרים הקדומה

ב.

נשים קוטפות פרחים וסוחטות
אותם לתעשית בשמים
תבליט ממצרים הקדומה

ג.

אנשים המגיסים
לעבודת מס עבור המלך.
ציור קיר ממצרים
הקדומה.

9. א. כיצד מנסה שמואל לשכנע את העם שלא כדאי להם להמליך עליהם מלך?
 ב. מהו הפעל החוזר שמשמש כמלה מנחה בתאור התנהגותו של המלך?
 ג. איזה רעיון מדברי שמואל לעם מדגישה המלה המנחה?

כאשר מלה מסיימת בולטת משום שהיא חוזרת פעמים אחדות בפרק. קוראים לה: מלה מנחה. מלה מנחה מדריכה את הקוראים ורומזת להם על רעיון חשוב בפרק.

10. ניר המאיר בטא את התרשמותו ממשפט המלך באיורים הבאים. מה המשתף לדמויות באיורים?

9. א. מה אמר ה' לשמואל, ומה אמר שמואל לעם לפי פסוק 22?
כתבו בשני טורים.

ב. איזו מסקנה אפשר להסיק מהכתוב בפסוק 22?

10. במה שונה דמותו של שמואל בפרקנו מהדמות שהכרנו עד כה?

11. כתבו כותרת מתאימה לפרק.

לסכום (פרקים א-ח):

1. מדוע פותח פרק א בספור על משפחה אלמונית?

2. מדוע זקוק עם ישראל למנהיג חדש?

3. כיצד מתבטאת חלשת העם במלחמותיו עם פלשתים?

4. לפניכם חידות לפרקים א-ח. אם תרצו חברו גם אתם חידות.

1.

משפחה מיחדת במינה
מותרת על נוחיתה.
מטלטלת את עצמה בשמחה
לזבח במקום שהוא שיא
הקדשה.

א. מי המשפחה?

ב. מהו המקום שהוא

שיא הקדשה?

2.

האשה האמלה
אל אלהים בלחש התפללה.
הכוהן חשבה לשכורה,
ברגשותיה הוא פגע,
אך לבסוף לה גלה
שהאל יענה לבקשתה.

א. מי היא האשה?

ב. מיהו הכוהן?

3.

הוא גָּדַל מְחוּץ לְבֵיתוֹ
אֵךְ הַכֹּהֵן לֹא הִזְנִיחַ אֶת חֲנוּכוֹ.
הוא הִתְנַהֵּג לְמוֹפֶת
וּמֵלֵא כִּיאוֹת תַּפְקִידִים,
בְּנִגּוּד לְחַפְנִי וּפִינִחַס הַבָּנִים
הַמְּשֻׁחָתִים.

מִי־הוּא הַכֹּהֵן?
מִי־הוּא הַחֲנִיךְ?

4.

הוא בִּשְׁבִי נִלְקַח
שׁוֹבֵיו חָשְׁבוּ שֶׁהוּא מְנַצָּח.
אֵךְ הוּא לִמַּד אוֹתָם לֶקַח
שְׁלֹא בַמְהֵרָה יִשְׁכַּח.

מִי הוּא?
מִי הַשׁוֹבִים?

5.

הוא גָּמָא מְרַחֲקִים
וְהַצֵּטִין בֵּין הָרָצִים.
בְּפִיו הִיתָה בְּשׁוּרָה רָעָה
וּבָעִיר קָמָה זַעֲקָה גְדוֹלָה.

א. מִי־הוּא?
ב. מֶה־הוּא שֵׁם הָעִיר?

6.

הַבָּאֲתוֹ לְבֵית אַבִּינָדָב
גִּרְמָה לָעַם סְפוּק רַב
וּבַעֲקֻבוֹתָיו,
חָזַר הָעַם בְּתִשׁוּבָה
וְאַחֲרֵי ה' נָהָה.

מִי־הוּא?

שְׁנוּי הַמִּשְׁטָר
בְּיִשְׂרָאֵל

הספור על אתונות שאבדו

קראו בעין את פסוקים 1-14

- 1 בן זמין - משבט בנימין.
גבור חיל - כאן במשמעות מצליח,
עשיר ונכבד.
- 2 בחור נטוב - מבחר ומצליח.
משכמו ומעלה גבה מכל-העם -
גבוה במיוחד. בימינו משתמשים
בהשאלה בבטוי "משכמו ומעלה"
כדי לתאר אדם בעל תכונות מציגות
במיוחד.
- 3 מהנערים - אחד מהמשרתים.
בקש - חפש.
וקום לו, בקש - שלושה פעלים
ברצף מלמדים שאביו רצה שיפעל
מהר.

1. אילו סוגי משטר הכרתם בעם ישראל:
א. בתורה? ב. בספר יהושע? ג. בספר שופטים?
2. כתבו בקצרה את הספור על האתונות שאבדו. העזרו גם
באיורים.

3. מִיד בְּתַחֲלַת הַפָּרָק מְצִיג בְּפָנֵינוּ הַמְסַפֵּר דְּמוּת חֲדָשָׁה בְּשֵׁם "שְׂאוּל".

מָהֶם הַפְּרָטִים הַמְסַפְּרִים עָלָיו בַּפְּסוּקִים 1-2?

4. עַל שְׂאוּל מְסַפֵּר שֶׁהָיָה "מְשַׁכְּמוּ וּמַעֲלָה", כְּלוּמָר – גִּבָּה קוֹמָה. רֹאשׁ הַמַּמְשָׁלָה הָרִאשׁוֹן שֶׁהִכְרִיז עַל הַקָּמַת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, דָּוִד בֶּן גּוּרִיּוֹן ז"ל, הָיָה נִמּוּךְ קוֹמָה וּבְכָל זֹאת אָמְרוּ עָלָיו שֶׁהוּא "מְשַׁכְּמוּ וּמַעֲלָה" – לָמָּה הַפְּנוּנָה בַּמְקָרָה זֶה?

5. א. אֵיזָה מִשְׁפָּט מֵהַכְּתוּב מְלַמֵּד שֶׁהֵיחָסִים בֵּין שְׂאוּל לְנִעְרוֹ חָרְגוּ מֵהֵיחָסִים הַמְקַבְּלִים בֵּין אָדוֹן לַמַּשְׁרֵת?

ב. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד מִכָּךְ עַל שְׂאוּל?

6. א. בְּתֹארוֹ דְּמוּתוֹ שֶׁל אָדָם אֶפְשָׁר לְהִתְיַחֵס לְתַכּוּנוֹת פְּנִימִיּוֹת, כְּמוֹ חֲכָמָה, יִשָּׁר, תְּמִימִיּוֹת, אוֹ לְתַכּוּנוֹת חִיצוֹנִיּוֹת, כְּמוֹ יָפִי, צָבֵעַ שְׁעָר, גִּבָּה. עַל מָה שֶׁם הַמְסַפֵּר אֶת הַדָּגֶשׁ בְּתֹארוֹ שֶׁל שְׂאוּל? הַסְּבִירוֹ אֶת קְבִיעֵתְכֶם.

ב. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ חָשׁוּב לַמְסַפֵּר לְתַאֵר אֶת אִפְיוֹ שֶׁל שְׂאוּל?

4 וַיַּעֲבֹר בְּהַר-אֶפְרַיִם...

בְּאַרְץ-שִׁלְשָׁה... – שְׁמוֹת שֶׁל אֲזוּרִים בְּנַחֲלַת שִׁבְט אֶפְרַיִם.

5 בְּאַרְץ צוּף – בְּאֲזוּר רְמֵתִים צוּפִים.

לָכָה וְנִשְׁוֹכָה – הִבָּה נִחְזָר.

יַחְדָּל – יִפְסִיק לְדַאֵג.

7 תִּשׁוּרָה – מִתְנָה.

מָה אֶתְנוּ – מָה יֵשׁ אֶתְנוּ לָתֵת.

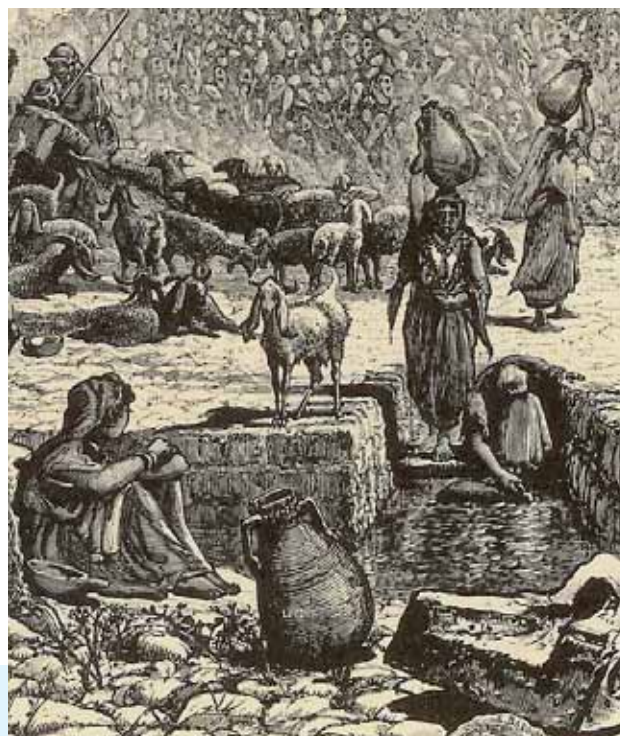
12 בְּמָה – מְקוֹם מְגִבָּה

לְהִקְרַבְתָּ קִרְבָּנוֹת.

13 הָעַם – הַמְּזֻמָּנִים לְזִבְחָה.

הַקְּרָאִים – הַמְּזֻמָּנִים, הָאֲנָשִׁים

שֶׁקִּרְאוּ לָהֶם לְבֹא לְזִבְחָה.

שׁוֹאֲבוֹת מַיִם.
צִיור שֶׁל הַחוֹקֵר וִילְסוֹן
מֵהַמָּאָה ה־19

7. א. מדוע כנו את הנביא בפרקנו בשם "הרואה"?

ב. עד כה למדנו שתפקיד הנביא הוא להודיע בשם ה' דברים חשובים לעם ישראל – מה תפקיד הנביא לפי פסוק 9?

8. א. איך אפשר לראות לפי המספר שהמזמנים לזבח חלקו כבוד לשמואל מנהיגם?

ב. מה אפשר ללמד מהמספר על מנהיגי הזבח באותם ימים? כתבו בסעיפים.

9. שער, מדוע עד רגע הפגישה עם שאול, לא מגלה לנו המספר שהרואה הוא שמואל?

10. מהי התרשמותכם מדמותו של שאול?

מזבח שהתגלה בחפירות ערד הקדומה

קראו בעיון את פסוקים 15–26

1. עם סיום הקריאה כתבו שאלות שעוררו מחשבה אצלכם. השתמשו במלות השאלה: מדוע? כיצד יתכן? וכדומה.

2. א. כיצד מעכב המספר את הספור על ההכרזה ששאול הוא המלך שימלך?

ב. רק באמצע הפרק, בפסוק 15, מגלה המספר לקוראים מיהו המיעד למלך. מה משיג המספר בכך שלא ספר לקוראים כבר בהתחלה את שם המעמד למלכות?

3. א. המספר רומז שבואם של שאול ונערו אל הרואה אינו מקרי – לפי מה מהמספר אפשר להבין זאת? עינו בפסוקים 15 עד 17.

ב. בעברית של ימינו אומרים: "חברי גלה לי סוד". באיזה בטוי שמשמעותו דומה משתמש המספר כדי לומר לקוראים ששמואל ידע על פגישתו הקרובה עם שאול?

שער משחזר של החומה הקדומה שהייתה בעיר דן

15 גלה את-אזן שמואל – אמר לו.

16 כעת מחר – מחר בשעה הזאת. ומשחתו לנגיד – תמשח את ראשו בשמן למלך.

כי ראיתי את-עמי – את סכל עמי.

18 בתוך השער – שער העיר. שאול ושמואל נפגשו באשר שמואל עמד לצאת לבמה מחוץ לעיר ושאול עמד להכנס אל העיר.

20 ולמי כל-חמדת ישראל – למי יהיה כל העשר שאנשים חומדים כלומר עשרו של עם ישראל יהיה לשאול.

22 לשכתה – אל הלשכה, חדר ליד הבמה.

23 שים אתה עמך - שמר אותה
אצלך.

24 השוק והעליה - חלק השוק מהזבח
והבשר שעליה.
הנשאר למועד - החלק המבחר
של הבהמה שהוריתי לשמר
מהזבח הנערך עכשו.

25 על-הגג - חזרו מהזבח
לגג בביתו של שמואל.

כַּאֲשֶׁר רָאָה שְׁמוּאֵל אֶת שָׂאוֹל, ה' אָמַר לוֹ: "זֶה יַעֲצֹר בְּעַמִּי". לָמָּה הַפְּוֹנָה?
לִפְנֵיכֶם שְׁנֵי הַסִּבֵּרִים שׁוֹנִים:

יוֹנָתָן בֶּן עֲזִיָּאל פָּרַשׁ:

... וְאָמַר זֶה בַּעֲבוּר הַפְּלִשְׁתִּים שֶׁהָיוּ מוֹשְׁלִים בָּהֶם. כְּלוּמַר שִׁיעֲצֹר
הַפְּלִשְׁתִּים וַיִּמְנָעֻם מִלְּהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל. וְהוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים.

הַפָּרָשָׁן ר' דָּוִד קֶמַחִי (רד"ק) הַסִּבֵּר:

יִמְלֹךְ כְּמוֹ יוֹרֵשׁ עֶצֶר (שׁוֹפְטִים פָּרָק יח, פְּסוּק 7) -

יוֹרֵשׁ מְלוּכָה. וְנִקְרָא עוֹצֵר לְפִי שְׁעוֹצֵר אֶת הָעָם שֶׁלֹּא יֵלְכוּ
וְלֹא יַעֲשׂוּ דָבָר אֲלָא בְּרִשׁוֹתוֹ.

4. א. איזה מהפרושים רואה במלך מושיע ומשחרר משעבוד זר?
- ב. איזה מן הפרושים רואה במלך מושל השולט בעם ביד רמה?
- ג. איזה פרוש נראה לכם כמתאים ביותר למלך שהעם דורש?
- ד. איך קוראים בימינו לבן היורש את תפקיד המלך?

5. א. איזה כנוי נתן למלך בפרקנו?

ב. במה דומה בחירת שואל לבחירת השופטים ובמה היא שונה?

6. אלהים אמר לשמואל: "כי ראיתי את עמי כי באה צעקתו אלי", כלומר ראיתי את סבלם. משפט זה נמצא גם בשמות פרק ג, פסוק 7.

א. מה מביע המשפט בשמות?

ב. במה שונים המקרים ובמה הם דומים?

ג. שערנו, מדוע בחר המספר להשתמש במשפט זה גם בפרק זה?

7. א. כיצד רמז שמואל לאורחי הזבח ששואל הוא אדם מכבד וחשוב?

ב. כיצד רמז שמואל לשאול שהוא עתיד למלך?

ג. האם שאול הבין את הרמז של שמואל? הסבירו לפי מה קבעתם.

8. לפי פסוק 21, שאול לא חשב את עצמו מתאים להנהגת העם. האם זכורים לכם מנהיגים אחרים בעם ישראל שחשבו כך על עצמם? עינו בשמות פרק ג, פסוק 11 ובשופטים פרק ו, פסוק 15.

9. שער, מדוע בקש שמואל את שאול לומר לנער לעבר ולהתקדם לפניו?

10. כתבו שלוש כותרות אפשריות לקטע מפסוק 15 עד פסוק 26. מתחו קו מתחת לכותרת המתאימה ביותר לספור. נמקו בחירתכם.

11. בתקופת אבטלה קשה פנה אסף למפעל ובקש להתקבל לתפקיד זוטא אפילו אם משכורתו תהיה נמוכה. לאחר הראיון נאמר לו שהוא נתמנה לתפקיד בכיר במפעל. בשכר גבה. אסף חשב לעצמו: "הלכתי לחפש את האתונות ומצאתי את המלוכה".

א. מה הקשר בין אמירתו של משה לספורנו?

ב. כתבו גם אתם דגמה והשתמשו באמירה זו.

בפרקנו מספר על זבח שער שמואל. זבח הוא קרבן שרק חלקים מהבהמה מקריב הכוהן על המזבח, חלקים אחרים מהקרבן אוכלים המזמנים ומביאי הקרבן. גם הכוהנים קבלו לעצמם חלקים מבשר הקרבן. סוג אחר של קרבן היה מעלה על המזבח ונשרף בשלמותו.

12. למלה קרבן יש משמעות משאלת בימינו – מהי?

ענו לאחר שתקראו את הדגמה הבאה:

קרבנות תאונת הדרכים הובאו למנוחת עולמים.

כתבו גם אתם משפטים והשתמשו במלה "קרבן" כמלה משאלת.

השלב הראשון בתהליך בחירת המלך הראשון לעם ישראל

קראו בעיון את פסוקים 1-16

פד שמו, איור לפי
ממצא ארכיאולוגי

1. הסתים הזבח שבו חלק שמואל כבוד לשאול בפני המזמנים. הסתימה גם השיחה בין שמואל לשאול על גג ביתו. מתי המשיך שמואל את תהליך הקדשתו של שאול למלך? (ראו פסוק אחרון בפרק ט.)

2. מה היתה הפעלה הבאה בתהליך בחירת שאול למלך?

3. א. שמואל הרגיש ששאול זקוק לחזק ולעידוד. מה עשה לצורך זה?

ב. עינו בשמות פרק ד פסוקים 1-3 ובספר שופטים פרק ו פסוק 17.

מי בקש חזקים בכל אחד מהספורים? במה שונים שני המקרים ובמה הם דומים?

ג. שְׁמוּאֵל בֶּשֶׂר לְשֹׂאוֹל עַל פְּגִישׁוֹת שִׁיקְרוֹ לְשֹׂאוֹל בְּדַרְכּוֹ לְבֵית
אָבִיו. מָה קוֹרָה בְּכָל אַחַת מִהַפְּגִישׁוֹת?
כְּתֹבוּ הַסֵּבֶר קָצֵר לְכָל אִיזֹר.

4. א. באיזו פגישת נודע לשאול שהאתונות נמצאו?
 ב. באיזו פגישת עוברת על שאול חוזה שלא הפיר מעולם?
5. א. מתי התחיל בשאול תהליך השנוי מאדם אלמוני, המחפש אתונות, למנהיג? צטטו מפסוק 9 את הבטוי המסמל את תחילת השנוי.
 ב. מתי מגיע לשיאו השנוי שחל בשאול? העתיקו גם את הבטוי המלמד על עצמת השנוי.
6. א. על מה התוכחו האנשים בגבעה, כאשר ראו את שאול מתנבא? עינו בפסוקים 11 ו-12.
 ב. מהו הפתגם בספורנו שאפשר להשתמש בו כדי להפנות את תשומת הלב למישהו שמראה כשרון או יכלת שלא צפו להם ממנו?
7. שמואל מדגיש לשאול שעליו להיות כפוף להוראותיו. העתיקו משפט מהכתוב המלמד על כך.

הַשָּׁלֵב הַשֵּׁנִי בַתְּהִלָּה הַמְּלִכִּת שְׁאוּל

קְרְאוּ בְעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 17–27

1. שְׁמוּאֵל כָּבַר בְּחַר מֶלֶךְ. מִדּוּעַ אִם כֵּן הוּא נֹזֵף בְּנֶאֱסָפִים עַל שִׁבְקָשׁוֹ מֶלֶךְ?

2. א. שְׁמוּאֵל כָּבַר יָדַע כִּי שְׁאוּל הוּא בְּחִירוֹ שֶׁל ה'. מִדּוּעַ לֹא הִכְרִיז עַל כֵּךְ, אֲלֹא הִחְלִיט לְהַמְלִיךְ אֶת שְׁאוּל פְּעַם נֹסֶפֶת בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁאִילָה בִּה' בְּנוֹכְחוֹת הָעָם?

ב. שְׁמוּאֵל נָהַל אֶת בְּחִירַת הַמֶּלֶךְ בְּמִצְפָּה לְפִי סֵדֶר מְסֻּמָּה. מָהוּ הַסֵּדֶר? רְאוּ פְסוּקִים 20–22.

ג. שִׁעְרוּ מִדּוּעַ עָרַךְ שְׁמוּאֵל אֶת הַבְּחִירָה דּוֹקָא בְּסֵדֶר זֶה?

3. חֲפָשׁוּ מִידַע בְּאֵינְטֵרנֵט וּבְאַנְצִיקְלוֹפֵדִיָּה וְכַתְּבוּ סְכּוּם קֶצֶר שִׁיְהִיָּה בּוֹ מַעֲנֶה לַשְּׁאִלוֹת הַבָּאוֹת:

- מָהֵם "אוֹרִים וְתֻמִּים"?
- כִּיצַד מְשַׁעְרִים שֶׁהִשְׁתַּמְּשׁוּ בָהֶם כְּדִי לַדְּעַת אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל אֱלֹהִים?
- מָה הָיָה תַּפְקִידוֹ שֶׁל הַכּוֹהֵן הַגָּדוֹל בְּמִקְרָה שְׂרָצוֹ לַשְּׁאֵל בִּה'?

מִסְפָּר שְׂשָׂאוֹל "נִחְבָּא אֶל הַכְּלִים" – לְפִי הַפְּרוּשׁ הַמְּלוּלִי שְׂאוֹל מִתְחַבֵּא
בֵּין הַחִפְצִים שֶׁהֵבִיאוּ עִמָּם הַנָּאֻסִּים. בְּעִבְרִית שֶׁל יָמֵינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים
בְּבִטּוֹי זֶה בְּהִשְׂאֵלָה, כְּדֵי לְתַאֵר מִיִּשְׁהוּ צְנוּעַ שְׁבוֹרַח מִהַכְּבוֹד.

5. קְרָאוּ אֶת דְּבָרֵי חֲז"ל עַל הַתְּנַהּגוֹת שְׂאוֹל:

כָּל מִי שֶׁהוּא רוֹדֵף אַחֵר הַשְּׂרָרָה (הַשְּׁלִטוֹן) שְׂרָרָה בּוֹרַחַת
מִמֶּנּוּ, וּמִי שֶׁהוּא בּוֹרַח מִן הַשְּׂרָרָה, שְׂרָרָה רוֹדֶפֶת אַחֲרָיו,
שְׂאוֹל בָּרַח מִן הַשְּׂרָרָה בַּשָּׂעָה שֶׁרָצוּ לְהַמְלִיךְ אוֹתוֹ וְהִיא
רֹדֶפֶת אַחֲרָיו.

א. בְּזִכּוֹת מָה רָאוּי שְׂאוֹל לִהְיוֹת מְלֶכֶךְ לְפִי חֲז"ל?

ב. אִילוּ מְנַהִיגִים שֶׁהִפְרִתָם בְּסִפּוּרֵי הַתַּנ"ךְ נִרְתְּעוּ מִלְקַבֵּל אֶת
תַּפְקִיד הַמְּנַהִיג, אֵךְ הַצְּלִיחוּ מְאוֹד בְּתַפְקִידָם? (שְׁמוֹת פָּרָק ג,
פְּסוּק 11 וְשׁוֹפְטִים פָּרָק ו, פְּסוּק 9).

ג. מִי רָדֵף בְּסִפּוּר שׁוֹפְטִים אַחֲרֵי הַשְּׂרָרָה, אֵךְ הִמִּיט אֶסּוֹן עַל
אֵלָה שֶׁבָּחָרוּ בוֹ? (שׁוֹפְטִים פָּרָק ט, פְּסוּקִים 42 עַד 46)

6. שְׁמוּאֵל אָמַנָם הַתְּנַגֵּד לְמְלוּכָה אֵךְ בְּכָל זֹאת
הִחְמִיא לְשְׂאוֹל. הֶעֱתִיקוּ אֶת הַמַּחְמָאָה
מִתּוֹךְ פְּסוּק 24.

אֵת

7. א. הֶעֱתִיקוּ מִתּוֹךְ פְּסוּק 25 אֶת
הַמִּשְׁפָּט הַמְּלַמֵּד שְׁשְׁמוּאֵל הַסִּבִּיר
לָעָם אֶת חוּבוֹתָיו כְּלָפִי הַמֶּלֶךְ.

ב. מִדּוּעַ חָשׁוּב הָיָה לַעֲשׂוֹת זֹאת?

ג. שְׁעָרוּ, מִדּוּעַ הֶעֱלָה שְׁמוּאֵל
"מִשְׁפַּט הַמְּלוּכָה" עַל הַכְּתָב?

8. א. על מה הייתה המחלקת בעם לאחר בחירת שאול?

ב. שִׁעְרוּ, מדוע היו כאלה שִׁבְּזוּ לְשָׁאוֹל?

ג. האם אפשר לדעת במי מהצדדים המתופחים על המלכת שאול תמך המספר? הסבירו לפי מה קבעתם.

9. א. יש הטוענים ששאול נהג בתבונה במתנגדיו, ויש הטוענים ששאול שגה והיה עליו להגיב בתקיפות ולהענישם. כתבו טענות לחזק כל אחת מהדעות.

ב. האם יש הבדל אם פוגעים במלך או באדם פרטי? נמקו.

1 ויעל - עלה, יצא למלחמה.

נחש - מלך בני עמון.

ויחזן - חנה, הקים מחנה צבא,

הטיל מצור על יבש גלעד.

כרת-לנו ברית, ונעבדך -

במקום להלחם נערך הסכם

כניעה ונשתעבד לך.

ויצאנו אליך - נכנע.

2 בנקור - אם תתנו שנקר, נעור.

חרפה - בושה.

3 הרף לנו - תמתין, חכה לנו.

מלאכים - שליחים.

מושיע - מציל.

4 גבעת שאול - נקראה גם

"גבעת בנימין", או "הגבעה".

6 ותצלח רוח-אלהים -

רוח גבורה מה.

7 צמד - זוג.

וינתחחו - חתך אותו.

כאיש אחר - כלם.

9 כחם השמש - בצהריים.

11 שלשה ראשים - חלק את הצבא

לשלושה חלקים.

אשמרת הבקר - בין שתיים בלילה

לשעת הזריחה.

ויפצו - התפזרו.

תשועה - ישועה, הצלה.

12 מי האמר, שאול ימלך עלינו

- מי הם המזלזלים בשאול וכוחו

למלך?

14 הגלגל - ליד יריחו.

פרק יא השלב

תצלום מערות קומראן במדבר יהודה

קטע ממגלה שהתגלתה
במערה בקומראן

השלישי בהמלכת נשואל

קראו בעין את את הפרק

1. מה זכור לכם על היחסים בין עמון לישראל בימי השופט
יפתח? (שופטים פרק יא, 4-6 ופסוקים 32-33)
2. אנשי יבש גלעד לא רצו להלחם והעדיפו להפגע ולהשתעבד
למלך עמון. מה זה מלמד על מצבם?

3. כְּנִיעָתָם שֶׁל אַנְשֵׁי יִבֵּשׁ גִּלְעָד אֵינָה מוֹבֶנֶת. רַק לְאַחַר שְׁגָלוֹ
בְּמַעֲרוֹת קוֹמְרָן שֶׁלִּיד יָם הַמֶּלֶח אֶת מַגִּלַת סֵפֶר שְׁמוּאֵל, מִצְאוּ
אֶת הַתְּשׁוּבָה לְכָד.
קְרָאוּ אֶת הַקְּטֵעַ וְאַחֵר עֲנוּ: מִדּוּעַ נִכְנָעוּ אַנְשֵׁי יִבֵּשׁ גִּלְעָד?

בְּפֶרֶק י בְּמַגִּלַת סֵפֶר שְׁמוּאֵל נִמְצָא קְטֵעַ שְׁאִינוֹ נִמְצָא בַּתנ"ךְ
שֶׁבִידֵינוּ (הַמְכָּנָה "נִסְחַח הַמְסוּרָה"):
נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן, הוּא לָחֵץ אֶת בְּנֵי גָד וְאֶת בְּנֵי רְאוּבֵן בַּחֲזָקָה.
וְנָקַד לָהֶם כָּל עֵין יָמִין.

וְנָתַן אֵימָה וּפְחָד עַל יִשְׂרָאֵל.

וְלֹא נִשְׁאָר אִישׁ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הָיוּ
אֲשֶׁר לֹא נָקַד לוֹ נָחַשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן כָּל עֵין
אֲלֵפִים אִישׁ נָסוּ מִפְּנֵי בְנֵי עַמּוֹן וַיָּבֹאוּ אֶל יְיָ

4. חֲפָשׁוֹ מִידֵּעַ עַל מַגְלוֹת

יָם הַמֶּלֶח בְּאֵינְטֶרנֶט אוֹ

בְּאַנְצִיקְלוֹפֵדִיָּה וְכָתְבוּ בְּעֶזְרַת

הַשְּׂאֵלוֹת הַבָּאוֹת סְכּוּם קֶצֶר:

- מָה מִצְאוֹ בְּקוֹמְרָן?
- כִּיצַד הִגִּיעוּ חֵלֶק מִן
הַמַּגְלוֹת לִידֵי מְדִינַת יִשְׂרָאֵל?
- הֵיכָן הֵן מִצְאוֹת כִּיּוֹם?

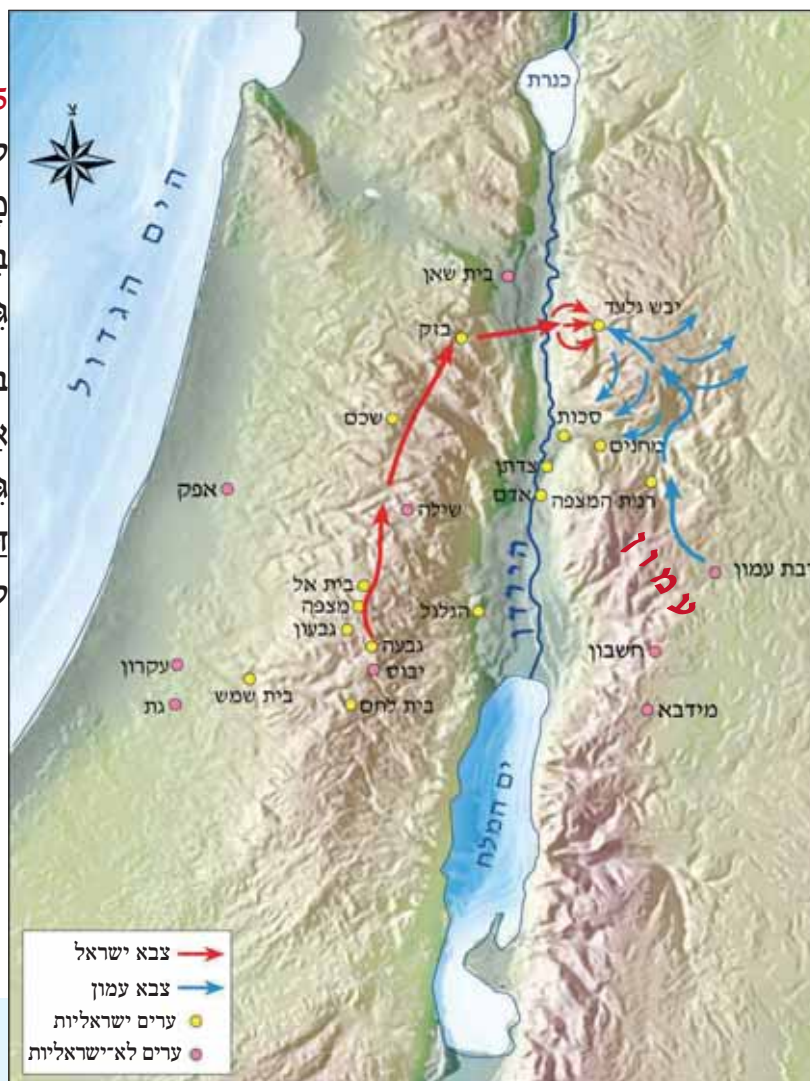

כפי שראיתם בקטע מתוך פרק י של מגילת שמואל א מקומרון, היו הבדלים בין העתקים של כתבי היד הקדומים של התנ"ך. היו בנמצא נסחים הדומים מאוד לתנ"ך שבידינו והיו נסחים שהיתה בהם תוספת או הבדל, אף על פי שהמעתיקים נהגו בזהירות רבה והשתדלו לדיק בהעתקת ספרי התנ"ך.

לאחר חרבן בית המקדש השני נקבע הנסח המסרתי הסופי של התנ"ך, ומאז אין משנים בו אפלו טעות מעתיקים. האנשים שעסקו בשמירה על דיוקו של התנ"ך נקראו "מסרנים" או "בעלי המסורה". במאה העשירית נקבע נסח אחד לתנ"ך כפי שהוא נמצא בידיכם והוא מכנה "נסח המסורה".

5. א. מדוע לא הסתפק מלך עמון בכניעת יבש גלעד?
ב. מדוע שנו אנשי יבש גלעד את דעתם והחליטו לנסות בכל

מפת הקרב ביבש גלעד

זאת להלחם בבני עמון?

ג. שֶׁעָרָו, מִדּוּעַ לֹא חָשׁ נָחַשׁ הָעֲמוֹנִי לְחֻכּוֹת שְׂבָעָה יָמִים עַד
לְתִשׁוּבָתָם הַסּוֹפִית שֶׁל אֲנָשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד?

נִיר דָּמִין וְאִיר אֶת מַחְשְׁבוֹת נָחַשׁ מֶלֶךְ עָמוֹן. הִתְבּוֹנְנוּ בְּאִיּוֹר.

6. א. אֵיזוֹ תְּגוּבָה עוֹרֵר סְפוּרָם שֶׁל אֲנָשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד, בְּעִיר גְּבַעָה?

ב. שָׂאוּל לֹא הָיָה בֵּין הַשׁוֹמְעִים – הֵיכֵן הָיָה?

7. א. מָמָה אֶפְשָׁר לְהִבִּין שְׂשָׂאוּל

הַתְּנַהֵּג כְּמֶלֶךְ וּכְמִנְהִיג?

ב. עַל אֵיזָה עֲנֵשׁ הִכְרִיז שָׂאוּל?

ג. מִדּוּעַ בָּחַר בַּדֶּרֶךְ זֶה?

ד. בִּיצֵד אֶפְשָׁר לְרֹאוֹת מִהֶמְסָפָר

שְׂשָׂאוּל הִבִּין שֶׁהוּא כָּפוּף לְשִׁמּוּאֵל?

8. הַתְּבוֹנָנוּ בַּמִּפְּה.

א. מהו נושא המפה?

ב. היכן שכנה יבש גלעד?

ג. מאין יצא צבאו של שאול, ומאין יצא צבאו של מלך עמון?

9. אתם האנשים המיעצים לשאול. הוא

מסביר לכם כיצד בדעתו להגיע ליבש

גלעד.

א. חשבו מדוע בחר בדרך

זו?

ב. האם יש לכם

הצעות אחרות כיצד

להגיע ליבש גלעד?

חשבו על המרחק, אפן

אסוף צבא שאול, דרכים

שבני ישראל לא יכולים

לצעד בהם. המקום

שנוח לעבר את הירדן.

אולי יעלו בדעתכם גם

רעיונות אחרים.

למדנו ששאול המלך בפמבי פעמים: פעם באספה במצפה ופעם בגלגל

לאחר הנצחון על בני עמון.

חוקרי המקרא סבורים שהמספר הכיר שתי מסורות על המלכת שאול

והחליט להביא את שתיהן בפני הקוראים.

קראו בעין את פסוקים 1-14

- 1 בן-שנה... ושתי שנים - כנראה נשמת מספר העשרות.
- 2 מכמש - מקום בנחלת בנימין. הר בית-אל - מצפון למכמש.
- 3 ויך יונתן - הכה, המית לפי הוראה של שאול אביו. נציב פלשתים - המושל מטעם הפלשתים שמשלו באזור. גבע - גבעת בנימין. ושאול תקע בשופר - שלח שליחים לתקע בשופר.
- 4 נבאש - נעשה שנוא.
- 5 פרשים - סוסים שעליהם רוכבים לוחמים.

1. עד כה לא התפנה שאול לחשב כיצד לסלק את שלטון הפלשתים ממרכז הארץ. בפרקנו מספר שהכריז על מרד בפלשתים. כיצד עשה זאת?

2. א. כיצד אפשר ללמד מהמספר ששאול הביא בחשבון שהפלשתים יגיבו בהערכות למלחמה עם כוח רב על רצח נציב פלשתים?

ב. מדוע צוה שאול לתקע בשופר ברחבי הארץ?

ג. מתי תוקעים בשופר בימינו?

3. א. כיצד נערכו הפלשתים לדכוי המרד?

4. המספר משתמש בדמוי "כחול אשר על שפת הים", כאשר הוא מתאר את מספרם העצום של הפלשתים. דמוי זה חוזר בספורים שונים בתנ"ך.

א. היכן כבר פגשתם דמוי זה? עינו בבראשית פרק כב, פסוק 17, ובשופטים פרק ז, פסוק 12.

ב. איזו מלה מיצגת האות כ במלה כחול?

ג. יש האומרים שהמספר מגזים בתאור מספרם של חילי הפלשתים. נמקו אמירה זו.

ד. באילו מקומות רכז שאול את צבאו והיכן חנו הפלשתים?

5. המספר בדרך כלל אינו מביע דעתו בגלוי על מעשי הדמויות ועל התנהגותן. איך אפשר בכל זאת להסיק מהמספר מה דעתו על התנהגות העם?

6. א. מדוע המתין שאול לבואו של שמואל? עינו בפרק י, פסוק 8.

ב. על מה נאבק שאול עם עצמו?

ג. מה היה שאול צריך לעשות כדי להתמודד עם המצב?

ניר שער ואיר שיחה בין חילי שאול בתקופת ההמתנה לשמואל.
התבוננו באיור. על מה נאבק שאול עם עצמו? לפי השערתו של ניר?

7. אלו הייתם נוכחים בגלגל, איך הייתם מסכמים את התנהלות שאול?

8. יש הטוענים שתגובתו של שמואל על מעשהו של שאול אינה הוגנת ויש הטוענים שתגובתו מצדקת. כתבו טענות לכל דעה.

6 כי צר-לו - כי הוא בצרה.

נגש - נלחץ.

ובחוחים - בין הקוצים.

ובצריחים - חררי קבורה המצויים בסלעים.

עברו את-הירדן - מזרחה.

7 ושאול עורנו בגלגל - עדין מחכה

בגלגל לשמואל להקרבת הקרבן

לפני היציאה למלחמה.

וייחל (ויחל) - המתין.

- 9 הגישו אלי העלה והשלמים -
תנו לי את הבהמות שצריך
להקריב לה' לפני המלחמה.
ויעל - הקריב.
- 10 ויהי ככלתו - כאשר סים.
- 11 נפץ - התפזר.
- 12 עתה ירדו פלשתים אלי הגלגל -
הפלשתים יגיעו לגלגל לתקוף.
לא חליתי - לא התפללתי ולא
הקרבתי עולות.
- 13 נסכלת - התנהגת בסכלות,
בטפשות.
- הכין - היה מקים ומבסס.
- 14 ועתה לא-תקום - אבל עכשו
לא תתקים.
- כלבבו - לפי רצונו.

9. הציעו שלוש כותרות שונות לקטע. מתחו קו מתחת לכותרת המתאימה ביותר מביניהן והסבירו את בחירתכם.

בפרקים יג-יד מספר:

המשך פרק יג ופרק יד אינם בתכנית הלימודים. בפרקים אלה מספר שמצבו של צבא ישראל היה קשה. לשאול נותרו כשש מאות לוחמים בלבד. הפלשתים ששלטו בארץ, לא הרשו לבני ישראל ליצר כלי נשק, ולכן מרבית הלוחמים לא היו מצידים בחרב ובחנית. שאול עלה מהגלגל לגבע שבבנימין ופלשתים חנו במכמש. כדי להחליץ ממצבם הקשה החליט יונתן להפתיע עם נערו את הפלשתים. הם עלו למכמש, עוררו בהלה ומהומה אצל חילי המשמר, והרגו עשרים פלשתים. המהומה והבהלה התפשטו לצבא הפלשתי שהחל במנוסה. שאול הבחין במהומה וארגן את צבאו למרדף אחרי הפלשתים. מלחמת מכמש הסתיימה בנצחון ישראל. מעתה היה שאול מלך עצמאי שאינו כפוף להוראות נציגי פלשתים.

10. במלחמת ישראל עם הפלשתים במכמש היו שני שלבים. כתבו משפט מסביר לכל שלב.

שְׁמוּאֵל צֹוֶה עַל שְׂאוֹל לְצֵאת לְמִלְחָמָה חֲרָמָה בְּעַמְלֵק

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 1–9

הַעַמְלָקִים הָיוּ שְׁבֵטִים נֹדָדִים בְּצִפּוֹן סִינִי וּבִנְגֶב. הֵם הָיוּ הָאוֹיֵב הָרָאוּשׁוֹן שֶׁתִּקְוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנֵן שְׁנֵדָדוֹ בַּמִּדְבָּר.

מַפֵּת אֲזוֹר הַמַּחֲיָה שֶׁל הָעַמְלָקִים

2 פְּקֻדָּתִי – אֲנִי זֹכֵר.

עַמְלָק – שְׁמֵם שֶׁל שְׁבֵטִים שְׁנֵדָדוֹ בְּנִגֶב וּבְצִפּוֹן סִינִי וְלַעֲתִים גַּם בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן הַמְזֻרָחִי. עַמְלָק הָיוּ קְרוֹבִים לְשְׁבֵטִים נֹדָדִים אֲחֵרִים – לַמְדִּינִים וּלְבְנֵי קָדֵם. אֲשֶׁר-שָׁם לוֹ בְּדֶרֶךְ... – שְׁמוֹ מֵאֲרֵב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִקְפוּ אוֹתָם כְּשֶׁחֲלָכוּ בַּמִּדְבָּר.

3 וְהַחֲרַמְתָּם – תִּשְׁמִידוֹ.

עֵלֶל – תִּינֹק.

1. בְּאֵילוֹ אֲזוֹרִים חָיו שְׁבֵטֵי עַמְלָק?

2. מִדּוּעַ נֶאֱלָצוּ שְׁבֵטֵי עַמְלָק לַחֲיוֹת כְּנֹדָדִים וְלֹא כְּעוֹבְדֵי אֲדָמָה בִּישׁוּבֵי קִבְעָה? הֲעִזְרוּ גַּם בְּקִטְעַת הַמִּידָעִי בַּעֲמוּד 67 לְמַעַלָּה.

3. א. קְרָאוּ שְׁנִית אֶת פְּסוּק 1. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ פָּתַח שְׁמוּאֵל אֶת דְּבָרָיו לְשְׂאוֹל בְּהַכְרָזָה שֶׁהוּא שְׁלִיחַ ה'?

ב. מה אפשר להסיק מפסוק 1 על היחסים שבין שאול לשמואל? נסו לקשר את תשובתכם לארועים שעליהם למדתם בפרק הקודם.

במדבר – כמות הגשמים קטנה. ובנחלים זורמים מים רק בחורף. המדבר אינו מתאים לגדולים חקלאיים ואינו נוח להתישבות קבע. במדבר צומח עשב והטל הוא מקור לחות חשוב. תנאי החיים במדבר מתאימים לשבטים נודדים המתפרנסים מגדול צאן. יש קשר בין השם "מדבר" לבין "להדביר את הצאן", כלומר להביא את הצאן למרעה כדי שילחכו עשב.

4. קראו בשמות פרק יז, פסוקים 8-16 ובספר דברים פרק כה, פסוקים 17 עד 19 וענו:

- א. במה שונה הסבה למלחמה בעמלק מהסבות למלחמות הקודמות שאותן נהל שאול? הסבירו.
- ב. איזו דרישה מיוחדת כתובה בתורה ביחס למלחמה בעמלק?

- למשג חרם בתנ"ך יש שני פרושים:
- חפץ המקדש לה'. החפץ אסור בהנאה למי שאינו כוהן. אדם שמשתמש בחרם להנאתו נקרא "מועל" ודינו מות.
 - השמדה מחלטת של האויב.
 - בעברית של ימינו נוספו למלה חרם משמעויות נוספות:
 - נתוק קשר עם מישהו או מישהי, והרחקתם מהחברה.
 - אסור קניית מוצרים של מדינה מסוימת.

ג. ספור התנכלות עמלק לבני ישראל במדבר ארע כ-300 שנים לפני תקופת שאול. העמלקים שחיו בימי שאול עדן לא נולדו באותם ימים רחוקים. כתבו מה דעתכם על מלחמה זו.

- 4 ויפקדם בטלאים – ספר אותם במקום שנקרא טלאים. וירב – ארב, שם מארב.
- 5 עיר עמלק – שבט עמלק.
- 6 לכו, סרו, רדו – עזבו את מקומכם במהירות. פן-אספך – שמה אגרם לסופך, למותך.
- 9 ויחמל – רחם. והמשנים – והצאן והבקר השמנים. והכרים – טלאים. לא אבו – הלוחמים לא הסכימו. וכל-המלאכה – הצאן והבקר. נמבזה – בזוי, חסר ערך. ונמס – מאוס.

3. האם שאול למד לקח מהוכיח שהיה לו עם שמואל בגלגל?
נמקו את קביעתכם.

4. א. חפשו באינטרנט או באנציקלופדיה מענה לשאלות הבאות:

- מי היו הקינים?
- מה הקשר שלהם לעמלק?
- היכן נדדו?

5. מה היה הקשר בין עם ישראל לקינים? עינו בספר במדבר פרק י, פסוקים 29–34 ובשופטים פרק ד, פסוקים 13–21.

6. מה אפשר ללמד על שאול מיחסו אל הקינים?

7. האם כותרת הקטע מתאימה לתכנון? נמקו.

במהלך הדורות הפך "עמלק" סמל בעמנו, לאנשים או לעמים שמטרתם להשמיד את עם ישראל.

בימים קדומים נהגו צבאות העמים להרג אזרחים בזמן מלחמה. **בימינו**, חתמו רב העמים על **אמנת ז'נבה** האוסרת הריגת אזרחים שאינם לוחמים. פגיעה בנשים, זקנים וילדים נחשבת לפשע מלחמה. המפרים סעיף זה באמנת ז'נבה עומדים לדין בפני בית משפט בינלאומי. מדינת ישראל חתומה על אמנת ז'נבה.

צה"ל מתנגד לכל פגיעה מיתרת באנשים שאינם משתתפים בלחימה. צה"ל מתנגד להשפלה, להתעללות ולהרג חפים מפשע. אלו נוגדים את רוח צה"ל. חיל העובר על כך יעמד לדין.

שְׂמוּאֵל פּוֹנֶה בְּדַבָּרִים לְאַגֵּג לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, גִּיסְטָב דוֹרָה

שְׁמוּאֵל הַלֵּל לְהוֹדִיעַ אֶת דְּבַר הָאֵל לְשָׂאוּל

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 10–23

1. מָה אֶפְשָׁר לִלְמַד מִבְּכִיתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל?
2. לַמֶּלֶךְ "נַחֲמָתִי" יֵשׁ שְׁתֵּי מִשְׁמְעוּיּוֹת. בַּמָּה שׁוֹנָה מִשְׁמְעוֹת הַמֶּלֶךְ "נַחֲמָתִי" בְּפָסוּק 11 מִמִּשְׁמְעוֹתָהּ בַּמִּשְׁפָּט הַבֹּא: כָּל יְלָדֵי הַכֶּתֶה הָלְכוּ לְנַחֵם אֶת הַמּוֹרָה עַל מוֹת בַּעֲלָהּ.
3. א. בַּפָּרָקִים הַקּוֹדְמִים לַמִּדְנֹה שֶׁשְׂאוּל הָיָה צָנוּעַ וְעָנָו. אֵיזָה שְׁנוּי חָל בּוֹ?
ב. אֵיזֹו מִשְׁמְעוֹת מְשַׁאלֶת יֵשׁ לַמֶּלֶךְ "יָד" בַּמִּשְׁפָּט: "בָּא שְׂאוּל הַכֶּרְמֶלָה וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד?"
ג. הָאֵם אַתֶּם מְכִירִים שְׁמוֹת שֶׁל מְקוֹמוֹת הַמִּתְחִילִים בַּמֶּלֶךְ "יָד"? לְדַגְמָה: "יָד מְרֹדְכִי".

4. א. ה' אָמַר עַל שְׂאוּל:
"וְאַתָּה דְּבָרִי לֹא הָקִים",
וְאָלוּ שְׂאוּל אוֹמֵר לְשְׁמוּאֵל:
"הֲקִימָתִי אֶת־דְּבַר ה'".
שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ לֹא אָמַר שְׂאוּל
אֶת הָאֲמִת לְשְׁמוּאֵל?
- ב. יֵשׁ בַּסְּפּוֹר מִידַע שֶׁשְׁמוּאֵל
וְאַנְחָנוּ הַקּוֹרְאִים יוֹדְעִים,
אֵךְ שְׂאוּל אֵינוֹ יוֹדֵעַ. מֵהוּ
הַמִּידָע?

מִצָּבֶת זִכְרוֹן שֶׁהָקִים סָתִי הָרָאשׁוֹן מִלֶּךְ
מְצָרִים כְּדִי לִפְאַר אֶת אֶחָד מִנְּצַחוֹנוֹתָיו

- 11 נַחֲמָתִי - הַתְּחַרְטָתִי.
שָׁב מֵאַחֲרֵי - עֲזַב אוֹתִי.
לֹא הָקִים - לֹא קָיָם.
- 12 הַכֶּרְמֶלָה - אֶל הַיָּשׁוּב
כְּרָמֶל שְׁבִיהוּדָה.
מַצִּיב לוֹ יָד - מְקִים אֲנִידָרָה
לְזָכַר נְצַחוֹנוֹ עַל עַמְלָק.
וַיִּסָּב - שָׁנָה כּוּוֹן.
- 13 הֲקִימָתִי - קִימָתִי.
- 16 הֲרָף - תִּפְסִיק.
- 18 עַד כְּלוּתָם - עַד שֶׁתִּשְׁמִיד אוֹתָם.
- 19 וַתַּעַט אֶל־הַשָּׁלָל - הַתְּנַפְלֶת
עַל הַשָּׁלָל כְּמוֹ עֵיט טוֹרֵף.

5. שמואל מצפה ששואל
יכיר בחטאו, לכן הוא נותן
לו הזדמנות להתוודות
ולהתחרט חרטה אמיתית.

22 החפץ לה' - האם אלהים
רוצה ומעניין.

להקשיב מחלב אילים - טוב
לשמע בקול ה' מאשר לזבח שמן
משבח של כבש.

23 כי חטאת-קסם מרי - להמרות
את פקדות ה' זו התנהגות שדומה
לחטא של עשית כשפים.
ואנן ותרפים הפצר - עד שיהיו
צריכים לשכנע אותו שזה רע, כמו
עבודה לאלים זרים.

5. מדוע שמואל אינו מאשים את שואל באפן ישיר?

6. א. מדוע מתעקש שואל שהוא לא עבר על חק החרם?
מהם טעוניה?

ב. שואל הטיל את האחריות ללקיחת השלל על הלוחמים
שהפעילו עליו לחץ.

מדוע טעונו זה של שואל אינו מתקבל על ידי שמואל?
העזרו בפסוק 17.

7. א. שואל טען שהשאיר ממיטב הצאן כדי לזבח לה'. כיצד
הסביר שמואל לשואל שהוא טועה בענין זה?

ב. בדקו את טעוני שואל מול תשובות שמואל. האם דבריו
של שמואל משכנעים? נמקו.

מטרת האיור להסביר
לתלמידים את ניגודי
ההשקפה בין שאול
ושמואל.

8. כתבו משפט שיתאים לשמש כותרת לכוח בין שאול לשמואל.

נר דמין ואיר את הוכוח בין שמואל ושאול. התבוננו באיורים.

כָּלֵנוּ נַעֲזְרִים בְּסִימָנֵי הַפְּסוּק: נִקְדָּה וּפְסִיק, סִימָן שְׁאֵלָה, סִימָן קְרִיאָה וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלָה כְּדִי לְקַרֵּא וּלְהַבִּין. לִפְנֵי יוֹתֵר מ־1000 שָׁנִים קִבְּעוּ חֲכָמֵינוּ שְׂטִיטַת פְּסוּק אֲשֶׁר נִקְרְאת "טַעַמֵי הַמִּקְרָא". אֶחָד הַסִּימָנִים הַחֲשׂוּבִים בְּשִׁטָּה זוֹ הוּא הַ"אֶתְנַחְתָּא" = הַנִּמְצָא מִתַּחַת לְאַחַת הַמַּלְיָם בְּכָל פְּסוּק. סִימָן הָאֶתְנַחְתָּא מְחַלֵּק אֶת הַמִּשְׁפָּט לְשְׁנֵי חֻלְקִים, שֵׁשׁ בִּינֵיהֶם הַפְּסָקָה.

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַחֹפֶץ לַיהוָה בְּעֹלֹת כֶּבֶד
וּזְבָחִים כְּשֶׁמֶעַ בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה שְׁמֹעַ מִזֶּבֶחַ טוֹב לְהִקְשִׁיב
מִחֻלָּב אֵילִים:

9. א. מִצָּאוּ אֶת הַ"אֶתְנַחְתָּא" בַּפְּסוּק 22 וְקִרְאוּ אֶת הַפְּסוּק בְּקוֹל רֹם כְּשֶׁאַתֶּם מְקַפִּידִים עַל הַפְּסָקָה לְאַחֵר הָאֶתְנַחְתָּא.
- ב. כִּיצַד עוֹזֶרֶת הָאֶתְנַחְתָּא לְהַבִּין אֶת הַפְּסוּק טוֹב יוֹתֵר.

שאל מודה ששגה

קראו בעיון את פסוקים 23-35

1. א. במה שונה הפעם תגובת שאל מתגובותיו עד כה על דברי שמואל?
ב. מה גרם לשאל להודות ששגה?
 2. איך אפשר להסביר את סרובו של שמואל להתלוות לשאל להשתחוות לה'?
 3. א. קראו שנית את פסוק 27: כנף מעילו של מי מהשנים נקרעה? נסו להציג את התמונה ולהחליט.
גם שנים מחכמינו התלבטו של מי המעיל שנקרע. אחד אמר: זהו מעילו של שאל, ואלו השני טענו: מעילו של שמואל.
ב. מה אמר שמואל לשאל אחרי קריעת המעיל?
ג. מה מסמלת קריעת המעיל?
- שאל אבד את המלכות כענש שלא ציית לצו ה'. מפיון שרק הוא חטא ורק הוא נענש נוהגים לקרא לענש שקבל בשם "גמול אישי".
4. א. אם הייתם מתבקשים להגן על שאל, איך הייתם מגנים עליו? הסבירו.
ב. אילו תכונות של שאל הפרתם בפרק זה?
ג. אם הייתם מתבקשים להגן על התנהגות שמואל, מה הייתם אומרים?
 5. א. מי מכנה: "נצח ישראל"?
ב. אילו תכונות של אלהים מתארות בפסוק 29?
ג. מדוע שמואל אמר לשאל שאין סליחה על חטאו? הסבירו.

25. שא נא - סלח נא.
27. ויסב - פנה ללכת.
- כנף-מעילו - קצה מעילו.
28. קרע... מעליך - ילקח ממך.
29. נצח ישראל - כנף לאלהיו הנצחי של עם ישראל.
- לא ישקר ולא ינחם - לא יקרה שה' לא יקים או יתחרט על החלטתו.
32. סר מר-המות - אין לי מה לפחד מהמות.
33. שכלה - גרמה שכול לאמהות בכך שהרגה את בניהן.
- וישסף - הרג בחרב במכה אחת.
35. יסף - הוסיף.
- וה' נחם - אבל ה' התחרט. האות ו' לפני ה' אינה ו' החבור. היא באה במקום המלה אבל.

לפי המלון, "נצח ישראל לא ישקר" פרושו:

- אלהים הקים לנצח, לא יפר את הבטחתו ולא ישנה את דעתו.
- יש תקנה לעתיד טוב לעם ישראל.

6. א. איזה מבין הפרושים מתאים למספר בפרק? הסבירו.

ראשי התבות של נצח ישראל לא ישקר – "נילי",

הפכו לשמה של מחתרת יהודית שמרצה היה בזרון יעקב. מחתרת "נילי" פעלה נגד השלטון הטורקי בארץ ישראל, בתחלת המאה העשרים.

ב. חפשו מידע על מחתרת נילי. מדוע בחרו לעצמם דוקא בשם זה?

7. הפגישה הקשה בין שאול ובין שמואל נערכה "בארבע עינים" ללא נוכחות אנשים אחרים. מדוע, אם כן, היה חשוב לשאול ששמואל יכבד אותו בנוכחות כלם?

8. האם הריגת אגג מלך עמלק היתה מצדקת בעיני המספר? עינו בפסוק 33.

9. שמואל הבין ששאול אינו ראוי להיות מלך, אבל למרות זאת התאבל עליו. שיערו מדוע.

לסכום פרקים ט-טו:

1. מדוע הפרקים העוסקים בשנוי המשטר בישראל פותחים בספור על דמות אלמונית?

2. מנהיגים שחטאו מאבדים את הזכות להנהיג. הביאו שתי דגמאות לכך מהפרקים שלמדתם עד כה.

3. מה רוצה המחבר ללמדנו על תפקיד המלך בעם ישראל? (לפי פרק יג ופרק טו פסוקים 1-2).

שְׁמוּאֵל וְשָׂאוּל, עֲדֵי נֶסֶם, הַמָּאָה ה־21

שְׁמוּאֵל יֵצֵא לְבֵית לָחֶם בְּשְׁלִיחוֹת ה'

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 1–13

1. מדוע חָשַׁשׁ שְׁמוּאֵל לְצֵאת בְּשְׁלִיחוֹת ה' לְבֵית לָחֶם?
2. א. מדוע הוֹרָה ה' לְשְׁמוּאֵל לֹא לְגִלוֹת אֶת כָּל מִטְרַת בּוֹאוֹ לְבֵית לָחֶם?
ב. מָה לְמִדְתָּם לְעֲצֻמָּתָם: מִתִּי מִתָּר לְגִלוֹת רַק חֵלֶק מֵהָאֻמָּת?
3. כִּיצַד רוֹמֵז הַמַּסְפֵּר לְקוֹרְאִים מִי תַּהֲיֶה הַמְשַׁפָּחָה שְׁמִתּוֹכָהּ יִבְחַר מֶלֶךְ חֲדָשׁ? הַעֲזֹרוּ בַּפְּסוּק 5.
4. מדוע חָשַׁב שְׁמוּאֵל, כִּי אֱלִיאָב הוּא הַמֵּתָאִים לְמַלְכוּת?
5. אַחֲרֵי שֶׁנִּכְשַׁל בַּבְּחִירַת הַמַּעֲמָד לְמֶלֶךְ, אָמַר אֱלֹהִים לְשְׁמוּאֵל:
"כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם, כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיו,
וְאֱלֹהִים יִרְאֶה לְלִבָּב."
א. מדוע בְּחִירָתוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל בְּאֱלִיאָב פְּסוּלָה בְּעֵינֵי ה'?
ב. מָהוּ הַפֶּעַל הַחוּזָר בְּדַבְּרֵי אֱלֹהִים לְשְׁמוּאֵל? מָה רוֹצֶה הַמַּסְפֵּר לְהַדְגִּישׁ לְקוֹרְאִים בַּחֲזָרָה זֹאת?
6. א. הַסְבִּירוּ מַדּוּעַ מֵתָאִים כָּל אֶחָד מֵהַפְּתֻגָּמִים הַבָּאִים לְסַפּוֹר זֶה:
• "לֹא כָּל הַנוֹצֵץ זָהָב הוּא."
• "אֵל תִּסְתַּכֵּל בְּקִנְיָן אֶלָּא בְּמָה שֵׁישׁ בּוֹ."
ב. בְּסַפּוֹר הַמְלָכֹת שָׂאוּל נִקְרָא שְׁמוּאֵל בְּתֹאֵר: "הַרְוֹאָה". שֶׁעָרוּ, מַדּוּעַ הַמַּסְפֵּר אֵינוֹ מְכַנֶּה אוֹתוֹ כֵּךְ גַּם בְּסַפּוֹר הַמְלָכֹת דָּוִד?

- 1 מַאֲסָתִיו - אֵינִי רוֹצֶה בּוֹ עוֹד לְמֶלֶךְ.
בֵּית-הַלְחָמִי - מִהָעִיר בֵּית לָחֶם
בְּנַחֲלַת שִׁבְט יְהוּדָה.
- 2 וְאָמַרְתָּ - לְזַקְנֵי בֵּית לָחֶם.
- 5 הַתְּקַדְּשׁוּ - הַתְּכַוְּנֵנוּ לְקִרְאָת טָקֶס
הַקְּרִבַת הַזֹּבֵחַ.
- 6 אַךְ נִגְדָה ה' מְשִׁיחוֹ - הָאִישׁ הָעוֹמֵד
מוֹלִי הוּא הַמְּחַלִּיף שֶׁל שָׂאוּל.
- 8 וַיַּעֲבֹרְהוּ - הִצִּיגוּ בַּפְּנֵי שְׁמוּאֵל.
- 9 שָׁמָּה - שָׁם בְּנוֹ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
- 11 עוֹד שָׂאֵר הַקֶּטֶן - נִשְׂאָר עוֹד בֶּן קֶטָן.
כִּי לֹא-נִסָּב - לֹא נִשֵּׁב לְאָכַל מִהַזֹּבֵחַ.
- 12 אֲדָמוֹנִי - עוֹרוֹ צַח בְּגִזְזֵי וָרֵד.
פָּרוּשׁ אַחֵר: שֶׁעָרוּ אֲדָמוֹנִי.
בְּקָרֵב אֶחָיו - בֵּין אֶחָיו.

7. יש החושבים שדוד לא היה בן רצוי במשפחתו – האם בהכרח אפשר ללמד זאת מהספור? הסבירו לפי מה קבעתם.

8. א. בפסוק 13 כתוב: "וימשח אתו בקרב אחיו", כלומר בנוכחות המשפחה בלבד. מדוע היה חשוב לשמור על סודיות משיחת דוד?
ב. כיצד מתאר דוד?

9. שמואל אמר על דוד: "לא נסב עד-באו פה" – מה פונת המלה המדגשת? העזרו בדגמה הבאה:
ביליל הסדר כלם מסבים מסביב לשלחן הסדר.

10. במה שונה תגובתו של שמואל כשראה את אליאב, מתגובתו כאשר ראה את דוד?

11. במה דומה ספור משיחת שאול, לספור משיחת דוד ובמה הוא שונה? ארגנו את תשובתכם בעזרת הסעיפים הבאים:

- מי בחר בהם לתפקיד?

- מי משח אותם?

- במהלך איזה ארוע התקיימה המשיחה?

- האם התקיימה הפרות מקדמת של הנביא עם שאול או עם דוד?

- כיצד השפיע טקס המשיחה על שאול ועל דוד?

דוד היה רועה צאן. אילו מתכונותיו של רועה צאן נדרשות גם

מה ידוע על משפחתו של דוד?

בפרקנו מספר על דוד שהיה בנו של ישי מבית לחם, יהודה. המספר נמנע מלהזכיר את אבותיו של דוד, כנראה משום שרצה להדגיש שדוד נבחר בגלל תכונותיו ולא בגלל יחוסו המשפחתי.

בספר מגילת רות שעלילתו מתרחשת בתקופת השופטים, מספר על משפחה מבית לחם, יהודה, היורדת למואב בעת שהיה רעב בארץ. במואב מתו האב והבנים ורק אם המשפחה נעמי נותרת בחיים. יחד עם כלתה האלמנה, רות, חוזרת נעמי לבית לחם. רות נשאת לקרוב המשפחה – בעז, ונולד להם בן ושמו עובד. עובד הוא אבי ישי, וסבו של דוד.

שמואל מושח את דוד למלך. צייר באריאס, 1848

שְׂאוּל הַזִּמִּין אֶת דָּוִד לְבֵיתוֹ

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 14–23

1. בְּפֶרֶק יֵאָמַר לַמֶּלֶךְ שְׂבִיחַתוֹ לְמַלְכָּךְ צִלְחָה עַל שְׂאוּל רוּחַ ה'.

א. בַּמָּה הַשְׂתַּנָּה שְׂאוּל מֵאָז? עֵינֵינוּ בְּפָסוּק 14 וְעֵנֵנוּ בְּשֵׁנֵי סְעִיפִים.

ב. הֲאֵם יֵשׁ קֶשֶׁר בֵּין נְבוֹאָת שְׂמוּאֵל לְשְׂאוּל לְבֵין "הַרוּחַ הָרָעָה"? נִמְקֵנוּ.

2. נִיר אֵיךְ שִׂיחָה דְּמִיּוֹנִית בֵּין שְׂרֵי שְׂאוּל. עֵינֵנוּ בְּאִיּוֹר:

3. אֵיזָה מִשְׁפָּט מִהֶכְתוּב עוֹזֵר הָאִיּוֹר לְהִבִּין?

4. א. כִּיצַד נִפְגָּשׁוּ דָּוִד וְשְׂאוּל?

ב. אֵילֹו מִהֶתְכוּנוֹת שֶׁל דָּוִד הַמְזְכְּרוֹת בְּפָסוּק 16, מְרַמְזוֹת שִׁינְצִלִיחַ בְּעֵתִיד כְּמַלְכָּךְ?

14 סְרָה - עֲזָבָה.

וּבְעֵתָתוֹ רוּחַ-רָעָה - הִפְחִידוֹ אוֹתוֹ מִחֲשֻׁבוֹת רָעוֹת.

15 עֲבָדֵי-שְׂאוּל - שְׂרֵיו.

מִבְּעֵתָךְ - מִפְּחִידָה אוֹתָךְ.

16 יִבְקָשׁוּ - יִחְפְּשׁוּ.

17 רֵאוּ-נָא לִי - מִצְאוּ עֲבוּרִי.

18 וְנִבּוֹן דְּבַר - מְדַבֵּר בְּחֻכְמָה.

אִישׁ תָּאָר - נָאָה.

21 וַיַּעֲמֵד לְפָנָיו - י אוֹתוֹ.

נִשָּׂא כָלִים - מְשִׁרֵת אִישֵׁי הַנוֹשָׂא

אֶת כָּלִי הַנֶּשֶׁק שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

וְרוּחַ לְשְׂאוּל - הוֹקֵל לוֹ.

5. האם ידע שאול על דבר המלכת דוד? הסבירו וצטטו את הפסוק המתאים.

6. שֶׁעָרוּ, אֵילוּ מַחְשְׁבוֹת חָשַׁב דָּוִד כְּאֲשֶׁר נִגַּן לִפְנֵי שָׁאוּל? אִם תִּרְצוּ, תוֹכְלוּ לְאִיר אֶת דָּוִד עִם בּוֹעוֹת מַחְשָׁבָה.

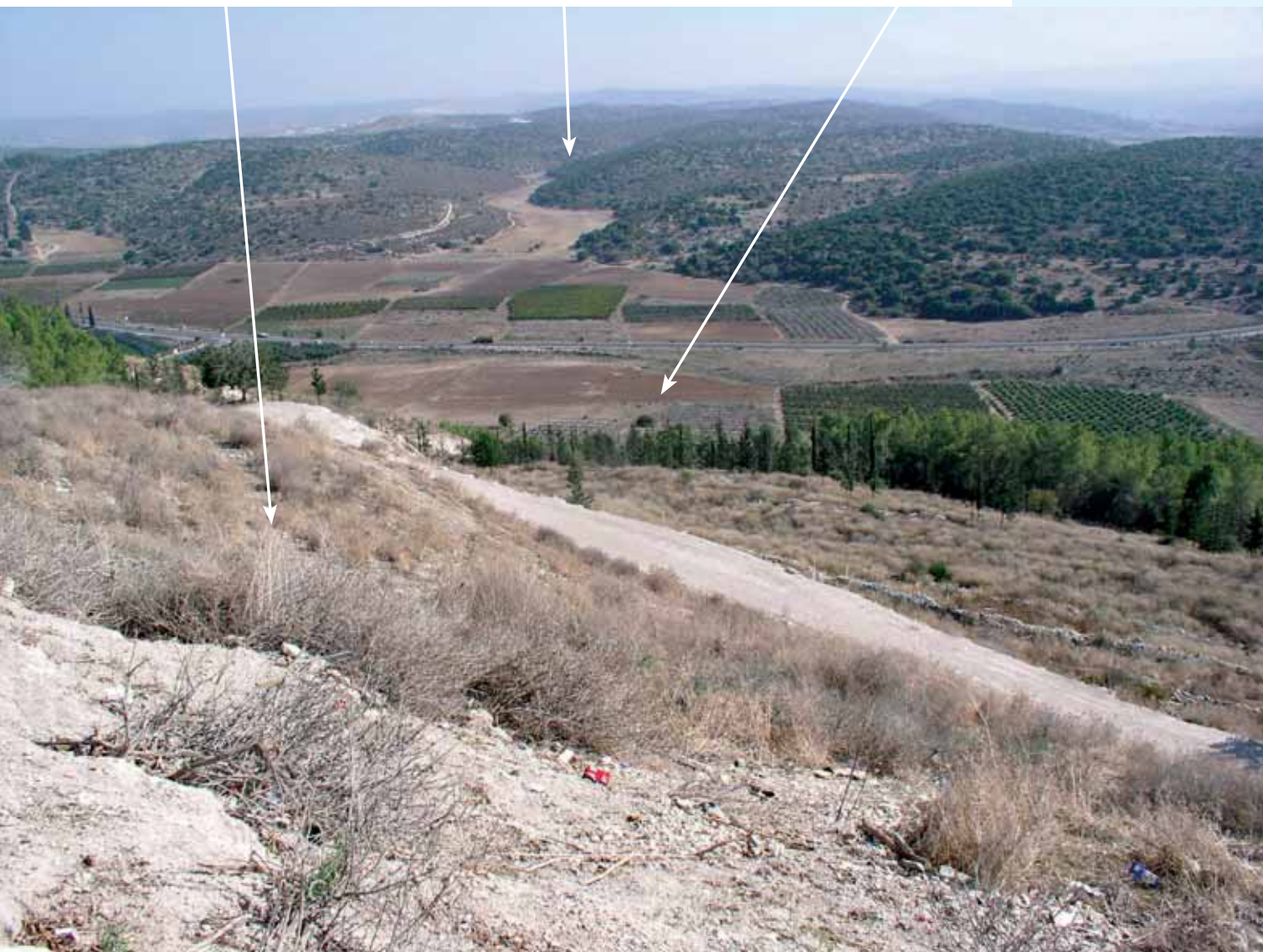
7. בפסוק 23 מספר שְׁרוּחַ לְשָׁאוּל. מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין הַפֶּעַל "רוח", שִׁמְשָׁמְעוּתוֹ הַיָּקָל לוֹ, לְבֵין הַתִּפְקִיד שֶׁל "מְשִׁיר הַרוּחָה"?

עֲזָקָה מְקוֹם
מַחֲנֵה שְׂאוֹל

שִׁכָּה מְקוֹם
מַחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים

עֵמֶק הָאֵלָה

עֵמֶק הָאֵלָה

מתחַדֶּשֶׁת הַמִּלְחָמָה בֵּין יִשְׂרָאֵל לַפְּלִשְׁתִּים

קְרָאוּ בְעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 1 – 11

כָּבֵד הִזְכַּרְנוּ שְׁבִפְרָק יָד שְׂאִינוּ בְּתִכְנִית הַלְמוּדִים, מִסְפָּר
שְׂשָׂאוֹל וַיהוֹנָתָן נִצְחוּ אֶת הַפְּלִשְׁתִּים בְּמִכְמָשׁ, וּכְתוּצָאָה מִכָּךְ
שִׁחְרַר שְׂאוֹל אֶת מֶרְכָּז הָאָרֶץ מִשְׁלֹטוֹנָם שֶׁל נְצִיבֵי פְּלִשְׁתִּים.

1. א. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ עָלוּ שׁוּב הַפְּלִשְׁתִּים לַמִּלְחָמָה עַל יִשְׂרָאֵל?

ב. הֵיכֵן חָנָה צָבָא פְּלִשְׁתִּים וַהֲיָכֵן חָנָה צָבָא שְׂאוֹל?

2. שְׁנֵי מַחֲנוֹת הַלּוֹחָמִים עָמְדוּ עָרוּכִים לַמִּלְחָמָה. מִדּוּעַ אָף אֶחָד

מֵהַצָּדִידִים לֹא פָתַח בְּהִסְתָּעְרוּת עַל הָאוֹיֵב? רְמָז לָכֵךְ תִּמְצְאוּ
בַּפְּסוּק 3.

3. א. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ מָצָא הַמְּסִפֵּר לִנְכוֹן לַפֶּרֶט אֶת קוֹמָתוֹ,

אֶת מְרֹאָהוּ וְאֶת לְבוּשׁוֹ שֶׁל גִּלְיָת?

1 אֶפֶס דְּמִים – שֵׁם מָקוֹם בֵּין

נַחֲלַת יְהוּדָה לַפְּלִשְׁתִּים.

2 וַיַּעֲרֹכוּ מִלְחָמָה – נִעְרְכוּ בַשֵּׁטַח

לְקִרְאָת הַמִּלְחָמָה.

3 וַהֲגִיא בִיגִיָּהֶם – עֵמֶק הָאֵלֶּה

הַפְּרִיד בֵּין הַצָּדִידִים הַלּוֹחָמִים.

בְּעֵמֶק הָאֵלֶּה עוֹבְרַת הַדֶּרֶךְ

הַמְקֻשָּׁרֶת

בֵּין הַשְּׂפֵלָה לְאֹזוֹר הָהָר.

4 אִישׁ־הַבָּנִים – לּוֹחֵם הַמִּיָּצֵג אֶת

צְבָאוֹ בְּדוֹ־קֶרֶב נֶגֶד לּוֹחֵם הַמִּיָּצֵג

אֶת הָאוֹיֵב. הוּא נִקְרָא כֵּךְ כִּיּוֹן

שֶׁהַדוֹ־קֶרֶב נִעְרָךְ בְּאִמְצָע, בֵּין שְׁנֵי

הַצְּבָאוֹת.

שֵׁשׁ אַמּוֹת – כְּשִׁלּוּשָׁה מֵטְרִים.

זֶרֶת – כַּחֲצִי אִמָּה, רִבְעֵי מֵטֵר.

6 מִצְחַת נַחֲשֵׁת עַל־רִגְלָיו – מָגֵן

לְרִגְלֵי מֵהַבֶּרֶךְ וְעַד הַקַּרְסֵל.

7 נִשָּׂא הַצֶּנֶה – חֵיל הַנּוֹשֵׂא אֶת

הַמָּגֵן לַפָּנִי גִלְיָת.

8 בָּרוּ – בָּחֲרוּ.

9 אוֹכַל־לוֹ – אֶתְגַּבֵּר וְאַנְצַח אוֹתוֹ.

10 חֲרַפְתִּי – בִּישְׁתִּי, כִּי לֹא נִמְצָא

לּוֹחֵם אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שִׁילָחַם נֶגְדִי.

11 וַיַּחֲתוּ וַיִּרְאוּ – פָּחְדוּ מְאוֹד.

ב. כיצד השפיע מראהו של גלית על צבא שאול?

4. א. העתיקו מתוך פסוק 8 ופסוק 10 את המשפטים שבהם מביע גלית זלזול בעם ישראל.

ב. שער, מה רצה גלית להשיג בכך?

ג. כאשר משתמשים בבטוי: "רוח הלחימה", מתכוונים לרצון הלוחמים להלחם, לשאיפה להביס את האויב, ולאמונה בנצחון. האם הצליח גלית לפגוע ברוח הלחימה של צבא ישראל ושאול? הסבירו לפי מה קבעתם.

5. קראו בספר דברים פרק כ פסוקים 1 עד 9.

א. מה היה תפקידו של הכוהן לפני היציאה לקרב?

ב. מהי מטרת הנאום שעליו לשאת בפני החילים?

ג. מה מבין הדברים שעל הכוהן להגיד, חשוב ביותר להגיד ללוחמים? הסבירו את בחירתכם.

6. מה מציע גלית ללוחמי ישראל?

בדרך כלל עמים אויבים נלחמים צבא מול צבא. במלחמת בינים מסכימים הצבאות לערוך קרב בין שני נציגי לוחמים. הם נלחמים זה בזה. הנציג שהצליח להרג את יריבו, מנחיל נצחון לצבאו וגורם בכך לשעבוד עמו של הנציג המובס.

גם בַּיָּמֵינוּ הָרִמְטֵכָ"ל אוֹ שׁוֹר הַבִּטְחוֹן מְפָרְסָמִים "פְּקֻדַּת יוֹם"
לְחִילִים לִפְנֵי יִצְיָאָה לְמַבְצָע אוֹ לְמַלְחָמָה.

7. פִּיצָד מַעֲבִירִים מְסָרִים לְחִילֵי צֶה"ל?
עָנוּ לְאַחֵר שֶׁתִּקְרָאוּ אֶת הַקָּטָע הַבָּא:

לִפְנֵיכֶם קָטָע מִפְּקֻדַּת הַיּוֹם שֶׁל מִפְּקֵד חֵיל
הָאָוִיר לִפְנֵי מַלְחָמַת שִׁשֵּׁת הַיָּמִים.

יוני 1967

אֶל כָּל יַחֲדוֹת הַחֵיל, מֵאֵת מִפְּקֵד

חֵיל הָאָוִיר

לוֹחָמֵי חֵיל הָאָוִיר,

שׁוֹב חֲבָרוּ עָלֵינוּ אוֹיְבִים מְכֹל עֶבֶר. רוּחָם שֶׁל גְּבוּרֵי

יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת תִּלְוָה אוֹתָנוּ בְּקָרֵב. גְּבוּרָתָם

בֵּת הָאֱלֻמוֹת שֶׁל לוֹחָמֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון, גְּבוּרֵי

דָּוִד הַמֶּלֶךְ, הַמַּכְבִּים וְלוֹחָמֵי מַלְחַמַת הַקּוֹמְמִיּוֹת

וּמַלְחַמַת סִינֵי תִשְׁמַשׁ לָנוּ מְקוֹר מִמֶּנּוּ נִשְׁאֵב כּוֹחַ

לְהֵלֶם בְּאוֹיֵב הַמָּאִים עַל בִּטְחוֹנֵנוּ, עֲצָמָאוּתָנוּ

וְעִתִּידָנוּ – – – טוֹסוֹ עוֹטוֹ עַל הָאוֹיֵב, הַכּוּ בּוֹ עַד

חֲרָמָה, הַשְׁמִידוּהוּ, הַפִּיצוּהוּ בַּמִּדְבָּר לְכָל עֶבֶר לְמַעַן

יִשְׁכֵּן עִם יִשְׂרָאֵל לְבִטָּח עַל אֲדָמָתוֹ לְדוֹר וָדוֹר.

דוד החליט להלחם בקרב בינים מול גלית

קראו בעיון את פסוקים 12–31

1. א. איזה פרט נוסף על ישי, אבי דוד, לומדים מפסוק 12?
ב. שֶׁרֹו, מדוע מצא לנכון המספר לצין פרט זה?
2. א. היכן היה דוד בסוף הפרק הקודם, היכן הוא לפי המספר בפרקנו?
ב. כיצד מסביר המספר שדוד, שהיה נושא כליו של שאול, לא היה אתו? עינו בפסוק 15.
3. א. מה אפשר ללמד על אספקת המזון של צבא שאול מהמשימה שהטיל ישי על דוד בנו?
ב. שֶׁרֹו, מדוע מצא ישי לנכון לשלח מתנה לשר האלף?
ג. כיצד נשמר קשר בין הבית ללוחמים לפי המספר?
4. כמה זמן חלף מאז הצעתו של גלית ועד הזמן שבו הגיע דוד למחנה ישראל?
5. על גלית מספר: "ויגש הפלשתי השכם והערב" (פסוק 16).
א. מה פרוש הבטוי "השכם והערב" בפרקנו?
ב. האם שונה פרוש הבטוי במשפט:
הזהרתי את יוסי השכם והערב שלא יעז להציק לאחיו הצעיר.
6. א. מדוע נטש דוד את הכלים?
ב. מה זה מלמד על יחסו לאחיו?
ג. דוד נשאר במחנה אף על פי שאליאב אחיו נזף בו ורצה שיחזור לביתם. מה אתם חושבים על התנהגות דוד?

12 אפרתי - מבית לחם הנקראת גם אפרת.

בא באנשים - משתתף באספות נכבדי העיר.

17 אפת הקליא - גרעיני חטה קלויים באש. אפה - יחידה למדידת חטה.

18 חרצי גבינה - גבינה קשה שיש בה חרצים.

ואת-ערבתם תקח - כשתשוב, קח מהם פריט שיוכיח לי ששלומם טוב.

20 ויטש את-הצאן על-שמר - עזב את הצאן בידי שומר. המעגלה - צבא ישראל היה מסדר במעגל.

22 ויטש דוד את-הכלים - השאיר את הכלים שבהם היה המזון לאחיו.

25 איש ישראל - אנשי הצבא,

7. מהו טיב ההבטחה שהבטיח שאול למי שינצח בקרב הבינים?
כתבו בשלושה סעיפים.

8. אחד מחילי שאול אמר לדוד על גלית: "כי לחרף את ישראל
עלה",

ואלו דוד אמר: "כי מי הפלשתי הערל הזה, כי חרף מערכות
אלהים חיים".

מה ההבדל בין האפן שבו הבין איש ישראל את דברי גלית
לאפן שבו הבין אותם דוד?

9. א. איך הגיב אליאב על מעשה דוד?

ב. מה נתן ללמד מתגובת אליאב על יחסו לדוד?

ג. אם היתה לכם אפשרות לומר לאליאב משהו, מה הייתם
אומרים לו?

שבויים פלשתים. תבליט קיר מצרי קדום

דוד נצח את גלית

קראו בעיון את פסוקים 44-56

1. דוד בקש משאול שיתן לו ליצג את ישראל בקרב הבינים. שאול טען שאין טעם לשלח את דוד הנער הרועה להלחם בגלית שהוא: "איש מלחמה מנעוריו". באילו טעונים הצליח דוד לשכנע אותו לעשות כן?

אריה טורף פרה. קטע מפסיפס (מלפני כ-1,500 שנים). נמצא בכסופים שבנגב

2. מדוע סרב דוד להשתמש בנשק ובמדים שנתן לו שאול?

3. כיצד תכנן דוד לנצח את גלית?

4. א. איך בא לידי בטיח הזלזול של גלית בדוד?
ב. מה יכול כל לוחם ללמוד מפשלונו של גלית?

38 קובע - קסדה המגנה על הראש.

39 ויאל ללכת - וילא (האות א

התחלפה באות ל), הרגיש לאה, כבד ומגשם בהליכה.

כי לא-נסה - לא היה מנסה ורגיל לציוד הצבאי.

5. א. מה היתרון שהיה לגלית על דוד?

ב. במה היה נשקו של דוד נחות מנשקו של גלית?

ג. כיצד הפך דוד את החסרון ליתרון?

6. שֶׁעָרוּ, כִּיצַד הַשְׁפִּיעָה תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל דָּוִד עַל דְּבָרֵי הָעֵלְבוֹן שֶׁל גָּלִית עַל הַשּׁוֹמְעִים הַפְּלִשְׁתִּים וְעַל הַשּׁוֹמְעִים הַיִּשְׂרָאֵלִים? כְּתַבּוּ, אוֹ אִם תִּרְצוּ תוּכְלוּ לַצִּיר עִם בּוֹעוֹת מַחֲשָׁבָה.

7. עַל גָּלִית מִסְפָּר שְׁחִירָף אֶת מַעֲרֻכּוֹת יִשְׂרָאֵל.

עַל דָּוִד מִסְפָּר שְׁרָצָה לְהַסִּיר חֲרָפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל.
מָה הַקֶּשֶׁר בֵּין "חִירָף" לִבֵּין "חֲרָפָה"?

8. אֵילוּ מִתְכוּנֹתָיו שֶׁל דָּוִד חָשׁוּב שִׁיהִיָּה לְכָל מַפְקֵד בְּצֶה"ל?
נִמְקוּ.

9. לְמִרוֹת נֶצְחוֹנוֹ שֶׁל דָּוִד, גַּם לְבַנֵּי יִשְׂרָאֵל הָיָה תַּפְקִיד בְּנִצָּחוֹן
עַל פְּלִשְׁתִּים – הַסְבִּירוּ.

40 כְּלִי הָרַעִים – יִלְקוּט.

וְקָלְעוּ בִידוֹ – מִכְשִׁיר לְקָלֵעַ אֲבָן
לְמַטָּרָה כְּלִשְׁהִי.

46 יִסְגֵּר – יִסְגִּיר אוֹתָהּ לְיָדֵי.

47 כִּי לֹה' הַמִּלְחָמָה – ה' מַחֲלִיט
מִי יִנָּצַח בַּמִּלְחָמָה.

49 אֶל-הַכְּלִי – אֶל תַּרְמִיל

הָרוּעִים שֶׁנֶּשֶׂא עָלָיו.
וְקָלֵעַ – קָלֵעַ.

53 מִדֶּלֶק – מִלְרֹדֶף.

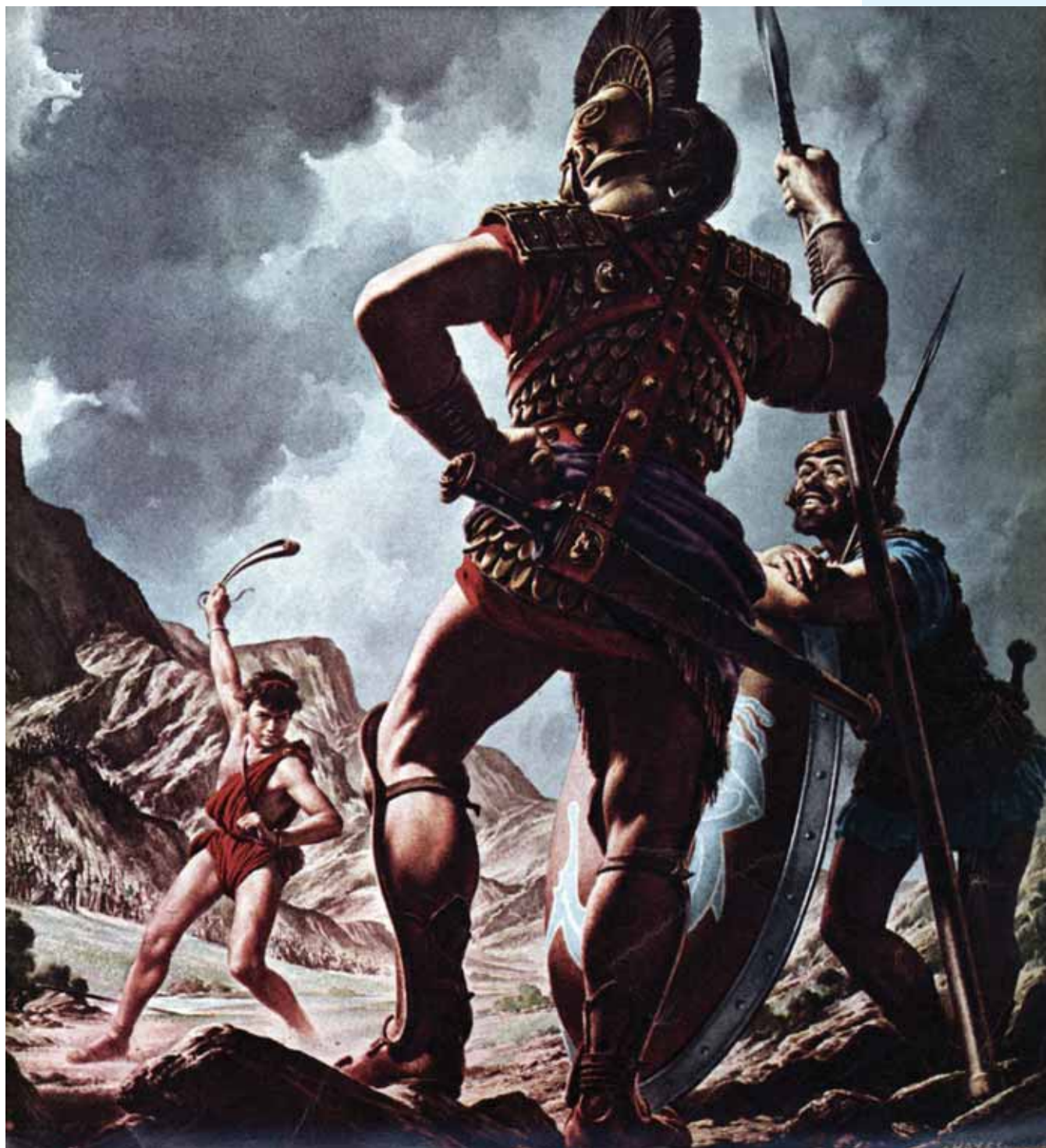
וַיִּשְׁסוּ – בָּזְזוּ אֶת כָּל מָה שֶׁהִשְׁאִירוּ
הַפְּלִשְׁתִּים בְּשָׂדֵה הַקָּרֵב.

54 כְּלִי – כְּלִי נֶשֶׁק.

55 אֲבָנֵר – דּוֹדוֹ שֶׁל שְׂאוּל.

5 הָעֵלָם – הַצֵּעִיר.

בַּפֶּרֶק טז מִסְפָּר שְׂשֹׂאוּל פָּגַשׁ אֶת דָּוִד לְרִאשׁוֹנָה כְּאֲשֶׁר הִזְמִינוּ לִנְגֹן לִפְנָיו, וְאַלּוּ
בַּפֶּרֶקנוּ מִסְפָּר שְׂשֹׂאוּל פָּגַשׁ אֶת דָּוִד לְרִאשׁוֹנָה בְּשָׂדֵה הַקָּרֵב עִם הַפְּלִשְׁתִּים.
יֵשׁ חֻקִּים הַמְּסַבִּירִים אֶת הַמְּצָאוֹתָם שֶׁל שְׁנֵי סְפוּרִים שׁוֹנִים עַל הַפְּגִישָׁה
הָרִאשׁוֹנָה בֵּין דָּוִד וְשְׂאוּל, בְּכֶךָ שֶׁהִתְהַלְכוּ בָּעַם שְׁנֵי סְפוּרִים שֶׁנִּמְסְרוּ מִדּוֹר
לְדּוֹר עַל הַפְּגִישָׁה הָרִאשׁוֹנָה בֵּינֵיהֶם. הַמִּסְפָּר הַכִּיר אֶת שְׁנֵיהֶם וְהַחֲלִיט
לְהַכְנִיס אוֹתָם לְסֶפֶר. זֹאת בְּדוּמָה לְסְפוּרֵי הַמַּלְכֹת שְׂאוּל.

דָּוִד וְגִלְיָת, גִּיק הַיָּנִס, הַמָּאָה ה־20

פֶּסֶל דָּוִד, בֶּרְנִינִי, 1623

דוד, יובל פֶּסֶף, 2007

מַצְבּוֹ שֶׁל נְשָׂאֹל
הוֹלֵךְ וּמִדְרֹדֶר
וְדוֹד מְבַסֵּס אֶת
מַעֲמָדוֹ כְּמִנְהִיג

שאל חושש מפני הצלחת דוד

קראו בעיון את פסוקים 1-16

1. לדוד היו גם אויב וגם ידיד נפש בבית המלוכה. מי היה הידיד ומי היה האויב?
2. הסבירו מדוע לא נתן שאל לדוד לחזור לביתו?
3. א. מדוע נתן יהונתן לדוד את מעילו ונשקו, מה רצה לרמוז לדוד במעשה זה?
ב. מה הבין דוד ממעשה הנתינה של יהונתן? הסבירו.
4. לפי המספר, מדוע זכה דוד בהערכת העם ושירי שאל?
5. א. אחד מסימני ההפך של השירה בתנ"ך היא חזרה על אותו רעיון במלים שונות. לחזרה זו קוראים תקבלת. כיצד אפשר לראות זאת בשירת הנצחון של הנשים שבפסוק 7?
ב. מדוע הכעיסה שירת הנשים את שאל?

- 1 ככלתו - כאשר כלה, סים את שחתו עם שאל.
ויאהבו כנפשו - אהב אותו כמו את עצמו.
- 2 ויקחו שאל - כרי למלא תפקידים בצבא.
- 5 ויצא דוד - לפקד ולהלחם.
ישכיל - היה נוהג בשכל ומצליח.
וייטב בעיני כל-העם - העם היה מרצה מכוך.
- 6 ויהי בבואם - כאשר שבו מהמלחמה בפלשתים.
ותצאנה... לקראת שאל - לקבל את פני המלך המנצח.
- 7 הכה שאל באלפו - שאל הרג אלפי פלשתים.
רכבתיו - עשרות אלפים של פלשתים.
- 8 וירע בעיניו הדבר - כעס.
ועוד לו אך המלוכה - בכל הן חושבות שהוא טוב ממני, חסר רק שימליכו אותו.

6. מהו רגע השיא במפנה שחל ביחסו של שאול לדוד?

7. א. מצאו והעתיקו שלוש מלים המבטאות הדרדרות ביחסו של שאול לדוד. ראו פסוקים 9, 12, 15).
ב. מה אפשר ללמד מהן על מצבו הנפשי של שאול?

8. א. כיצד מסביר המספר את הסבה לחששו ההולך ומתגבר של שאול מדוד?
ב. דוד הצליח בתפקידים הצבאיים שהטיל עליו שאול. איך מסביר המספר את הסבות להצלחתו זו?

9. א. מדוע אוהב העם את דוד?

נוהגים לכנות אדם בתאר: "בעל כריזמה" או בתאר: "כריזמטי" כאשר בחסד האל, הוא מחנך בכשר השפעה על אנשים, הוא נערץ ואהוב ויש לו יכולת להנהיג.

10. הוכיחו מתוך הפרותכם עם ספורי דוד שהוא היה אכן אדם כריזמטי. (כאשר תמשיכו לקרא בספר שמואל תגלו ספורים נוספים המלמדים שדוד היה מנהיג כריזמטי).

שאול מחפש דרך להפטר מדוד

קראו בעיון את פסוקים 17-30

1. מדוע רצה שאול לחתן את בנוטיו עם דוד?

2. שאול הבטיח את מרב בתו לדוד לאשה. מה קרה להבטחה זו?

אשה מתופפת.
פסל קדום מחמר

10 ותצלח רוח אלהים רעה -

היה מדכא. אולי נזכר בענש
ששמואל נבא עליו וחשד
שדוד הוא רעו הטוב ממנו.

13 ויסרהו - הרחיק אותו מביתו.

15 ויגר - פחד.

16 יוצא ובא - יצא בראש הלוחמים,
היה המפקד במלחמה.

18 מי אנכי - אני אדם פשוט, אינני חשוב
ונכבד.

ומי חיי - ומי משפחתי, כלומר
אני ממוצא פשוט.

19 בעת תת - כאשר הגיע הזמן לתת.

20 וישר הדבר בעיניו - היה מרצה
ממה ששמע.

21 למוקש - למלכדת שתכשיל אותו.
תתחתן בי - תהיה נשוי לבתי.

23 הנקלה בעיניכם התחתן במלך? - האם
זה משהו חסר חשיבות?

כלומר איני ראוי ולכבוד הוא לי
שמציעים לי זאת.

25 מהר - מתנות בכסף שהחתן
היה נותן לאבי הכלה.

נקלה - ההפך ממכבד, בזוי.

במאה ערלות פלשתים - המהר יהיה
מאה פלשתים שתהרג ותביא לי את
ערלותיהם, כהוכחה שהרגת אותם.

3. א. מה דַּרְשׁ שְׁאוּל מִדָּוִד עַל מִנַּת לְקַבֵּל אֶת מִיכָל לְאִשָּׁה?

ב. מָה הֵיטָה כּוֹנֵנֹתוֹ הַנִּסְתָּרֶת בְּבִקְשָׁה זוֹ?

ג. שִׁעְרוֹ, מִדּוּעַ הִסָּכִים דָּוִד לַהֲצָעָה?

ד. מָה אֶפְשָׁר לִלְמַד עַל דָּוִד מֵהִסָּכְמוֹתָיו?

4. פָּחַדוֹ שֶׁל שְׁאוּל מִדָּוִד וְשִׁנְאוֹתוֹ אֵלָיו הִלְכוּ וַגְּבֵרוּ. הֲעֵתִיקוּ בְּטוֹיִים הַמוֹכִיחִים זֹאת.

5. כָּל אִיּוֹר בְּעִמּוּד זֶה הוּא שְׁלֵב בְּהִתְקַדְּמוֹת דָּוִד מִרוּעָה צֶאֱן לַחֲתוֹן הַמֶּלֶךְ.

רְשָׁמוֹ בְּמַחְבְּרַתְכֶם אֶת מִסְפַּר הָאִיּוֹר, הַתְּאִימוּ וְהֲעֵתִיקוּ לְכָל אִיּוֹר מִשְׁפָּט מִתְּאִים מִסַּל הַמִּשְׁפָּטִים הַזֶּה:
לְדַגְמָה: אִיּוֹר 6 מִתְּאִים לַמִּשְׁפָּט "וַיִּשְׁיִמָּהוּ שֵׁר אֶלָּף".

סל מִשְׁפָּטִים:

• וַיִּתְּפֹשֶׁט יְהוֹנָתָן אֶת־הַמַּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו,
וַיִּתְּנָהוּ לְדָוִד

• וַהֲנֵה רֹעָה בַּצֹּאן

• וַיֵּךְ אֶת הַפִּלְשֹׁתִי וַיִּמִּיתָהוּ

• וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ

• וַיִּשְׁיִמָּהוּ שֵׁר אֶלָּף

• וַלְקַח דָּוִד אֶת הַכֶּנּוֹר וַנִּגַּן בְּיָדוֹ וַיְרוּחַ לְשְׁאוּל

• וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה אָהָב אֶת דָּוִד

• וַיִּתֵּן־לוֹ שְׁאוּל אֶת־מִיכָל בִּתּוֹ לְאִשָּׁה

8

7

6

5

4

3

2

1

6. איך אָפּשׂר לַהֲסִבִּיר אֶת רִגְשׁוֹתַי שֶׁל שְׁאוּל כִּלְפֵי דָּוִד, לְאוֹר מַה שְׁקִרְאַתָּם בִּפְרָק?

7. מַה הִיָּה יַחְסָה שֶׁל מִיכַל לְדָוִד?

8. א. מִיכַל הִתְאַהֲבָה בְּדָוִד וְרָצְתָה אוֹתוֹ לְחֻתָּן. גַּם יְהוֹנָתָן בֶּנוֹ הִתִּידַד עִם דָּוִד וְהָיָה מְקָרֵב אֵלָיו מְאוֹד. מַה גִּרְמוֹ יִלְדָּיו בְּכָךְ לְמַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל שְׁאוּל?

ב. הָאֵם אָפּשׂר לִרְאוֹת בְּמִיכַל וּבִיהוֹנָתָן בָּנִים הַבּוֹגְדִים בְּאַבְיָהֶם? נִמְקוּ אֶת עֲמֻדַתְכֶם.

9. אֵילּוּ נִגּוּדִים אָפּשׂר לִרְאוֹת בֵּין שְׁאוּל לְדָוִד בִּפְרָקֵנוּ?

מִפְרָק יט עַד כג מִסְפָּר:

פְּרָקִים יט עַד כג אֵינָם בְּתִכְנִית הַלְמוּדִים, אֲךָ חָשׁוּב שֶׁתִּדְעוּ עַל אֲרוּעִים שְׁקִרוּ בִּפְרָקִים אֵלֶּה, כְּדֵי לְהִבִּין מְדוּעַ בִּפְרָק הַבָּא תִּמְצְאוּ אֶת דָּוִד וְאַנְשָׁיו בְּעֵין גָּדִי. שְׁאוּל הוֹדִיעַ לְשָׂרָיו וּלְבָנָי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁהוּא מֵתַכְּנֵן לְהַרְגַּם אֶת דָּוִד אוֹיְבוֹ. יוֹנָתָן הַנָּאֻמָּן לְדָוִד גָּלָה לוֹ אֶת כְּנוֹנוֹת אָבִיו. דָּוִד חוֹזֵר לְבֵית שְׁאוּל. רוּחַ רָעָה פָּקְדָה פְּעַם נוסֶפֶת אֶת שְׁאוּל וְהוּא שׁוֹב נֹסֶה לְהַטִּיל אֶת הַחֲנִית וּלְהַרְגַּם אוֹתוֹ. מִכָּאן וְאֵילָךְ מִתְחִילָה פֶּרֶשֶׁת נְדוּדֵי דָּוִד מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּשֶׁשְׁאוּל וְחִילָיו רוֹדְפִים אַחֲרָיו לְתַפְסֹו. הוּא הִגִּיעַ לְמַעֲרַת עֲדוּלָם שְׁבִיהוּדָה. שָׁם הִצְטַרְפוּ אֵלָיו כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אֲנָשִׁים מִיָּאֲשִׁים שֶׁלֹּא הִשְׁתַּלְּבוּ בַּחֲבֵרָה, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּעָלֵי חוּבוֹת שֶׁלֹּא הִצְלִיחוּ לְשַׁלְּמָם. הֵם נִשְׁמָעוּ לְדָוִד וְרָאוּ בּוֹ אֶת מְנַהִיגָם. דָּוִד הִבִּין שֶׁכְּדֵי לְבַסֵּס אֶת מְנַהִיגוֹתוֹ עָלָיו לְחַפֵּשׁ תּוֹמָכִים נוסֶפִים אֲצֵל בְּנֵי שְׁבִטוֹ. כְּאַשֶּׁר הִפְלִשְׁתִּים הִתְנַפְּלוּ עַל קַעִילָה – עִיר בְּנַחֲלַת יְהוּדָה סָמוּךְ לַגְּבּוּל עִם פְּלִשְׁתִּים, יֵצֵא דָּוִד לְעִזְרַת אֲנָשֵׁי הָעִיר וְהִבִּיס אֶת הַפְּלִשְׁתִּים. הוּא רָצָה לְהִשָּׂאֵר בְּקַעִילָה, אֲךָ חָשׂשׁ שֶׁתּוֹשְׁבֵי קַעִילָה יִבְגְּדוּ בּוֹ וַיִּמְסְרוּ אוֹתוֹ לְיַדֵּי שְׁאוּל, מִפְּחַד שֶׁשְׁאוּל יִכֶּה בָּהֶם אִם יִתְמָכוּ בְּדָוִד. דָּוִד בָּרַח לְמִדְבַּר מְעוֹן בְּעֶרְבָה. אֲנָשִׁים מִיְהוּדָה הִלְשִׁינוּ לְשְׁאוּל עַל מָקוֹם מַחְבֹּאוֹ. שְׁאוּל יֵצֵא לְמִרְדָּף אַחֲרָיו וְכִמְעַט הִצְלִיחַ לִלְכֹּד אֶת דָּוִד, אֲבָל הִגִּיעָה אֵלָיו יְדִיעָה שֶׁהַפְּלִשְׁתִּים תִּקְפוּ פְּעַם נוסֶפֶת. שְׁאוּל נֶאֱלָץ לְהִפָּסֵק אֶת הַמִּרְדָּף וּלְצֵאת לְמַלְחָמָה נִגָּדָם.

לדוד הזדמן לפגוע בשאול, אך הוא נמנע מלעשות זאת

קראו בעיון את הפרק

למדנו בפרק יח ששאול היה עוין את דוד. בפרקים יט-כג מספר שדוד והאנשים שהצטרפו אליו, נרדפו על ידי שאול ונאלצו לברוח ולהסתתר במדבר יהודה במקומות שונים.

3 להסך את-רגליו - לעשות את צרכיו.
בירכתי המערה - בקצה האחורי.

1. האם ידע שאול שדוד הוא האיש שכנה על ידי שמואל:
"רעה הטוב ממך" כלומר האיש שימלך במקומו?
הסבירו לפי מה קבעתם.

2. מדוע טרח המספר לצין ששאול לקח עמו 3,000 בחור מכל ישראל למרדף? מה זה מלמד על הקף החפושים אחרי דוד?

3. חפשו באינטרנט או באנציקלופדיה מידע גאוגרפי על אזור עין גדי והסבירו מדוע בחר דוד להסתתר באזור זה.

מען עין גדי

צוקי עין גדי

4. מה הסכנה שארבה לשאול במערה? מה הסכנה שארבה לדוד ואנשיו? כתבו בשני טורים.

5. א. אנשי דוד דרשו ממנו לנצל את ההזדמנות ולהרג את שאול. באיזה טעון נסו לשכנע אותו לעשות זאת?

ב. באיזה טעון מביע דוד את התנגדותו למעשה?

ג. על איזו תכונה של דוד מעיד סרובו של דוד להשמע לעצתם?

ניר המאיר דמין מחשבות שאולי היו לדוד:

5 ויך לב־דוד אתו - התחרט.

6 למשיח ה' - למלך בִּחִיר ה'.

7 לקום אל־שאול - להרגו.

8 אחרי־כן - אחרי שאול ואנשיו התרחקו מעט.

10 ותחס עליך - חסתי, רחמתי עליך.

11 צדה את־נפשי לקחתה - אורב לי להרגני.

13 משל הקדמוני - הפתגם הקדום.

14 אחרי כָּלֵב מַת, אחרי פָּרַעַשׁ אַחֵד - שהם חסרי ערך.

15 לדין - לשופט.

16 ככלות - כאשר סים.

17 גַּמְלַתְּנִי הַטּוֹבָה - עֲשִׂיתְּ לִמְעַנִּי רק טוב.

18 סַגְרִנִּי - הסגיר אותי.

21 אם־תִּכְרִית - אל תשמיד.

6. "תִּפְסִיק לְשַׁסֵּעַ אוֹתִי בַּדְּבָרִים!" אָמַר דָּנִי לְאֶרֶן. מָה מְקוּרוֹ שֶׁל הַבְּטוּי?

7. א. איך צריך דוד להתייחס לשאול: כאויבו או כמלכו? נמקו את עמדתכם.

ב. מדוע פרת דוד את כנף מעילו של שאול?

ג. מדוע התחרט דוד?

ד. כתבו מקרה קצר והשתמשו בבטוי: "לבו הפה אותו".

8. א. דוד פנה בדברים אל שאול. מדוע עשה זאת?

ב. ממה אפשר ללמד שדוד מתייחס בכבוד לשאול? כתבו בסעיפים.

ג. כיצד נסה דוד לשכנע את שאול, כי אין בכונתו לפגוע בו? העזרו בפסוקים 9 עד 15 וכתבו בסעיפים.

9. שער, במה נזכר שאול כאשר ראה את דוד מנפנף בפסת הבד של מעילו? (ראו פרק טו, פסוק 27 ופסוק 28).

10. א. דוד אמר לשאול: "ואתה צדה את-נפשי לקחתה". מה הקשר בין "צדה" ל"ציד"?

ב. לפעמים, כאשר לא רוצים לומר משהו ישירות, משתמשים בפתגם או במשל, ומשאירים לשומע לנחש למי או למה הכוונה. דוד השתמש בדבריו בפתגם: "מרשעים יצא רשע" – מה צריך היה שאול להבין מהפתגם?

ג. באילו דמויים משתמש דוד כדי לשכנע את שאול, שלא כדאי להמשיך במרדף אחריו?

11. א. בתשובתו של שאול לדוד נראה שדברי דוד השפיעו עליו. הוכיחו מהכתוב:

• ששאול הכיר בכך שחטא.

• ששאול התחרט.

• ששאול השלים עם העבדה שדוד ימלוך.

ב. שאול אמר לדוד: "אתה גמלתני הטובה, ואני גמלתיך הרעה". למה התפון שאול?

12. א. האם דברי שאול לדוד עוררו בכם אמוון? הסבירו.

ב. האם דוד האמין לדברי שאול? נמקו לפי מה קבעתם.

13. בפסוק המסים את הפרק כתוב: "וישבע דוד לשאול" – על מה נשבע?

דוד חס על חיי שאול. ציר ברקס

עמות בין דוד ונבל הפרמלי מנכבדי שבט יהודה

קראו בעיון את פסוקים 1–17

1. א. בפסוק 1 מוסר המחבר מידע על שני ארועים. מה הם?
ב. שערן, כיצד השפיע מותו של שמואל על מעשי דוד?
2. א. מהו הארוע שלכבודו הגיע נבל לכרמל שביהודה?
ב. לפי המספר, לפי מה נמדד עשרם של אנשים בתקופה ההיא (ראו גם בראשית פרק יג, פסוק 2).
3. כתבו בשני טורים: תכונותיו של נבל מול תכונותיה של אביגיל.
4. א. למה התפונ דוד למסר לנבל כֶּאֱשֶׁר אָמַר: "כֹּה לָחִי וְאַתָּה שָׁלוֹם, וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם, וְכָל אֲשֶׁר-לְךָ שָׁלוֹם"?
ב. מדוע דרש דוד לקבל מתנות מזון מנבל?

תצלום אזור מרעה
במדבר יהודה

5. א. מדוע לא רצה נבל להענות לדרישת דוד? עינו בפסוק 3, ובפסוקים 10-11.

ב. יש הטוענים כי נתן להבין את סרובו של נבל להאכיל את אנשי דוד. נסו לכתב טעונים המצדיקים את הסרוב הזה, ולעמתם טעונים נגד הסרוב.

ג. האם אפשר להסיק שיחסו של נבל לדוד נובע מתמיכתו בשאול? הסבירו וצטטו.

6. א. כיצד מנימק דוד את רצונו לנקם בנבל? העתיקו את המשפט המתאים מפסוק 21.

ב. המשפט "השיב רעה תחת טובה" הוא ניב לשוני. חברו משפט והשתמשו בניב זה.

7. יש הטוענים שהחלטת דוד לנקם בנבל ובכל בני ביתו היא החלטה רעה ופזיזה ויש הטוענים שזו היתה החלטה מחשבת ומטרתו היתה לבסס את עצמו כשליט באזור. עם איזו עמדה אתם מסכימים? הסבירו.

8. אילו אפשרויות נוספות לתגובה עומדות בפני דוד?

אַבִּיגַיִל פּוֹגֶשֶׁת אֶת דָּוִד

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 14–44

1. א. כִּיצַד נִוְדַע לְאַבִּיגַיִל עַל הַסַּכָּנָה הָאוֹרֶבֶת לְבָנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ?
עֵינֵינוּ בְּפְסוּקִים 14 עַד 18.
- ב. הַנָּעַר הָרוּעָה מִתָּאָר אֶת הַתְּנַהּגוֹת נָבַל כְּלָפֵי נַעֲרֵי דָוִד
בַּבֵּטוּי: "וַיַּעַט בָּהֶם" – לָמָּה הַכּוֹנָה?
- ג. מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין יַחֲסוֹ שֶׁל הַנָּעַר הָרוּעָה לְדָוִד בְּפְסוּקִים 14
עַד 17, לְבֵין יַחֲסוֹ שֶׁל נָבַל לְדָוִד בְּפְסוּקִים 10 עַד 12?
- ד. כִּיצַד מִשְׁכַּנֵּעַ הַנָּעַר אֶת אַבִּיגַיִל שֶׁהַתְּנַהּגוֹת נָבַל מְסַכְּנֶת אֶת
כָּל מִשְׁפַּחְתָּהּ?

2. בְּאִיזוֹ דֶּרֶךְ פָּעֵלָה בַּחֲרָה אַבִּיגַיִל
כְּדִי לְהַצִּיל אֶת חַיִּיהָ וְאֶת חַיֵּי
בָּנֵי מִשְׁפַּחְתָּהּ?

3. א. הַמְּסַפֵּר מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַרְבַּע
מְלִים שֶׁהֵן פְּעֻלִּים כְּדִי לְתָאָר
אֶת הַתְּנַהּגוֹתָהּ שֶׁל אַבִּיגַיִל
בְּרָגַע הַפְּגִישָׁה עִם דָּוִד.
הַעֲתִיקוּ אוֹתָם מִתּוֹךְ
פְּסוּק 23.

- ב. אִיזָה מָסָר רוֹצָה אַבִּיגַיִל
לְהַעֲבִיר לְדָוִד בְּהַתְּנַהּגוֹתָהּ זֹאת?

18 וְחָמֵשׁ סָאִים קָלִי – כַּמּוֹת שֶׁל
כְּשִׁלוּשָׁה דָלִי גִרְעִינִי תִּבּוּאָה
קְלוּיִים.

דְּבָלִים – תֹּאנִים מִיבָשׁוֹת.

21 אַךְ לִשְׁקֹר – לְחַנֵּם.

וְלֹא-נִפְקֹד – לֹא חָסֵר.

22 מִשְׁתִּין בְּקִיר – לְשׁוֹן בּוֹזֵי לִגְבֵּר.

26 אֲשֶׁר מִנְעָךְ ה' מִבּוֹא בְּדַמִּים – ה'

מִנַּע מִמָּךְ לְהִרְגִּי.

וְהוֹשַׁע יָדְךָ לָךְ – ה' עוֹצֵר אוֹתְךָ

מִלְּהוֹשִׁיעַ אֶת עַצְמְךָ, כְּלוּמָר מִלִּנְקָם

כְּעַצְמְךָ בְּנָבַל.

27 הַבְּרָכָה – הַמְתַּנּוֹת.

4. אַבִּיגַיִל בּוֹדֵאִי יָדְעָה שְׁחָסֵר נְאֻמָּנוּתָהּ לְבַעֲלָהּ הִיא תְּכוּנָה רָעָה, אָבֵל הִיא חֲשֹׁבָה כְּפִי הַנִּרְאָה, שִׁישׁ מַשְׁהוּ חָשׁוּב יוֹתֵר מֵהַנְּאֻמָּנוּת לְנָבֹל – מָה הַדָּבָר?

5. א. אֵילוֹ טְעוּנִים מַעֲלָה אַבִּיגַיִל כְּדִי לְשַׁכְנַע אֶת דָּוִד שֶׁלֹּא לְנָקָם? הֶעֱזָרוּ בְּסַעֲיָפִים הַבָּאִים:

- מָה אוֹמֶרֶת אַבִּיגַיִל כְּדִי לְהַפְחִית מַאֲשָׁמְתוֹ שֶׁל נָבֹל?
- מִמָּה מְזַהֶרָה אַבִּיגַיִל אֶת דָּוִד?
- מָה הַגְּמוּל שֶׁמִּבְטִיחָה אַבִּיגַיִל לְדָוִד?

ב. אֵיזָה מֵהַטְעוּנִים שֶׁל אַבִּיגַיִל נִרְאָה כִּפְטֵעוֹן שֶׁשְׁכָנַע בְּיוֹתֵר אֶת דָּוִד לַחֲזֹר בּוֹ מִתְּכַנְיָתוֹ לְנָקָם? נִמְקוּ.

ג. אַבִּיגַיִל אוֹמֶרֶת לְדָוִד: "כִּי עָשָׂה־יַעֲשֶׂה ה' לְאֹדְנִי בֵּית נְאֻמָּן". אֵיזוֹ מִשְׁמַעוֹת מְשֻׁאֶלֶת יֵשׁ לַמֶּלֶךְ "בֵּית" בְּהַקְשֵׁר זֶה? תּוֹכְלוּ לְהַעֲזֹר בַּמִּלּוֹן.

6. הַמְּסַפֵּר מְצִין שֶׁאַבִּיגַיִל הִיטָה טוֹבֵת שְׂכָל, חֲכָמָה. אֵיךְ תּוֹכִיחוּ שֶׁאֵכֵן הִיטָה כְּזֹאת?

7. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל דָּוִד מֵהַסִּפְּמָתוֹ לְסָגֵת מִרְעִיוֹן הַנִּקְמָה בְּנָבֹל וּבְבָנָי בֵּיתוֹ?

8. א. מָה בָּא סִפּוּר מוֹתוֹ שֶׁל נָבֹל לְלַמֵּד אוֹתָנוּ הַקּוֹרְאִים?

ב. גַּם דָּוִד חָשַׁב שִׂיד ה' הִיטָה בְּנָבֹל. מִצָּאוּ בְּפָסוּק 39 מִשְׁפָּט הַמוֹכִיחַ זֹאת.

28 שָׂא נָא – סֵלַח נָא.

בֵּית נְאֻמָּן – שׁוֹשֶׁלֶת מַלְכוּת.

29 וַיָּקָם אָדָם – הַכּוֹנֵה לְשֹׂאוֹל.

31 לְפִוְקָה וּלְמַכְשׁוֹל – לְמַשְׁהוּ שִׁכְשִׁיל

וַיַּפְחִיד אוֹתָךְ. בִּימִינוּ מִשְׁתַּמְשִׁים

בְּבִטּוּי פִּיק בְּרָכִים לְתֹאֵר פָּחַד.

33 טַעֲמֵךְ – דְּבָרֵי הַטַּעַם שְׁאֻמֶּרֶת.

35 וְאַשָּׁא פְּנִיךְ – אֲנִי מִקְבֵּל אֶת בְּקָשְׁתְּךָ.

דוד ואַבִּיגַיִל, צִיר יַקֹּב וִילְמָסְיוֹן וַט

בפרקים כו-כז מספר:

פרקים כו כז אינם בתכנית הלימודים. בפרקים אלה מספר:
תושבי העיר זיף שבנחלת שבט יהודה, שתפו פעולה עם שאול והודיעו לו
שראו את דוד מסתתר בסביבת עירם.
שראו יוצא למרדף אחריו. דוד חושש לפול ביד שאול ומחליט להמלט
לפלשת, לאכיש מלך גת. דוד מבקש מאכיש שיתן לו את אחת מערי השדה
הפלשתיות, כדי שדוד ואנשיו ובני משפחותיהם יתישבו בה. אכיש נותן לדוד
את העיר צקלג. דוד הופך לשליט העיר צקלג.
בתמורה לצקלג דוד ואנשיו עורכים פשיטות על עמלק הגשורי והגזרי שחיו
בדרום הארץ. דוד מביא את שלל הפשיטות לאכיש מלך גת. דוד לא מספר את
האמת לאכיש. הוא מספר לו שפשט על שבט יהודה.

10. עד כה חי דוד בתוך שטחי שבט יהודה, שם נסה לבסס את
עצמו כמנהיג מקומי. בפרק כז מספר שדוד עזב את ממלכת
שראול ועבר לגור בפלשת. דוד בודאי התלבט לפני שהחליט
על כך.

א. שער, מה חשב על המעבר לפלשת?

ב. שער, מה חשב על ההשוארות ביהודה?

ג. מה שם העיר שקבל דוד לשליטתו?

ד. מדוע קבל אכיש מלך גת את דוד בסבר פנים יפות?

תל גת. צלם בִּימִינו

מַפֶּת נְדוּדֵי דָוִד

הַתְּבוּנָנוּ בַּמַּפָּה:

1. בְּאִיזוֹ נַחֲלָה מִנַּחֲלוֹת הַשְּׁבֵטִים נָדַד דָּוִד כְּאֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי שָׂאוּל?

2. מִדּוּעַ בָּחַר דָּוִד לְהַמְלִיט לְאֶזוֹר זֶה? חֲשַׁבוּ עַל יוֹתֵר מִסְבָּה אַחַת.

3. דָּוִד הֶחֱלִיט לְהַמְלִיט מִמַּמְלַכַת שָׂאוּל לְאַרְץ אוֹיֵב:

א. אֵילוֹ אִפְשָׁרוּיּוֹת עָמְדוֹ לִפְנֵיו?

ב. בְּאִיזוֹ אִפְשָׁרוּיּוֹת בָּחַר, שֶׁעָרַו מִדּוּעַ?

ג. דָּוִד קִבֵּל מֵאֲכִישׁ אֶת צִקְלָג. מִצָּאוּ אֶת מְקוֹמָהּ בַּמַּפָּה.

ד. שֶׁעָרַו מָה הִיִּתְרוֹן שֶׁהָיָה לְדָוִד מִכֶּךָ שֶׁעָבַר לַחֲיוֹת בְּצִקְלָג עִם אֲנָשָׁיו.

לְסִכּוּם

1. מדוע לא הצליח שאול לכוֹנֵן מעֲרֶכֶת יְחָסִים טוֹבָה א. עִם שְׁמוּאֵל?
ב. עִם דָּוִד?

2. לַפְּנִיכֶם חִידוֹת. אִם תִּרְצוּ חֲבֵרוֹ גַּם אֶתֶם חִידוֹת.

הוא הָיָה מֶלֶךְ וּמִצְבִּיא מְהֻלָּל
שֶׁנִּצַּח אֶת אוֹיְבָיו,
אךְ חָמַל עַל מֶלֶכָם.
גַּם עַל בְּעָלֵי הַחַיִּים הָיָה לוֹ חֶבֶל
לְכֹן הַחֲלִיט לְקַחְתָּם כְּשָׁלָל.

מִי הַמִּצְבִּיא?
אֶת מִי נִצַּח?
עַל אֵיזָה צוּ מִפְּרֶשׁ עֲבֹר?

הוא טָעָה כַּאֲשֶׁר חָשַׁב
שֶׁהַמֶּלֶךְ הֵבִיא יְהִיָּה אֱלִיָּאב.
הוא לָמַד שֶׁלְּבַחֹר מֶלֶךְ
לְפִי מִרְאָה
זֶה לֹא נָכוֹן וְלֹא יָאָה.

מִי טָעָה?

"אִם אַתְּ בָּתִּי לְאִשָּׁה תִּרְצָה
עֲרֻלוֹת מֵאָה פְּלִשְׁתִּים הֵבֵא!"
הוא יָצָא לִקְרֹב וּמִלֵּא הַמְּשִׁימָה
וְאֶת בֵּת הַמֶּלֶךְ קִבֵּל לְאִשָּׁה.

מִי הָאָב?
מִי הַחֲתָן?

אֶת חֲתָנּוֹ הוּא שָׁנָא
וּבִעָקָר בּוֹ קָנָא.
הַחֲתָן בָּרַח מִפָּנָיו
וְהוּא יָצָא לְמַרְדֵּף אַחֲרָיו.
הוא לֹא הִצְלִיחַ לְתַפְסּוֹ
וְשָׁב מִרְ נֶפֶשׁ לְבֵיתוֹ.

מִי הָרֹדֵף?

הַסִּפּוּר עַל הָאֲרוּעִים
נִשְׁהַבִּיאוּ לְמוֹת נֶשֶׁאֻל

מפת מסע צבאות ישראל ופלשתים למלחמה בגלבוֹעַ

הארועים שהובילו למות שאול

קראו בעיון את הפרק

1. א. הפלשתים תכננו מלחמה נוספת נגד ישראל. היכן קבעו את מקום הקרב? עינו במפה ובפסוק 4.

עמק יזרעאל מברך באדמה פורייה ושפע מים. בעמק יזרעאל עבר קטע מ"דרך הים" הקדומה, אשר חברה בין ארצות הפרת והחדקל למצרים. השליטה על דרך זו הייתה חשובה משום שנוח היה לעבר בה עם מרכבות מלחמה וצבא. דרך זו שמשה גם לצרכי מסחר. בנוסף, על ידי כבוש עמק יזרעאל, ינתקו הפלשתים בין השבטים החיים בצפון הארץ לשבטים החיים במרכז הארץ. יתכן שכבוש עמק יזרעאל היה חלק מתכנית פלשתית לכבוש את כל ממלכת שאול.

- ב. מדוע היה חשוב לפלשתים להשתלט על עמק יזרעאל?

2. בפסוק 5 נאמר:

"וַיֵּרָא שָׁאוּל אֶת־מַחֲנֵה פְּלִשְׁתִּים, וַיֵּרָא, וַיַּחֲרֹד לְבֹ מָאד".
חרדתו של שאול אינה תופעה מקרית או חד פעמית.
היכן כבר נתקלתם בתופעה זו? עינו בפרק יז, פסוק 11.

3. א. שער, מדוע רצה שאול לשמץ את דבר ה' לפני הקרב?

ב. מהו הדרכים שבהן נסה שאול לשאל בה' ונכשל?

ג. מה בקש המספר לרמז כשהוא מספר שה' לא ענה לשאול?

2 לכן אתה תדע את אשר-יעשה עבדך - כיון שאני אלחם לצדך, תראה מה אעשה.

3 הסיר האבות ואת-הידעונים - השמיד את מי שעסק בתקשור, כביכול, עם המתים, והתימר לדעת את העתיד.

4 שונים - ישוב בעמק יזרעאל בגלבע - שרשרת הרים בעמק יזרעאל.

7 ואדרשה-בה - ואשאל אותה מה יקרה במלחמה מול פלשתים.

קסומי נא לי באוב - עשי קסם

4. שָׁאוּל אָסַר עַל בְּנֵי עַמּוֹ לְהִתְיַעַץ בְּאוֹבוֹת וּבִידְעוֹנִים כַּכְתּוּב בַּתּוֹרָה (דְּבָרִים יח, 9–13), אֵךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ פָּנָה לַעֲזָרָה לְבַעֲלַת הָאוֹב. מָה זֶה מְלַמֵּד עַל הַמָּצָב שֶׁבּוֹ נִמְצָא שָׁאוּל?

לְפִי הָאֱמוּנָה בְּעוֹלָם הָעֵתִיק הַ"אוֹב", רוּחַ הַמֵּת, יוֹדַעַת מָה יִקְרָה בְּעֵתִיד וְיִכּוֹלָה לֹאמַר זֹאת לְמִי שֶׁמִּתְיַעֵץ אֹתָהּ וּפּוֹנֶה אֵלֶיהָ בְּשֵׁאלוֹת. בְּעֵלַת הָאוֹב הִיא אִשָּׁה שְׁעוֹשָׂה קֶסֶם כְּלָשָׁהּ וְכַבִּיכּוֹל מַחְזִירָה אֶת הַמֵּת לְחַיִּים לְצַדֵּךְ הַתִּינְעוּצוֹת, הַדְּרָכָה אוֹ כְּדִי לְדַעַת מָה יִקְרָה בְּעֵתִיד. הַתּוֹרָה אִסְרָה עַל טְקִסֵּי הַעֲלָאת רוּחַ הַמֵּת וְצוּתָהּ לְהִשְׁמִיד אֶת הָעוֹסְקִים בָּכֶן: "וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה, כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ..." (וַיִּקְרָא פָּרָק כ פְּסוּק 27). שָׁאוּל פָּנָה אֶל בְּעֵלַת הָאוֹב כְּדִי לְדַעַת מָה יִהְיֶה גּוֹרֵל הַקָּרֵב עִם הַפְּלִשְׁתִּים לְאַחַר שֶׁנִּדְּחוּ פְּנִיּוֹתָיו לְאַלְהִים.

נִיר הַמַּאִיר דִּמְיוֹן אֶת שָׁאוּל וּמְלֹאָיו בְּדֶרֶךְם לְבַעֲלַת הָאוֹב:

5. מִדּוּעַ רָמָה שָׁאוּל אֶת בְּעֵלַת הָאוֹב כְּאִשָּׁר נִפְגַּשׁ עִמָּה?

6. א. מִדּוּעַ מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַעֲלוֹת אֶת שְׁמוּאֵל? הָעֲזָרוֹ בְּדַבְרֵי שָׁאוּל בְּפָסוּק 15.
ב. שְׁעָרוּ, מָה קָנָה שְׁמוּאֵל לְשִׁמְעַ? וּמָה שִׁמְעַ? כָּתְבוּ בְּשָׁנֵי טוֹרִים.

9 הַכְרִית - הַשְׁמִיד.

13 אֱלֹהִים רָאִיתִי - רָאִיתִי דַּמּוֹת נִכְבְּדָה. עֲלִים מִן-הָאָרֶץ - מִמַּעַמְקֵי הָאָדָמָה.

15 לָמָּה הִרְגָּזְתָּנִי - הוֹצֵאתָ אוֹתִי מִמָּקוֹם מְנוּחָתִי.

צַר-לִי - יֵשׁ לִי צָעַר וְצָרָה.

16 וַיְהִי עָרֶךְ - הָיָה לָךְ לְאוֹיֵב.

21 וְאִשִּׁים נִפְשֵׁי בְכָפִי - הִסְתַּכְכַּנְתִּי.

23 וַיִּמָּאֵן - סָרַב.

24 עָגַל-מִרְבֵּק - עָגַל שֶׁמֶן שֶׁשְׁטָמוֹ אוֹתוֹ. וַתַּפְּהוּ - וַתִּאֲפְּהוּ, אֲפָתָה אוֹתוֹ.

7. א. מדוע היה שאול בטוח שהוא רואה את שמואל?
ב. שער, איזה זכרון עוררה בשאול הופעתו של שמואל עטוי במעיל? (העזרו בפרק טו, פסוק 28).

8. בבית בעלת האוב שמע שאול בשורות קשות. מהי הבשורה הקשה ביותר שקבל שאול?

אתם בודאי שואלים את עצמכם:
איך יכול להיות ששמואל המת הופיע בפני שאול?
קראו את דעתם של שנים מהפרשנים:
הפרשן ר' דוד קמחי (רד"ק) הסביר זאת כך:
לא דבר שמואל עם שאול וחס ושלום לא עלה מקברו ולא דבר. אבל
האשה עשתה הכל ברמאות.
הפרשן ר' לוי בן גרשם (רלב"ג) הסביר:
בעלת האוב לא העלתה באמת את שמואל. ולא ממנו הגיע הדבור
לשאול. אבל כל הענין היה מפעילות דמיונו של שאול, כי היה לו כוח
נבואי מה (כלומר הוא חש שהגיעה שעת העניש).

9. א. במה שונים שני ההסברים?
ב. מה המשותף לשני ההסברים?
10. א. שאול ידע שהוא עומד למות בקרב מחר. הוא יכול שלא להשתתף בקרב ולא לתת לבניו לקחת חלק במלחמה – מדוע לא עשה זאת?
ב. איזו תכונת אפי של שאול אפשר ללמד מכך שהחליט לצאת עם בניו לקרב?

בבית בעלת האוב, ויליאם בלייק, 1800 בערך

פרקים כט ו'ל

בפרקים אלה מספר: דוד ואנשיו יצאו יחד עם לוחמי אכיש מלך גת למלחמה בישראל. סרני פלשתים לא היו מרצים מהחלטת אכיש לצרף את דוד ואנשיו למלחמה, אכיש החליט לשלח את דוד בחזרה לצקלג. בבוא דוד ואנשיו לעיר, התברר להם שגדוד עמלקי פשט על צקלג, שרף אותה ולקח עמו את הנשים, את הילדים, ואת הרכוש. דוד יצא למרדף אחרי הגדוד, הציל את השבויים ואת הרכוש ואף לקח עמו שלל.

המלחמה בגלבוֹעַ

קראו בעינין את פסוקים 1-7

1. מהם הפרטים שמוסר המספר על מצבו של צבא שאול בפסוק 1?

2. א. העתיקו מהפסוק את המשפטים המלמדים:

- שהקשתים הפלשתים חפשו במיוחד את שאול.
- ששאול נפצע מחץ שירה קשת פלשתי.

ב. נסו להסביר מדוע הפלשתים שמו להם למטרה לפגוע בראש ובראשונה בשאול ובבניו?

3. שער, מדוע סרב נושא הכלים למלא את בקשת שאול להמיתו?

- 2 וידבקו - וידבקו, השיגו אותם.
- 4 הערלים - כנוי לפלשתים שאינם נמולים.
- ולא אבה - לא רצה.
- 8 לפשט את החללים - לבזז את נשקם ואת בגדיהם.
- 9 וישלחו... סביב - העבירו ממקום למקום.
- בית עצביהם - מקדשי אליהם.
- 10 בית עשתרות - מקדש האלה עשתרת.
- תקעו בחומת בית שן - הציגו את גופתו על חומת בית שן.
- 13 ויצמו שכעת ימים - לאות אבל.

חיל אשורי יורה בקשת
ונושא כליו מגיש לו חצים.
איור לפי תבליט אשורי

4. כיצד השפיע מותם של שאול ובניו על עם ישראל לפי פסוק 7?

5. מה עשו הפלשתים, כדי לפרסם את נצחונם?

6. א. כיצד הצילו אנשי יבש גלעד את כבוד בית שאול?

ב. מדוע נהגו כך? הזכרו במספר בפרק יא.

ניר דמין ואיר שיחה בין זקני יבש גלעד. התבוננו באיור.

7. הנהג לא להשאיר גופת חיל שנהרג בשטח האויב, קים גם במדינת ישראל.

התעניינו לדעת מה עושה ממשלת ישראל כדי להביא לקבורה בארץ את חילי צה"ל שנהרגו במלחמה וגופותיהם נשארו בשטח האויב.

8. נושא הפרק הוא מות שאול ובניו ומפלת ישראל. אילו שאלות הנוגעות לעתיד עם ישראל מתעוררות אצלכם עם סיום העיון בו?

מות שאול בגלבוע, אליהו צבי מרקוזה, 1848

מות שאול, יוהן ה'נריץ ש'נפ'לד, המ'א'ה ה'17

הרי הגלבוע

עבודת ספונים

1. בחרו וענו על סעיף אחד בלבד משאלה 1.

- א. מה היתה תרומתו של שאול לעם ישראל?
- ב. כתבו על חיי שאול. הדגישו את רגעי השמחה ואת רגעי העצב בחיי שאול. תוכלו לשלב ציורים או תצלומים.

2. לפי המספר בשמואל א, שלוש פעמים אבדו מנהיגים את זכותם להנהיג.

- א. מיהם המנהיגים?
- ב. מדוע אבדו את זכותם להנהיג? כתבו בשני טורים.

3. המספר מדגיש ששאול הוא זה שרדף את דוד. האם דוד היה נאמן לחלוטין לשאול? הוכיחו.

4. א. כיצד הנציחה מדינת ישראל את הקרב בגלבוע?
- ב. כיצד מנצחים בימינו, במדינת ישראל, מקומות שבהם התחוללו קרבות קשים?

שְׁמוּאֵל ב

עֲלִית דָּוִד
לְכֵס הַמְּלוּכָה

הבשורה על מות שאול הגיעה לדוד

קראו בעיון מפסוק 1 עד פסוק 16

1. היכן היה דוד בזמן ששאול נלחם בקרב על הגלבוע?

2. כיצד נסה הנער העמלקי למצא חן בעיני דוד?

1. ניר דמין ואיר את הנער העמלקי בדרכו לדוד:

3. א. באיזה סדר ספר הנער את תוצאות המלחמה לדוד?

ב. השוו את מסירת תוצאות המלחמה בגלבוע לדוד, למסירת תוצאות המלחמה על ידי הרץ מבנימין את תוצאות המלחמה לעלי, אחרי מפלת ישראל באפק. עינו בשמואל א פרק ד, פסוקים 15-16.

העזרו בסעיפים הבאים:

א. מי מבין שני מביאי הבשורה מדיח רק על גורל המפקד העליון של הקרב?

ב. מי מהמבשרים מנסה להקל על מקבל הבשורה?

ג. מי מהמבשרים רצה להרויח ממסירת הבשורה?

ד. מה נתן ללמד מההבדלים בין המבשרים?

- 1 צקלג - עיר שדה בשטח פלשת. אכיש נתן אותה לדוד במתנה. שם גרו דוד, אנשיו ובני משפחתם. שב מהכות את-העמלק - שב ממלחמתו בעמלק, אחרי שעמלק שרפו את עירו ולקחו שבויים מהעיר.
- 3 נמלטתי - ברחתי להציל את חיי.
- 5 נער - אדם צעיר.
- 6 נקרא נקריתי - הזדמנתי במקרה. הרכב - מרכבות המלחמה. ובעלי הפרשים - הרוכבים על סוסים. הדבקהו - הגיעו עד אליו.
- 9 כל עוד נפשי בי - כל עוד יש בי חיים איני רוצה לפל בידך הפלשתים.
- 10 כי לא יחיה אחרי נפלו - לא יחיה אחרי שנפצע באפן אנוש.

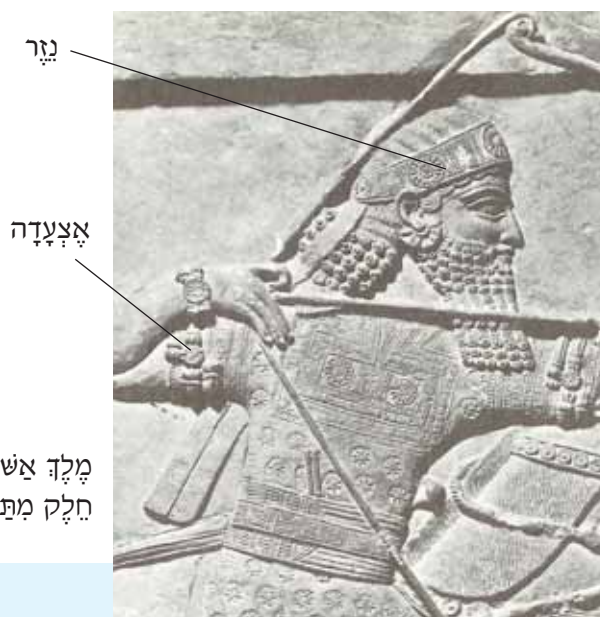
4. הנער ספר לדוד: "נקרה נקריתי בהר הגלבע" – מה הקשר בין הבטוי "נקרה נקריתי" לבין המלה: "מקרה"?

5. א. הנער העמלקי ספר שהמית את שאול. כיצד הצדיק את המעשה?

ב. מדוע מצא לנכון להצדיק את המעשה?

ג. מדוע החליט הנער להביא את הנזר והאצעדה לדוד? כתבו יותר מסבה אחת.

12 ויספדו – אמרו דברי צער ואכל ודברו בשבח המתים.

14 יראת – פחדת.

לשחת – להמית.

15 פגע בו – הרג אותו.

16 דמך על ראשך – אתה האשם במוותך.

פיך ענה כך – כמו פיך הודית שהרגת את שאול.

6. א. הספור על מות שאול מופיע בפעם הראשונה בשמואל א פרק לא. פעם נוספת הוא מופיע בפרקנו. במה שונה הספור בפרקנו מהספור בשמואל א פרק לא? התייחסו לנושאים הבאים:

- מי מספר על מות שאול בכל אחד מהספורים?
 - בספור הראשון, מי האדם ששואל בקש ממנו להמית אותו?
 - מה התשובה שקבל?
 - מי האדם ששואל בקש ממנו להמיתו בספור השני?
 - מה התשובה שקבל?
 - כיצד מת שאול לפי הספור בשמואל א?
 - כיצד מת לפי הספור בשמואל ב?
- ב. איזו גרסה של הספור אתם מעדיפים? נמקו.

נוכחתם שיש הבדל בין ספורו של המספר על מותו של שאול, לבין ספורו של הנער העמלקי. במקרה כזה נוטים לראות בספור המספר את הגרסה הנכונה ולקבץ שגרסתו של הנער העמלקי אינה אמת. ההיסטוריון יוסף בן מתתיהו, שחי 1,000 שנים אחרי שאול, נסה להסביר את אי ההתאמה בין הספורים. הוא כתב שהמספר בפרקנו הוא המשך המספר בשמואל א פרק לא. לפי יוסף בן מתתיהו שאול נפל על חרב ונפצע אנושות, הנער הזדמן למקום והמית את שאול לפי בקשתו.

7. היכן כבר למדנו על שתי גרסאות שונות לאותו ספור? ראו: שמואל א:

- א. פרק י, פסוקים 20–24 ופרק יב, פסוקים 14–15.
- פרק יז, פסוקים 22–23 ופרק יז, פסוקים 57–58.

8. לְדוֹד הָיוּ זְכוֹנוֹת קָשִׁים מִשְׁאוּל, וּבְכָל זֹאת הוּא הִתְאַבֵּל וְקָרָא
לְכָל הָעָם לְהִתְאַבֵּל.
נִסּוּ לְהַסְבִּיר מִדּוּעַ נָהָג כָּךְ.

מְקוֹנְנִים – תְּבִלִּיט קִיר. הִתְגַּלָּה בְּמִצְרַיִם הַקְדוּמָה

9. א. הָאֵם הָיָה רְאוּי לְהַרוֹג אֶת הַנָּעַר הָעַמְלָקִי כְּפִי שְׁעִשָּׂה דָּוִד?
כְּתַבּוּ נִמּוּקִים בְּעֵד וְנִגְדּוּ.
ב. בְּיָמֵינוּ אוֹמְרִים: הַנְּאֻשָּׁם הוֹדָה בְּאַשְׁמָה. אֵיךְ אוֹמְרִים זֹאת
בְּלִשׁוֹן הַמִּקְרָא? (פָּסוּק 16)

כְּאֶשֶׁר מֶלֶךְ מְסִימַת בּוֹלְטֵת מִשּׁוֹם שֶׁהִיא חוֹזֶרֶת פְּעָמִים אַחַדוֹת בַּפֶּרֶק,
קוֹרְאִים לָהּ: מֶלֶךְ מְנַחֶה.
מֶלֶךְ מְנַחֶה מְדַרְיָכָה אֶת הַקּוֹרְאִים וְרוֹמֶזֶת לָהֶם עַל רַעֲיוֹן חָשׁוּב בַּפֶּרֶק.

10. הַמְּסַפֵּר מְשַׁתְּמֵשׁ שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּמַלְיָם מִשְׁרֵשׁ נפ"ל:
"הַרְבֵּה נִפְל מִן הָעָם וַיָּמוּתוּ"
"כִּי לֹא יַחֲיָה אַחֲרַי נִפְלו"
"כִּי נִפְלוּ בַּחֲרָב"

מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד מִהַמְלִיָּם הַחוֹזְרוֹת מִהַשְׁרֵשׁ הַמְּנַחֶה נפ"ל עַל
הַמְּלַחֲמָה בַּגִּלְבָּעַ?

דוד קונן על מות שאול ויהונתן

קראו בעין את פסוקים 17-27

קינה היא שיר אבל, הספד המביע את צערם וכאבו של המתאבל.

1. א. בהקדמה לקינה הזכיר המספר שהקינה נמצאת גם בספר עתיק. מהו שם הספר?
ב. היכן כבר נתקלנו בשמו של ספר זה? (עינו ביהושע פרק י, פסוקים 12, 13)

2. א. מהו המשפט המביע את זעקת האבל של דוד?
ב. איננו יודעים באיזה אופן בטא דוד את המשפט הזה. שערנו ונסו לומר אותו בקול רם, בטון שנראה לכם מתאים.
ג. מהו המשפט החוזר שלוש פעמים בקינה?
ד. מדוע בחר המקונן דוקא בו כמשפט חוזר?
ה. איזה שם משמש בימינו לשורות החוזרות בשיר?
3. ממה אפשר להסיק שדוד הקפיד לכבד את שאול כאשר קונן עליו?

4. כיצד מנסה המקונן להסביר לנשות ישראל את גדל האבדה?
א. אל איזה חלק נוף פונה המקונן?
ב. מדוע הוא פונה אליו?

6. א. השוו בין הדברים שאמר דוד על שאול בקינה, לדברים שאמר על יונתן. כתבו בשני טורים.
ב. מה אפשר ללמוד מההשוואה?

17 ויקונן - קונן, הספיד, אמר דברי צער על המתים.

18 ללמד בני יהודה קשת - ללמד את הקינה ללוחמי שבט יהודה. ספר הישר - ספר שירי גבורה של עם ישראל. הספר אבד ועל קיומו לומדים מצטוטים של שירים מתוכו בספרי נביאים ראשונים.

19 הצבי ישראל, על במותיך חלל - פניה לעם ישראל: שאול, גאותו של עם ישראל, סמל היפי וההוד בדומה לצבי, נהרג על הרי הגלבוע.

20 חוצות - רחובות. גת ואשקלון - שמות ערים בפלשת. ערלים - כנוי גנאי לפלשתים שלא נהגו למול את הזכרים.

21 ושדי תרומת - ולא יהיו עליכם שדות פוריים שממם נהגו לתת תרומות. נגעל - התלכלך.

בלי משיח בשמן - ללא שמון, ללא מריחת המגן בשמן. כרי שהחצים יחליקו ולא יחדרו את המגן שהיה עשוי עור.

22 מדם חללים, מחלב גבורים - כלי הנשק של שאול ויהונתן היו מרוחים בדם ובשמן הגוף של אויבי ישראל שהרגו.

7. אחד מסימני ההכר של השירה בתנ"ך היא חזרה על אותו רעיון במלים שונות. לצורה זו קוראים **תקבלת**. לדגמה: **מנשרים קלו מאריות גברו**.

מצאו והעתיקו דגמאות נוספות לתקבלת בקינה, וכתבו מה הרעיון המשותף בהן.

23 מנשרים קלו - היו זריזים

ומהירים ממעוף הנשרים.

מאריות גברו - היו חזקים

מאריות.

24 המלבשכם שני - שהביא לכן

בגדים צבועים באדם, שהיה צבע

יקר, משלל המלחמות.

עדנים - תכשיטים, המעדנים

את הנשים.

26 נפלאה אהבתך לי מאהבת

נשים - אהבתך אלי היתה

נפלאה וחשובה בעיני יותר

מאהבתך של הנשים האוהבות

אותי.

27 ואברו כלי מלחמה -

ואברו שאול ויהונתן, שהיו

חזקים כמו כלי הנשק

של עם ישראל.

8. המקונן מדמה את שאול ויהונתן לשלושה בעלי חיים: לצבי, לנשר ולאריה.

איזו תכונה מסמל כל אחד מבעלי החיים?

9. א. מצאו והעתיקו מתוך הקינה משפט היכול לשמש כותרת לכל אחד מהאזורים הבאים:

ב. במהלך העבודה על הקינה, בודאי שמתם לב למשפטים או לפסוקים מרשימים או יפים במיוחד בעיניכם. שננו אותם בעל פה והסבירו מדוע בחרתם בהם.

10. בְּיָמֵינוּ נוֹהֲגִים לִקְרֹא אֶת קִינַת דָּוִד בַּיּוֹם הַזְכָּרוֹן לְנוֹפְלִים
בְּמַעֲרֻכּוֹת יִשְׂרָאֵל וּבְאַזְכָּרוֹת לְחִילֵי צֹה"ל, שֶׁנִּפְּלוּ בְּקֶרֶב.
נִסּוּ לְהַסְבִּיר מִדּוּעַ נוֹהֲגִים כָּךְ.

גַּם בְּיָמֵינוּ נִכְתְּבוֹת קִינּוֹת. לִפְנֵיכֶם שִׁיר קִינָה שֶׁל אָבִיב גֶּפֶן עַל
חֵיבְרוֹ הַחִיל:

לְבָכוֹת לָךְ / אָבִיב גֶּפֶן

אֲנִי הוֹלֵךְ לְבָכוֹת לָךְ	כְּשֶׁעֲצוּבִים הוֹלְכִים לַיָּם
תִּהְיֶה חֶזֶק לְמַעַלָּה.	לָכֵן הַיָּם מְלוּחַ,
גִּעְגּוּעֵי כְּמוֹ דִּלְתוֹת	זֶה עֲצוּב שֶׁלֹּהֲחַזִּיר צִיּוֹד אֶפְשָׁר
שֶׁנִּפְתָּחוּ בַּלִּילָה.	לֹא גִעְגּוּעַ
לִנְצַח אָחִי אֶזְכֹּר אוֹתְךָ תָּמִיד	לִנְצַח אָחִי אֶזְכֹּר אוֹתְךָ תָּמִיד
וְנִפְגַּשׁ בְּסוֹף, אֶתָּה יוֹדֵעַ.	וְנִפְגַּשׁ בְּסוֹף, אֶתָּה יוֹדֵעַ.
וַיֵּשׁ לִי חֲבֵרִים אֲבָל גַּם הֵם כָּבִים	וְכִמוֹ הַגָּלִים אֲנַחְנוּ מִתְנַפְּצִים
אֶל מוֹל אוֹרְךָ הַמְשֻׁגָּע.	אֶל הַמִּזְח אֶל הַחַיִּים.

בֶּט' בָּאָב שֶׁהוּא יוֹם הָאֵבֶל עַל חֲרָבֹן יְרוּשָׁלַיִם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, מִתְכַּנְּסִים
יְהוּדִים דְּתִיִּים וּמִתְאַבְּלִים עַל הַחֲרָבֹן. הֵם צָמִים וְקוֹרְאִים אֶת מַגִּלַּת אֵיכָה
שֶׁנִּמְצְאָת בְּקֶבֶץ כְּתוּבִים בְּתַנ"ךְ. בְּמַגִּלַּת אֵיכָה נִמְצָא אֶסָף שֶׁל קִינּוֹת, אֵךְ
שֶׁלֹּא כְּקִינַת דָּוִד, שֶׁהִיא שִׁיר אֲבָל עַל שְׁנֵי אִישִׁים, כָּאֵן הַקִּינּוֹת הֵן עַל גּוֹרֵל
יְרוּשָׁלַיִם שֶׁחֲרָבָה.

11. אִם תִּרְצוּ, קְרָאוּ פְּסוּקִים אֲחָדִים מִהַפָּרָק הָרִאשׁוֹן בְּמַגִּלַּת אֵיכָה
וְכִתְּבוּ מָה תִּכְנֶנּוּ.

דוד מגיע לעיר חברון

קראו בעיון את פסוקים 1 – 11

1. מדוע עלה דוד עם אנשיו לחברון?

2. המספר מרבה להשתמש במלים מהשורש המנחה על"ה בפסוקים 1–3:

האעלה באחת ערי יהודה

ויאמר ה' אליו עליה

אנה אעלה? ויאמר חברנה

ויעל שם דוד

ואנשיו אשר עמו העלה דוד

שערו, מה מענין המספר לרמז כשהוא חוזר על מלים מהשורש המנחה על"ה?

3. א. דוד חשב שאנשי שבט יהודה יסכימו להמליך אותו. על סמך מה חשב כך?

ראו גם:

- שמואל א פרק כג, פסוק 5, שם מספר מה עשה דוד כשהפלשתים תקפו את העיר קעילה שבנחלת יהודה.
- שמואל א פרק ל, פסוק 26, שם מספר מה עשה דוד עם השלל כשחזר לצקלג אחרי נצחונו על עמלק.

ב. דוד כבר נמשח למלך בידי שמואל, מדוע היה צריך שגם אנשי יהודה ימליכוהו?

ג. מדוע בחר דוד בחברון כעיר המלוכה של ממלכת יהודה?

4. א. התבוננו במפה שבעמוד 133: בנחלת איזה שבט נמצאת חברון?

ב. הזכירו מה מספר בתורה על חברון. העזרו גם באיורים בעמוד הבא.

1 ויהי אחרי כן – אחרי מות שאול.

וישאל דוד בה' – אולי שאול

באורים ותומים.

האעלה – האם לעלות לעיר חברון?

אנה – לאן?

3 בערי חברון – בערי השדה והכפרים

שמסביב לחברון.

5 מְלָאכִים - שְׁלִיחִים.

הַחֶסֶד - הַמַּעֲשֵׂה הַטוֹב.

6 וְגַם אֲנֹכִי אַעֲשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה

הַזֹּאת - גַּם אֲנִי אֲשַׁלֵּם לָכֶם טוֹבָה עַל

הַטּוֹב שֶׁעָשִׂיתֶם עִם שְׂאוֹל.

7 תַּחֲזֹקְנָה יְדֵיכֶם - הָיוּ אֲמִיצִים.

וְהָיוּ לְבָנֵי חֵיל - הָיוּ גִבּוֹרִים.

מִשְׁחוּ - הִמְלִיכוּ.

5. דוד שֶׁלַח מָסֹר לְאִנְשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד:

א. על מה בָּרַךְ וְשִׁבַּח אוֹתָם?

ב. מה הִבְטִיחַ לָהֶם?

ג. מה סִפֵּר על עֲצָמוֹ?

קְרָאוּ אֶת פֶּרוֹשׁ "מִצְוַת דָּוִד" לַפָּסוּק 7:

תַּחֲזִקְנָה יְדֵיכֶם – הִתְחַזְקוּ בְּעֲצָמְכֶם וְהָיוּ לְבָנֵי חֵיל לֶלְחֶם מִלַּחֲמֵתְכֶם.

כִּי מֵת אֲדֹנֵיכֶם שָׂאוֹל – שֶׁהָיָה לָכֶם לְעֶזֶר לֶלְחֶם בְּעִבּוּרְכֶם.

גַּם אֹתִי מִשָּׁחוּ – כְּאוֹמֵר... וְאֶהְיָה גַם אֲנִי לָכֶם לְעֶזֶר.

6. כִּיצַד עוֹדֵד דָּוִד אֶת אֲנְשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד לִפְי פֶּרוֹשׁ "מִצְוַת דָּוִד"?

7. א. מה הָיָה חָשׁוּב לְאִנְשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד לְשִׁמְעַם מִדָּוִד?

ב. מה הָיָה חָשׁוּב לְדָוִד שְׂאִנְשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד יְבִינוּ מִהַמָּסֹר שֶׁשֶּׁלַּח לָהֶם?

ג. יֵשׁ הָאוֹמְרִים שֶׁבִּכְךָ שֶׁדָּוִד הוֹדָה לְאִנְשֵׁי יִבֶּשׁ גִּלְעָד וְצִין אֶת הַתְּנַהֲלוֹתָם, הוּא רָצָה לְהַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם שְׂיִרְצוּ בּוֹ כְּמֶלֶכָם. לִפְי מָה אֶפְשָׁר לִרְאוֹת זֹאת?

נִיר דָּמִין וְאִיר: דָּוִד נִפְרָד מִהַשְּׁלִיחִים שֶׁשֶּׁלַּח לִיבֶשׁ גִּלְעָד.

8 ויעברו - העביר את איש בשת.

9 אל הגלעד - על הגלעד.

אל האשור - על שבט אשר.

ועל ישראל בלה - מלכד על

שבט יהודה.

10 במלכו - כשעלה למלוכה.

מספר הימים - משך הזמן.

ד. אם רוצים לעודד בני אדם להעז ולעשות משהו, אפשר להשתמש בבטוי מתוך פסוק 7. מהו הבטוי?

8. א. בפסוקים 8-9 מספר על הפעלות שעשה אבנר למען איש בשת: "לקח... ויעברו... וימליכו...". מה אפשר להסיק על איש בשת מכך?

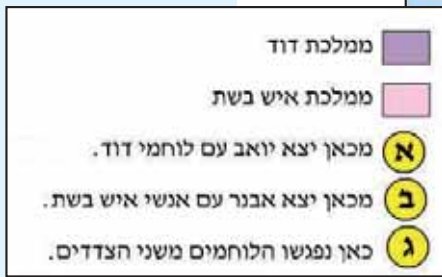
ב. מדוע מהר אבנר בן נר להעביר את איש בשת למחנים ולהמליך אותו?

ג. מה ידוע על אבנר בן נר מספר שמואל א פרק יד, פסוק 50?

העיר מחנים שכנה בגלעד שבעבר הירדן המזרחי, הרחק מפלשת, על הגבול בין נחלת שבט גד לנחלת שבט בנימין, מצפון לנחל היבוק. באזור זה היה נוח לחצות את נהר הירדן, המפריד בין עבר הירדן המזרחי לעבר הירדן המערבי. מחנים הייתה מבצרת ומקפת בחומה. בספר בראשית מספר ששמה של העיר "מחנים" נתן לה על ידי יעקב אבינו בדרך חזרה מפדן ארם לכנען. שם, לפי המספר, פגשו בו מלאכי אלהים (בראשית לב, 2).

מַמְלַכַּת דָּוִד וּמַמְלַכַּת אִישׁ בִּנְשֵׁת

עֵינֵינוּ בַּמַּפָּה וְעֵנֹו:

1. מִדּוּעַ לֹא הִמָּשִׁיךְ הַיָּשׁוּב "גִּבְעָה" שֶׁהָיָה עִיר הַמְּלוּכָה שֶׁל שָׂאוּל, לְשִׁמּוֹשׁ עִיר מְלוּכָה שֶׁל מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל?

2. מִדּוּעַ נִבְחַרָה "מַחֲנִים" לְבִירְתָהּ הַחֲדָשָׁה שֶׁל מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל?

עֲמוֹת בֵּין חִילֵי אֲבִנֵר לְחִילֵי יוֹאָב

קְרָאוּ בְעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 12–32

1. "יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ לְפָנֵינוּ", פִּרוּשׁוֹ: תֵּן לַלּוֹחָמִים הַצְעִירִים לְהִשְׁתַּעֲשֹׁעַ, אוֹ הִבָּה וּנְנִסָּה אֶת הַנְּעָרִים.

ר' יִשְׁמַעֵאל, אֶחָד מִחֲכָמֵי הַתְּלֻמוֹד, אָמַר:
"אֵין לְשׁוֹן שְׁחוּק אֶלָּא שְׁפִיכוֹת דָּמִים."

לְפִי מָה מִהֶכְתוֹב הַגִּיעַ ר' יִשְׁמַעֵאל לְמִסְקָנָה זֹאת?

2. א. הֵיכֵן נִמְצְאוּ גִבְעוֹנוֹן? הֵעֲזָרוּ בַּמָּפָה בְּעִמּוֹד 133.

ב. לֹא כְּתוּב בַּמִּפְרָשׁ מְדוּעַ הַגִּיעַ אֲבִנֵר עִם חִילָיו לְגִבְעוֹנוֹן. שְׁעָרוֹ וְכָתְבוּ.

נִיר הַמַּאֲיִר דִּמְיֵן שִׁיחָה בֵּין אֲבִנֵר שׁוֹר צָבָא אִישׁ בִּשְׁת לִבֵּין יוֹאָב שׁוֹר צָבָא דָּוִד:

12 וַיֵּצֵא - לְמַלְחָמָה.

עֲבָדֵי אִישׁ בִּשְׁת - אֲנָשֵׁי צָבָאוֹ.

13 יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה - יוֹאָב הָיָה בֶּנֶה שֶׁל

צְרוּיָה, אַחֲוֹת דָּוִד. שְׁמֵשׁ בְּתַפְקִיד

שׁוֹר צָבָא דָּוִד.

אֱלֹה מִזֶּה וְאֱלֹה מִזֶּה - קְבוּצָה מוֹל

קְבוּצָה מִשְׁנֵי צְדֵי הַבְּרִכָּה.

15 וַיַּעֲבְרוּ בַּמִּסְפָּר - שְׁנַיִם עָשָׂר לּוֹחָמִים

מִכָּל צֶדֶד נִסְפְּרוּ וְנִעְמְדוּ

זוּגוֹת, זוּגוֹת.

16 וַיַּחֲזְקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ רֵעֵהוּ וַחֲרָבוֹ בְּצֶד

רֵעֵהוּ - כָּל אֶחָד מִכָּל זוּג תִּפְסַּח בְּחֻזְקָה

בְּיַד אַחַת בְּרֹאשׁ בֶּן זוּגוֹ וְתַקַּע חֶרֶב

בְּצֶד גּוֹפּוֹ.

3. א. "יִשְׁחָקוּ הַנְּעָרִים לַפְּנֵינוּ", הִיְתָה הַצָּעָה לַעֲרִיכַת קָרֵב בֵּינֵינוּ
בֵּין יְהוּדָה לְיִשְׂרָאֵל. הֵיכֵן כָּבֵר לְמַדְנוּ עַל קָרֵב בֵּינֵינוּ?
(רְאוּ שְׂמוּאֵל א פָּרָק יז,
פְּסוּקִים 8-9)

קָרֵב בֵּינֵינוּ. תְּבַלִּיט שֶׁהִתְגַּלָּה
בְּתֵל חֵלָאֵף, פִּיּוֹם בְּסוּרְיָה.

ב. בְּמָה שׁוֹנָה קָרֵב בֵּינֵינוּ זֶה
מִקָּרֵב הַבֵּינִים בְּשְׂמוּאֵל א,
וּבְמָה הוּא דוֹמָה?
כְּתָבוּ בְּשָׁנֵי טוֹרִים.
ג. הִתְאִימוּ מִשְׁפָּט מִתּוֹךְ
הַכְּתוּב כְּכֹתֶרֶת לַתְּמוּנָה
מִשְׂמָאֵל:

4. א. עֲשֵׂהָאֵל הַמְּשִׁיךְ לְרֹדֵף אַחֲרֵי אַבְנֵר, לְמִרוֹת שְׂאֵבְנֵר הַזְּהִירוּ
שֶׁלֹּא כְּדֹאֵי לוֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל אִפְיוֹ מִכֶּךָ?
ב. מָה מְסַמֵּל הַצָּבִי בְּקִינַת דָּוִד וּמָה הוּא מְסַמֵּל בְּפְסוּק 18?

נִיר דְּמִיין וְאֵיר
אֶת יוֹאֵב וְעֲשֵׂהָאֵל
בְּשַׁעַת הַמְּרֹדֶף
אַחֲרֵי אַבְנֵר וְחִילּוֹ

- 18 קַל בְּרִגְלָיו כְּאַחַד הַצָּבִים - רִץ מִהֵר
בְּדוֹמָה לְרִיצַת הַצָּבִים.
19 וְלֹא נָטָה לָלֶכֶת עַל הַיָּמִין וְעַל
הַשְּׂמָאוֹל - לֹא שָׁנָה מִמְּסֻלּוֹ
הַרְדִּיפָה אַחֲרֵי אַבְנֵר.
20 וַיִּפֹּן אַבְנֵר אַחֲרָיו - פָּנָה,
הִסְתּוּבָב לְאַחֹר.
21 חֲלָצְתּוֹ - מָה שֶׁתְּחַלֵּץ,
תּוֹרִיד מֵעַל גּוֹפּוֹ.
וְלֹא אָבָה - לֹא רָצָה, לֹא הִסָּכִים.
22 וַיִּסָּף עוֹד - לְשַׁכְנְעוֹ.
24 וְהִשְׁמַשׁ בָּאָה - שָׁקְעָה.
25 וַיִּתְקַבְּצוּ - נֶאֱסַפוּ יַחַד.
וַיְהִי לְאַגְדָּה אַחַת - הִתְלַכְדּוּ
סָבִיב אַבְנֵר, כְּדֵי לְהִגָּן עָלָיו.
26 הַלְנִצָּח תֹּאכַל חֶרֶב -
הָאֵם לַעֲוֹלָם נִהְרָג זֶה אֶת זֶה.
28 וְלֹא יָסַפּוּ - לֹא הוֹסִיפוּ לְהִלָּחֵם.
30 שָׁב מֵאַחֲרֵי - חָזַר מִהַמְּרֹדֶף.

5. כַּאֲשֶׁר רוֹאִים מִיִּשְׁהוּ הַמַּצְטִין בְּרִיצָה, בְּאִיזָה מִשְׁפָּט מִפָּסוּק 18
אֶפְשָׁר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ כְּדִי לְהַפְנוֹת תְּשׁוּמַת לֵב לְהַשְׁגִּיו?

6. אַבְנֵר נִסָּה לְשַׁכְנֵעַ אֶת עֲשֵׂהָאֵל לְהַפְסִיק לְרֹדֶף אַחֲרָיו. הוֹכִיחוּ
מֵהַכְּתוּב אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים:

א. אַבְנֵר נִסָּה לְהַצִּיעַ לַעֲשֵׂהָאֵל פָּרֶס.

ב. אַבְנֵר הִזְהִיר אֶת עֲשֵׂהָאֵל שְׂאֵם יִמְשִׁיךְ לְרֹדֶף אַחֲרָיו יָמִית
אוֹתוֹ.

ג. אַבְנֵר אֵינוֹ רוֹצֵה בְּמוֹתוֹ שֶׁל עֲשֵׂהָאֵל.

7. אֵלֹהִים הָיוּ מַעֲמִידִים אֶת אַבְנֵר לְמִשְׁפָּט עַל הַרִיגַת עֲשֵׂהָאֵל:

א. מָה הָיָה עֲשׂוֹי לֹמֵר לְהִגָּנוֹתוֹ?

ב. מָה הָיָה הַתּוֹבֵעַ עֲשׂוֹי לְטָעֵן נֶגְדּוֹ? תוֹכְלוֹ לְהַעֲזִיר גַּם בַּדְּבָרִים
הַבָּאִים:

בַּתְּלִמוּד נִמְצָא דִּיוֹן בְּנוֹשָׂא הַרִיגָה מִתּוֹךְ הַגָּנָה עֲצֻמִּית:

• הָיוּ חֲכָמִים שֶׁקִּבְּעוּ שְׁזִכּוֹתוֹ שֶׁל מִי שֶׁמִּתְקַף לְהִגֵּן עַל חֲיָיו וְלַהֲרֹג אֶת
הַתּוֹקֵף. הֵם אָמְרוּ: "הֵקֵם לְהַרְגוֹ הַשָּׂפֵס לְהַרְגוֹ".

• לְעֻמָּתָם הָיוּ חֲכָמִים שֶׁטָּעְנוּ שְׁזִכּוֹת זֶה קִיָּמַת רַק בְּמִקְרָה שְׂאִין בְּרָרָה
אַחֲרָת. הֵמָּנָה עַל חֲיָיו צָרִיךְ לְנִסּוֹת לְהוֹצִיא אֶת הַתּוֹקֵף מִכָּלֵל פְּעֻלָּה
מִבְּלִי לְהַרְגֵּה אוֹתוֹ, עַל יְדֵי כֵךְ שִׁפְצָע אוֹתוֹ בְּאַחַד מְאִיבָרָיו.

אַחַד מִחֲכָמֵי הַתְּלִמוּד סִפֵּר שִׁיּוֹאֵב אָמַר לְאַבְנֵר בֶּן נֹר:

מָה הַסִּבָּה שֶׁהִרְגַּתְּ אֶת עֲשֵׂהָאֵל? אָכֵן עֲשֵׂהָאֵל רֹדֵף הָיָה, אָבֵל הָיָה לָךְ
לְהַצִּילוֹ עַל יְדֵי פְּגִיעָה בְּאַחַד מְאִיבָרָיו. אִם יָכַלְתָּ לִכְנוֹן אֶת הַחַנּוּת וְלַהֲרֹגוֹ,
לָמָּה לֹא יָכַלְתָּ לִכְנוֹן אֶת הַחַנּוּת לְאַחַד מְאִיבָרָיו וְלַפְצֹעַ אוֹתוֹ?
(לְפִי הַתְּלִמוּד הַבְּבִלִי, מִסְּכַת סְנֵהֶדְרִין דָּף מ"ט עמוד א')

לְפִי חֻקֵּי מַדִּינַת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְאָדָם זְכוּת לַפְּעֹל מִתּוֹךְ הַגָּנָה עֲצֻמִּית כְּנֶגֶד
תּוֹקֵף הַמִּסְכֵּן אֶת חֲיָיו, אָבֵל חוֹבָה עָלָיו לְהִקְטִין אֶת הַנֶּזֶק לְתוֹקֵף בְּמַדַּת
הָאֶפְשָׁר.

8. א. יואב האשים את אבנר במלחמה שהתחוללה. האם צדק יואב? כתבו את נמוקיו.

ב. מה אפשר ללמד על יואב מהחלטתו להפסיק את המלחמה?

ג. למדנו בשמואל א על מנהיגים אחרים שנהגו כמו יואב. כיצד נהגו? (ראו פרק כד, פסוקים 7, 8 ופרק לא)

9. לפי מה אפשר לדעת שהנצחון היה של ממלכת יהודה?

10. א. למה התכונן אבנר כאשר פנה ליואב ואמר:

”הלנצח תאכל חרב?” ראו פסוקים 30–31.

ב. באילו מצבים בימינו אפשר להשתמש במשפט זה? כתבו דגמה.

ברכה מתקופת דוד בגבעון העתיקה, היא הכפר הערבי אל-ג'יב בימינו

פרק ג פסוק 1

1. א. מה למדתם על מלחמת האחים בין תומכי דוד לתומכי בית שאול מפסוק 1?

ב. במה שונה הסבה למלחמה בשני המקרים?

2. גם בספר שופטים למדנו על מלחמת אחים. מה היתה הסבה למלחמת האחים שהתחוללה בין שבטי ישראל בתקופת השופטים? (ראו שופטים פרק יב, פסוקים 1-8)

בפרקים ג-ד מספר:

בזמן המלחמות בין ישראל ויהודה, התחזק מעמדו של אבנר בן נר, שר הצבא בממלכת ישראל. הוא החליט לקחת לאשה את פילגש שאול – רצפה בת איה. איש בשת חשש שמעשה זה מעיד על אבנר כי הוא זומם לגזל ממנו את המלוכה, מכיון שבאותם ימים היה מקבל שרק המלך החדש רשאי לשאת את פילגשי המלך המת.

אבנר פעס על הבקרת שהשמיע כלפיו איש בשת והחליט להעביר את תמיכתו לדוד. אבנר בן נר שלח שליחים לבשר לדוד שהוא מעביר את נאמנותו אליו. דוד דרש ממנו להביא אליו את מיכל אשתו. אבנר עשה כבקשתו. אבנר פנה לשבטי ישראל ושכנע אותם להעביר את תמיכתם לדוד. דוד כרת ברית עם אבנר בחברון. כאשר נודע ליואב שאבנר היה בחברון אצל דוד וכבר יצא מהעיר, הוא שלח שליחים להחזירו והמית אותו כנקמת דם על מות עשהאל אחיו הצעיר. המספר מציין שדוד לא ידע על תכניתו של יואב. אחרי מות אבנר, שנים מאנשי צבאו של איש בשת רצחו אותו. היורש הפא מבית שאול היה מפיבשת בן יהונתן, שנפצע ברגליו והיה לנכה. מכיון שנכה אינו יכול לפקד על הצבא לא היה מפיבשת ראוי למלך.

1. מה גרם למפנה לטובה במצבו של דוד?

2. א. מדוע דרש דוד לקבל את מיכל, אף על פי ששאול נתן אותה לאשה לאדם אחר?

ב. האם צדק דוד בדרישה זו? כתבו בשני טורים:
נמוקים להצדקת הדרישה, ונמוקים נגד הדרישה.

דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל

פרק ה

דוד יסד ממלכה מאחדת שבירתה ירושלים

קראו בעיון את פסוקים 1-12

1. א. חֲשֹׁבוּ, כִּמָּה שָׁנִים עָבְרוּ מֵאִזְּ מוֹת אִישׁ בִּשְׁתִּי וְעַד לַפְּנִיתָם שֶׁל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לַדָּוִד? ראו פרק ב פסוקים 10-11.
- ב. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ הִמָּתִינוּ זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל זְמַן מִמָּשָׁךְ עַד שֶׁבִקְשׁוּ לְהִתְאַחַד עִם יְהוּדָה?

נִיר דָּמִין וְאִיר שִׁיחָה בֵּין רֵאשֵׁי שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל:

2. מָה רָצוּ נְצִיגֵי שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל לְהִשְׁיג מְדוּד כְּאֶשֶׁר פָּנוּ אֵלָיו בַּמִּשְׁפָּט: "עֲצֹמֶךָ וּבִשְׂרָךְ אֲנַחְנוּ" - - - ?

3. מָה מִדְּבָרֵי הַמְּשַׁלַּח לַדָּוִד מִלִּמָּד:

- א. שֶׁהָיָה יָדוּעַ וּמִפְרָסָם בָּעַם, שֶׁדָּוִד נִמְשַׁח בְּשֵׁם ה' עַל יְדֵי שְׂמוּאֵל לְמֶלֶךְ?
- ב. שֶׁנְּצִיגֵי הַשְּׁבִטִים הִכִּירוּ בְּכָךְ שֶׁדָּוִד מִתְאִים לְמֶלֶךְ בְּזִכּוֹת הַשְּׁגִיו כִּמְפַקֵּד צָבָא?

1. עֲצֹמֶךָ וּבִשְׂרָךְ אֲנַחְנוּ - יֵשׁ בִּינֵינוּ קֶרֶבֶת דָּם.
2. גַּם אֲתָמוּל גַּם שְׁלֹשׁוֹם - גַּם בְּעֶבֶר. הַמוֹצֵא וְהַמְבִּיא - הַמְצִיב, זֶה שִׁוּצָא לְמַלְחָמָה בְּרֹאשׁ הַצָּבָא וְהַמְבִּיא אֶת הַצָּבָא בַּחֲזָרָה לְאַחֵר הַמַּלְחָמָה. תִּרְעָה - תְּנָהִיג כְּרֹעֶה הַמְנַהִּיג אֶת צֹאנֹו.
3. זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל - נְצִיגֵי הַשְּׁבִטִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סִמְכוּיוֹת לְהַחֲלִיט.

ג. שְׁנֵצִיגֵי הַשְּׁבָטִים בִּקְשׁוּ לַחֲזֹר לְמַצֵּב שָׁבוּ יֵשׁ לָעַם כָּלֹ מִנְהִיג אֶחָד.

ד. שֵׁשׁ קִרְבַּת דָּם בֵּין שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל לְבֵין שְׁבֵט יְהוּדָה.

ה. שְׁמִלְכוּת שָׂאוּל נִפְלָה וְלֹא תָקוּם.

נִיר הַמַּאֲזִיר דִּמְיִן אֶת הַשִּׁיחָה שֶׁהִתְקַיְּמָה בֵּין דָּוִד וּנְצִיגֵי יִשְׂרָאֵל:

לֹא מִסְפָּר מָה הָיָה תִכְן הַבְּרִית שֶׁנִּכְרְתָה בֵּין דָּוִד לְנְצִיגֵי יִשְׂרָאֵל. הַפְּרָשׁוֹן רַבִּי יִשְׁעִיָּהוּ מִטְרָנִי כָּתַב עַל תִּכְן הַבְּרִית אֶת הַדְּבָרִים הַבָּאִים:
הֵם נִשְׁבְּעוּ לוֹ (לְדָוִד) לְעַבְדּוֹ וְהוּא נִשְׁבַּע לָהֶם לִשְׁפֹּט אוֹתָם וּלְהַנְהִיגָם בְּצֶדֶק.

4. מָה פֶּרוּשׁ הַמֶּלֶךְ "לְעַבְדּוֹ"?

5. חֲלְקוּ אֶת תְּקוּפַת מַלְכוּתוֹ שֶׁל דָּוִד לְשְׁנֵי חֲלָקִים.
הַעֲזִרוּ בַּפְּסוּקִים 4–5.

5. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ בָּחַר דָּוִד דְּוָקָא בִּירוּשָׁלַיִם לְבִירָה? הֲעֲזָרוּ גַם בַּמָּפָה.

הַדֶּרֶךְ הַמּוֹבִילָה מִבְּאֵר שֶׁבַע לְעֵמֶק יִזְרְעָאל

דָּוִד לֹא הָיָה יָכוֹל לְהִשָּׁאֵר בְּחֶבְרוֹן מִכִּיּוֹן שֶׁהָיְתָה מִזְהָה עִם שֶׁבֶט יְהוּדָה. הַשָּׂאֲרוֹת דָּוִד בְּחֶבְרוֹן הָיְתָה יְכוּלָה לְהִתְפָּרֵשׁ כְּאִלוֹ שֶׁבֶטִי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִצְטָרְפוּ אֵלָיו מִשְׁעֲבָדִים לוֹ. חֶבְרוֹן שְׂכֵנָה בְּדָרוֹם וְהָיְתָה מְרֻחָקָה מִמִּרְכְּזֵי הָאָרֶץ. דָּוִד הָיָה מְעֻנֵּן לֶאֱחָד אֶת הַשְּׁבֵטִים. בְּחִירַת יְרוּשָׁלַיִם לְבִירָה הִתְאַיְמָה לְמִטְרָה זוֹ. הִיא הָיְתָה עִיר נְכֹרֶת בְּבַעֲלוֹת יְבוּסִית, בְּגִבּוֹל בְּנִימִין וְיְהוּדָה, הִיא לֹא הִשְׁתִּיכָה לְאֹף שֶׁבֶט. בְּחִירָתָהּ לְבִירָה תִּמְנַע הַתְּמַרְמוּרוֹת בְּקֶרֶב הַשְּׁבֵטִים. וְעוֹד: הִיא הָיְתָה כְּבָר עִיר מְבֻצָּרֶת וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לְהִשְׁקִיעַ הוֹן רַב בְּבִנְיַת בְּצוּרִים חֲדָשִׁים בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁהוּא חָסֵר בְּצוּרִים.

יְרוּשָׁלַיִם הִיבּוּסִית הִפְרִידָה בֵּין יְהוּדָה וּבְנִימִין. בְּחִירַת יְרוּשָׁלַיִם לְבִירָה תִּבְטֹל אֶת הַחִיץ. גַּם תּוֹמְכֵי בֵּית שְׁאוּל וְגַם תּוֹמְכֵי דָּוִד יִהְיוּ סְמוּכִים לְבִירָה. שֶׁבֶט בְּנִימִין יִהְיֶה תַּחַת עֵינֵי הַפְּקוּחָה שֶׁל דָּוִד לְבַל יִמְרְדּוּ בוֹ, וְהוּא יוּכַל לְהֲעֲזֹר בְּשֶׁבֶט יְהוּדָה אִם יִתְקַל בְּקִשְׁיִים.

6. יש להניח שאנשי חברון התנגדו לכך שירושלים תהיה הבירה.

א. אילו טעונים יכלו לטעון נגד העברת הבירה לירושלים?

ב. מה עשוי היה דוד לענות להם?

7. א. מצאו בפסוק 7 ובפסוק 9 משפטים המכריזים על הצלחת

כבוש ירושלים.

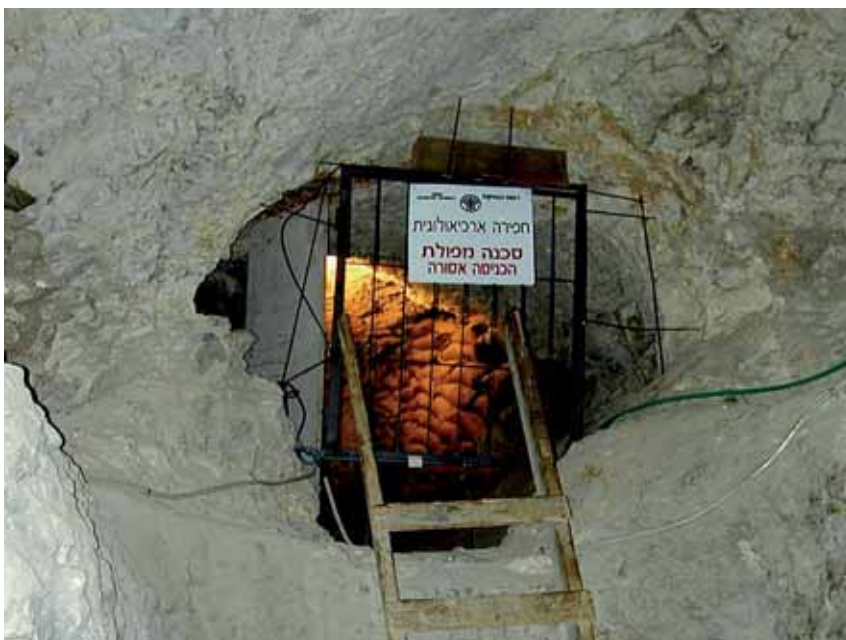
פרטים על כבוש העיר אפשר למצא בספר דברי הימים א פרק יא, פסוק 6, שם כתוב:

וַיֹּאמֶר דָּוִיד כָּל־מֶכָּה יְבוֹסִי בְּרֹאשׁוֹנָה, יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשָׂר; וַיַּעַל בְּרֹאשׁוֹנָה

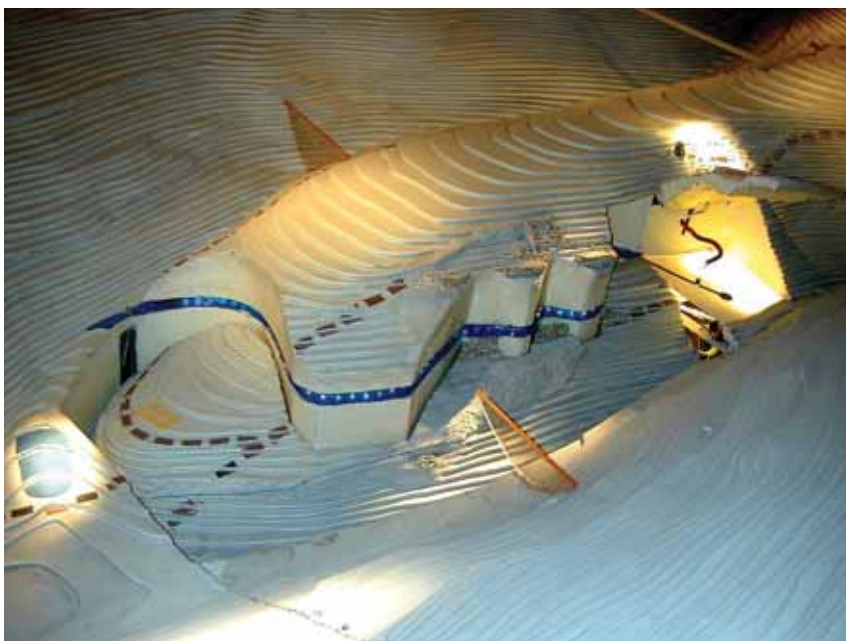
ב. שִׁעְרוֹ, מְדוּעַ הִכְרִיז דָּוִד עַל פָּרֶס לְמִי שִׁיכְבֹּשׁ אֶת הָעִיר?

לא ברור מהכתובים כיצד נכבשה ירושלים. יש המשערים שיואב חדר עם לוחמיו לעיר דרך המנהרה שנחפרה מתחת לחומה כדי להוביל את מי מעין הגיחון לעיר. לעמדתם יש המשערים שיואב עצר בדרך כלשהי את אספקת המים לעיר ועל ידי כך הכריח את יושביה להכנע.

פֶּתַח מַעְרֶכֶת מִיָּם קְדוּמָּה חֲצוּבָה בְּסֻלֵּעַ בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁלִּפְנֵי כְּבוֹשָׁה עַל יְדֵי דָּוִד

דָּגָם שֶׁל חֲתָךְ הַגְּבֻעָה שֶׁעָלְיָה נִבְנְתָה עִיר דָּוִד.
מִסָּמֶן אֶת הַמְּנַהֲרָה הַחֲצוּבָה אֲשֶׁר מוֹבִילָה מִיָּם מִהַמַּעֲוֵן שְׂמַחוּץ לְעִיר פְּנִימָה

6 הַיְבֵּסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ - אֶחָד מֵעַמֵּמִי

כִּנְעַן שֹׁיֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַיִם.

וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר - בְּשֵׁם מֶלֶךְ יְבוּס.

כִּי אִם הִסִּירְךָ הָעוֹרִים וְהַפְסָחִים -

מִשְׁפָּט שְׁמַתְקָשִׁים לְפָרְשׁוֹ. אוֹלִי: לֹא

תוּכַל לִכְבֹּשׁ אֶת הָעִיר לִפְנֵי שְׁתַּסְלֵק

אֶת הַחֲרָשִׁים וְהָעוֹרִים הָעוֹמְדִים עַל

הַחוֹמוֹת. אוֹלִי הֵם מִלֹּא תִפְקִיד שֶׁל

מַעֲוֵן מְכַשְׁפִּים נֶגֶד הָאוֹיֵב.

7 מַצְדַּת צִיּוֹן - הָעִיר הַמְּבֻצָּרֶת צִיּוֹן.

מִשְׁעָרִים שְׁמֻקּוֹר הֵשֵׁם צִיּוֹן הוּא צִיָּה,

מִדְּבָר. וִירוּשָׁלַיִם שׁוֹכֶנֶת בְּגִבּוֹל מִדְּבָר

יְהוּדָה. בְּמַחֲלָה הַדּוֹרוֹת הַפְּכָה הַמֶּלֶךְ

"צִיּוֹן" נִרְדְּפֶת לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל.

8 כָּל מִכָּה יְבֵסִי וַיֵּגַע בַּצִּנּוֹר - מִשְׁפָּט

בְּלִתִּי מוֹכֵן. יֵשׁ הַמִּשְׁעָרִים שֶׁהַכּוֹנֵה

לְפָגִיעָה בַּמְּנַהֲרָה שֶׁהוֹבִילָה מִיָּם אֶל

תוֹךְ הָעִיר מִמַּעֲוֵנוֹת שְׂמַחוּץ לַחוֹמָה.

אוֹ הַכּוֹנֵה לַחֲדִירָה אֶל הָעִיר דֶּרֶךְ

הַמְּנַהֲרָה הַזֹּאת.

9 הַמְּלֹא - הַגִּיא בֵּין עִיר דָּוִד וּבֵין הַר

מוֹרִיָּה שְׂדוֹד צִוָּה לְמִלֹּא בַּעֲפָר.

10 הַלּוֹךְ וְגִדּוֹל - הַתַּעֲשֵׂר, הַתַּפְּרָסִם.

11 מְלָאכִים - שְׁלִיחִים.

חֲרָשֵׁי עֵץ - נִגְרִים מִמַּחֲסִים.

חֲרָשֵׁי אֶבֶן קִיר - סִתְתִּים מִמַּחֲסִים.

12 הַכִּינוֹ - בֶּסֶס אוֹתוֹ.

8. א. כיצד פתח דוד את ירושלים והגדיל את שטחה? עיניו
בפסוק 9 ובפסוק 11.

ב. מה אפשר ללמד על מלכות דוד מכך שמלך צור פנה לדוד,
והציע להעמיד לרשותו בנאים ממחים מצור ועצי ארזים
לבניית ארמונו?

9. למי מיחס המספר את הצלחותיו של דוד? צטטו.

10. אם תרצו, חפשו באינטרנט מידע על "עיר דוד". (תוכלו
להעזר במלון או במבגרים, כדי להבין מלים ומשגים מהמידע)
סכמו בקצרה מה למדתם במהלך החפוש.

ירושלים אינה מזכרת בתורה בשמה, אלא בשם שלם.
בבראשית פרק יד, פסוק 18 מספר על פגישה בין אברהם ומלכי צדק מלך שלם:
"ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לאל עליון."
שמה של ירושלים נקשר בתורה כעיר צדק וכעיר קדושה.
חכמינו הסבירו שהשם ירושלים הוא צירוף של שני שמות: השם שקרא לה אברהם
"יראה", עם שמה הקודם, "שלם", וביחד השם השלם: יראה + שלם = ירושלים.

לפי המסורת שמקורה בספר דברי הימים ב פרק ג, פסוק 1 מקום המקדש הוא הר
המזריה בירושלים.
המסורת קשרה את העיר לספור העקדה, ולספורים על מלכות דוד ומלכות שלמה בנו.
בעמנו, זכורה תקופת שלטונם כימי זהר.

רחבת הר הבית. שם נבנה בימי שלמה המלך בית המקדש

כַּאֲשֶׁר חָרְבוּ יְרוּשָׁלַיִם וְהַמִּקְדָּשׁ, יֵצְאוּ הַיְּהוּדִים לְגָלוּת. הֵם בָּכוּ אֶת הַחֲרָבָן וְחָלְמוּ
שִׁירוּשָׁלַיִם תָּשׁוּב לְהִיּוֹת בֵּית הָעָם הַיְּהוּדִי. הֵם בָּטְאוּ זֹאת בַּתְּפִלוֹת וּבַמִּנְהָגִים שׁוֹנִים.

בַּתְּפִלַּת שְׁמוֹנָה עָשָׂרָה הַנֶּאֱמָרָה שְׁלוֹשׁ
פְּעָמִים בַּיּוֹם, כָּתוּב:

וְלִירוּשָׁלַיִם עִירְךָ בְּרַחֲמִים תָּשׁוּב,
וְתִשְׁכַּן בְּתוֹכָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ,
וּבִנְהָ אוֹתָהּ בְּקִרְוֵב בְּיָמֵינוּ בְּנֵין עוֹלָם,
וְכִסּא דָּוִד עַבְדְּךָ מִהֵרָה לְתוֹכָהּ תָּכִין.
בְּרוּךְ אַתָּה ה' בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם.

כַּעֲבַר כְּשִׁלְשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה מִכְבוּשׁ יְרוּשָׁלַיִם עַל יְדֵי דָוִד, בָּה' בְּאֵיר תַּש"ח, לְאַחַר הַהִכָּרְזָה
עַל הַקְּמַת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, הִחֲלִיטוּ מְנַהֲגֵי הַמְּדִינָה לְבַחֵר בִּירוּשָׁלַיִם לְבֵית יִשְׂרָאֵל.
בִּירוּשָׁלַיִם בֵּית יִשְׂרָאֵל נִמְצָאִים לֹא רַק מִשְׁרָדִּים הַמְּשָׁרְתִּים אֶת הָעִיר, אֲלָא גַם
מִשְׁרָדִּים הַמְּשָׁרְתִּים אֶת הַמְּדִינָה: מִשְׁרָדֵי הַמַּמְשָׁלָה, בֵּית הַמִּשְׁפָּט הָעֲלִיוֹן, וְכִנְסֵת
יִשְׂרָאֵל. וְאֵף מִשְׁרָדֵי הַסּוֹכְנוֹת הַיְּהוּדִית הַמְּטַפְּלִים בְּעִנְיַי הָעָם הַיְּהוּדִי בְּעוֹלָם.

הַמִּנְוֶה הַנֶּאֱמָרָה מוֹל מִשְׁכַּן כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלַיִם. הַמִּנְוֶה הִיא סִמְל מְדִינַת יִשְׂרָאֵל

דוד תכנן להעביר את ארון ה' לירושלים

קראו בעין את פסוקים 1-19

1. שֶׁרֹא: מִדּוּעַ הָיָה דָּוִד מְעַנֵּן לְהַגְדִּיל וּלְחַזֵּק אֶת גְּדוּד הַלְּוִיִּם שְׁעָמַד לְרִשּׁוֹתוֹ מֵאֲזִימֵי נְדוּדָיו?
2. הֵיכָן הָיָה שָׁמּוֹר אֲרוֹן ה' מֵאֲזִי הַחֲזִירוֹ אוֹתוֹ הַפְּלִשְׁתִּים מִשְׁבִּיּוֹ? (עֵינֵינוּ בְּשִׁמוּאֵל א פָּרָק ז, פָּסוּק 1)
3. מִדּוּעַ הָיָה חָשׁוֹב לְדָוִד לְהַעֲבִיר אֶת אֲרוֹן ה' לְיְרוּשָׁלַיִם?
4. א. כִּיצַד אֶפְשָׁר לְלַמֵּד מִהַמְּסָפָר שֶׁהַחֲגִיגָה הַחֲלָה בְּמִצַּב רוּחַ שֶׁל שְׁמֻחָה?
ב. מִדּוּעַ הַחֲלִיט דָּוִד לְהַפְסִיק אֶת הַחֲגִיגָה וּלְהַשְׁאִיר אֶת הָאֲרוֹן בְּבֵית עֹבֵד אָדָם הַגָּתִי?
5. מָה הֵבִין דָּוִד כְּשִׁשְׁמַע שֶׁה' בֵּרַךְ אֶת בֵּיתוֹ שֶׁל עֹבֵד אָדָם הַגָּתִי?

- 1 וִיסֵף - אֶסֶף.
- 2 מִבְּעָלֵי יְהוּדָה - מִהַיָּשׁוּב בַּעֲלָה שְׁבִיהוּדָה, כְּנִרְאָה הַכּוֹנֵה לְיִשׁוּב קִרְיַת יֶעָרִים.
- 3 אֶל עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה - עַל עֲגֻלָּה חֲדָשָׁה. וְאַחֲיוֹ - וְאַחֲיוֹ.
- 5 מִשְׁחָקִים לִפְנֵי ה' - רוֹקְדִים בְּשִׁמְחָה לִפְנֵי אֲרוֹן ה'.
- 6 גִּרְוֹן נָכוֹן - שֵׁם מְקוֹם. כִּי שָׁמָּה הִבָּקֵר - כִּי הִבָּהֲמוֹת הָרְתוּמוֹת לְעֲגֻלָּה הַפִּילוּ.
- 7 עַל הַשָּׁל - עַל הַמְּשָׁגָה שֶׁשָּׁגָה כְּשֶׁנִּגַּע בְּאֲרוֹן.
- 8 וַיַּחֲזֵר לְדָוִד - הַצֵּטֶר מֵאֹד. פָּרַץ ה' פָּרַץ בַּעֲזָה - עַל שֶׁהֶעֱנִישׁ אֶת עֲזָה.

אֲרוֹן הַבְּרִית עַל עֲגֻלָּה. תְּבִלִּיט אָבֹן שֶׁהִתְגַּלָּה מִבֵּית הַכְּנֶסֶת שְׁבַכְכַּר נְחוּם לִיד הַכְּנֶרֶת

10 ולא אָבָה - סָרַב.

לְהִסִּיר אֶלָּיו - לְהֵבִיא אֵלָיו.

וַיֵּטְהוּ דָּוִד - כִּוֵּן אוֹתוֹ לְמָקוֹם אַחֵר.

13 מְרִיא - בְּהִמָּה שְׂמֵנָה.

15 בְּכָל עַז - בְּכָל הַכּוֹחַ.

15 בְּתִרוּעָה - בְּצַעֲקוֹת שְׂמִיחָה.

16 מִפְּזִז וּמִכִּרְכַּר - מִקִּפְצֵי וְרוֹקֵד.

17 עֲלוֹת - קִרְבָּנוֹת שְׁלָמִים שְׁנִשְׁרָפִים עַל הַמִּזְבֵּחַ.

18 שְׁלָמִים - קִרְבָּנוֹת שֶׁחֲלָקָם מַעֲלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְחֲלָקָם מְחַלֵּק לְזֻבְחִים.

19 אֲשֶׁפֶר וְאַשִּׁישָׁה - לֹא בְּרוּר לָמָּה הַכֹּהֵנָה, אוֹלֵי לֵיָּזֵן וְעֹנֶגֶת צְמוּקִים.

20 אִמָּהוּת עֲבָדָיו - הַנָּשִׁים שֶׁהֵן בִּדְרָגָה הַנְּמוּכָה בְּיוֹתֵר.

21 אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאֲבִיךָ - הַעֲדִיף אוֹתִי עַל פָּנָי שְׁאוּל.

22 וְנִקְלָתִי - מִקָּבֶל עָלַי לְהִיּוֹת קָל, שְׁפֵל, לֹא מִכָּבֶד.

6. א. בְּמָה שׁוֹנָה אִפֹּן הַעֲלָאת הָאָרוֹן בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה מִהַעֲלָאתוֹ בַּפֶּעַם הַשֵּׁנִי? שִׁימוּ לֵב לָאִפֹּן שָׁבוּ הוֹבִילוּ אֶת הָאָרוֹן, וְלֹאִפִּי הַחֲגִיגָה.

ב. הֵיכָן הֵצֵב אָרוֹן ה' כְּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ הַחוֹגְגִים לִירוּשָׁלַיִם?

7. א. מִדּוּעַ בָּזָה מִיכָל לְדָוִד כְּשֶׁרָאָתָה אוֹתוֹ מִפְּזִז וּמִכִּרְכַּר?

ב. מָה אֶפְשָׁר לְהִסִּיק מִתְּגוּבַתָּה שֶׁל מִיכָל עַל יַחֲסִיָּה עִם דָּוִד?

ג. מִדּוּעַ הִגִּיבָה כֶּךָ מִיכָל עַל הַתְּנַהּגוֹת דָּוִד?

8. א. אֵיזָה נִגּוּד אֶפְשָׁר לְמַצֹּא בַּפָּסוּק 20?

ב. שְׁעָרוֹ, מֵהוּ טוֹן הַדְּבֹר שֶׁל מִיכָל בַּמִּשְׁפָּט: "מָה נִכְבֵּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל." הַסְבִּירוּ לָפִי מָה קִבַּעְתָּם. נִסּוּ לוֹמַר מִשְׁפָּט זֶה בְּאוֹתוֹ גּוֹן קוֹל שְׁאִמְרָה זֹאת מִיכָל.

ג. כִּיצַד הִגִּיב דָּוִד עַל דְּבָרֵי מִיכָל? הַסְבִּירוּ וְצִטְטוּ.

ד. בְּמִי אַתֶּם מְצַדְדִּים

בּוֹכּוֹחַ בֵּין דָּוִד וּמִיכָל?
נִמְקוּ.

9. א. בְּאֵיזָה חֵלֶק שֶׁל

הַסִּפּוּר בּוֹחֵר הַמִּסְפָּר
לְגִלּוֹת לְקוֹרְאִים מָה
קָרָה לְמִיכָל כְּתוּצָאָה
מִהַתְּנַהּגוּתָּה?

ב. מָה מְלִמֵּד פָּסוּק 23

עַל יַחֲסוֹ שֶׁל דָּוִד
לְבֵית שְׁאוּל?

דוד רוקד לפני הארון, ציור מהאסכולה האנגלית, המאה ה-19

פרק ז

קראו בעין את פסוקים 1-17

1. א. למי מיחס המספר בפסוק 1 את תקופת השקט בחיי ממלכת דוד?
ב. איזה נגוד תוכלו למצא בפסוק 2?
ג. מה הבין נתן מדברי דוד בפסוק 2?
ד. מדוע פנה דוד לנתן בענין רצונו לבנות מקדש לה?
2. התבוננו באיור והציעו כותרת מתאימה:

3. במה שונה התשובה של נתן לדוד מתשובתו של ה'?
4. א. כיצד מנמק ה' את התנגדותו לבניית המקדש? עינו בפסוקים 6-7.

- 1 וְהָיָה לוֹ מִסְכֵּיב - הִיְתָה תְּקוּפַת מְנוּחָה, הַפּוּגָה בְּמִלְחָמוֹת דָּוִד.
- 2 בֵּית אֲרָזִים - בֵּית הַמֶּלֶךְ שֶׁהָיָה בְּנוֹי מֵאֶבֶן וּמִצָּפָה בְּלוּחוֹת עֲצֵי אֲרָז. הִירִיעָה - הָאֵהָל שֶׁהָיָה עָשׂוּי מִירִיעוֹת צֶמֶר.
- 6 וְאַהֲיָה מִתְּהַלֵּךְ - הָיִיתִי נֹדֵד. מִשְׁכָּן - הַמִּקְדָּשׁ הַנִּבְדָּ שִׁבְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

ב. פִּיֶּצֶד מִסְבִּיר ה' שְׁאִין לְרֹאוֹת בְּסֻרְבוֹ מִשְׁהוֹ אִישִׁי נֶגֶד דָּוִד?
כָּתְבוּ בְּסַעֲיָפִים וְצִטָּטוּ. הֶעֱזְרוּ בְּפָסוּקִים 8–9.

5. א. הַמְסַפֵּר הַמְקַרְאִי מֵצִין שֶׁה' מְכַנֶּה אֶת דָּוִד בְּתֵאֵר "עֲבָדִי".
• מִי מְכַנֶּה "עֲבָדִי" בַּתּוֹרָה? רְאוּ בַּמִּדְבָּר פָּרָק יב, פָּסוּק 7.
• מִי מְכַנֶּה "עֲבָד ה'" בִּיהוֹשֻׁעַ פָּרָק א, פָּסוּק 1 וּמִי בַּפָּרָק כד, פָּסוּק 29?

ב. מָה הַמְשָׁתָף לְדַמְיוֹת שְׁכֵנוֹ כָּךְ?

6. מִדּוּעַ לֹא יִהְיֶה זֶה צֶעֶד נָבוֹן לְבָנוֹת אֶת שְׁלֹטוֹן בֵּית דָּוִד בְּטָרָם יִבְנֶה הַמְקֻדָּשׁ?

7. שְׁעֵרוּ, מִדּוּעַ רָצָה ה' לְבַסֵּס אֶת שְׁלֹטוֹן בֵּית דָּוִד בְּטָרָם יִבְנֶה הַמְקֻדָּשׁ?

נִיר דָּמִין וְאִיר שִׁיחָה בֵּין דָּוִד לְבֵין הָאֲדָרִיכָל שֶׁתְּכַנֵּן אֶת הַמְקֻדָּשׁ:

8 הַנּוֹה מֵאַחַר הַצֹּאן - מִהֶמְרָעָה שֵׁם הַנְּהַגְתָּ אֶת הַצֹּאן.

9 וְאַכְרָתָה - אֲשֶׁמִיד.

10 וְשִׁמְתִי מְקוֹם - הָעָם יִרְגִישׁ בְּטוֹחַ בְּמִקְוֵמוֹ בְּאַרְצָן.

וְנִטְעֵתִיו - הָעָם יִחְיֶה חֲזָק וְקְבוּעַ בְּאַרְצוֹ כְּמוֹ עֵץ נְטוּעַ.

וְשָׁכֵן תַּחְתִּיו - לֹא יִנָּדֵד יוֹתֵר.

וְלֹא יִרְגֹז עוֹד - לֹא יִחַשֵׁשׁ מֵאוֹיְבָיו.

בְּנֵי עוֹלָה - כְּנוֹי לְאוֹיְבִים.

12 כִּי יִמְלֹאוּ יָמָיִךְ - כְּשֶׁתָּמוּת.

וְשָׁכַבְתָּ אֶת אֲבֹתֶיךָ - וְתִזְכֶּה לְקְבוּרָה.

אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ - הַבֶּן שִׁינְלֵד לָךְ.

13 עַד עוֹלָם - לְתָמִיד.

14 בַּהֲעוֹתוֹ - כְּאֲשֶׁר יִחְטֹא.

וְהִכְחֵתִיו - אֶנְזֹף בּוֹ וְאֶעֱנִישׁ אוֹתוֹ.

בְּנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם - בְּעִנְשֵׁים שֶׁמְקַבֵּל

לְהִעֲנִישׁ בְּנֵי אָדָם.

16 וְנֶאֱמַן בֵּיתְךָ - שׁוֹשְׁלֶתְךָ תִּתְקַזֵּם.

כְּסֹאֲךָ - מַלְכוּתְךָ.

8. א. בפסוק 10 ה' אומר לדוד: "וְשִׁמְתִּי מָקוֹם לְעַמִּי יִשְׂרָאֵל וְנִטְעֵתִיו" – מהי המשמעות המשאלת של המלה "נִטְעֵתִיו" בפסוק?

ב. בפסוק 11 מבטיח ה' לדוד: "כִּי בַּיִת יַעֲשֶׂה לְךָ ה'" – מהי המשמעות המשאלת של "בַּיִת" במקרה זה?

ג. בפסוק 13 כתוב: "וְכִנֵּנְתִּי אֶת כְּסֵא מַמְלַכְתּוֹ עַד עוֹלָם" – מהי המשמעות המשאלת של המלה "כְּסֵא" בפסוק?

9. א. שֶׁעָרִו, איזה משפט מדברי נתן נחשב בעיני דוד לחשוב ביותר? נמקו.

בדברי הימים א כתוב:
וַיֹּאמֶר דָּוִיד... וַיְהִי עָלַי דְּבַר-יְהוָה, לֵאמֹר: דָּם לְרֹב שָׁפַכְתָּ, וּמִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת עָשִׂיתָ: לֹא תִבְנֶה בַּיִת לַשָּׁמַי, דָּמִים רַבִּים שָׁפַכְתָּ אֶרְצָה לִפְנֵי.

ב. לפי פסוק זה, מהי הסבה שבגללה אסר ה' על דוד לבנות את המקדש בחייו?

10. הציעו 3 כותרות שונות לפרק. מתחו קו מתחת לכותרת הנראית בעיניכם כמתאימה ביותר. נמקו בחירתכם.

קיר אבנים בלתי מסתתות

בפרקים ח-י מספר:

בפרקים ח-י שאינם בתכנית הלימודים מספר שדוד הגדיל את שטח ממלכת ישראל:

דוד כבש ממלכות שגבולו בממלכת ישראל. הוא הכריע את הפלשתים, את המואבים, העמונים (כיום חלקים מממלכת ירדן) ואת ארם (כיום סוריה). הוא לקח שלל רב: מרכבות מלחמה, סוסים וזהב. הוא שעבד גם את אדום (חלק מממלכת ירדן בימינו).

דוד שפט בצדק את בני עמו כשמלא את תפקיד השופט:

”וַיְהִי דָּוִד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַמּוֹ”.

דוד ארגן את ממלכתו: הוא מנה את יואב בן צרויה לשר צבאו. הוא השתמש גם בשירותיו של חיל שכירים זרים, שמפקדם היה בניה בן יהוידע. הוא מנה מזכיר, סופר ובעלי תפקידים אחרים.

בפרק ט מספר:

דוד נהג בנדיבות ובחסד עם מפיבשת בן יהונתן שהיה נכה בגליו. הוא נתן לו את שדה שאול ודאג שיוכל להתפרנס מיבול השדה. דוד הזמין אותו להיות בין אוכלי שלחן המלך בירושלים, יחד עם השרים והיועצים.

בפרק י מספר:

מלך עמון מרד בדוד. הוא גלח את חצי זקנם של אנשי המשלחת, ששלח דוד כדי לנחמו על מות אביו. למלחמה הצטרפו צבאות ארם. דוד יצא למלחמה בארם. החיל הארמי נגף מפני הצבא שבפקוד יואב, והעמונים התבצרו בעיר בירתם עמון.

עינינו במפה בעמוד 9 ובמפת ממלכת דוד שלפניכם – ערכו השוואה בין המפות.

א. שטחים שנוספו לעם ישראל בימי דוד.

ב. רצף השטח של נחלות השבטים בימי השופטים לעומת ימי דוד.

ג. שטחה של פלשת בימי השופטים, לעומת ימי דוד.

מפת תחומי ממלכת דוד לפי פרק ח

הַחֵטָא וְעִנְשׁוֹ

דוד חוטא חטא חמור

קראו בעיון את פרק יא

הספור שתקראו בפרק יא התרחש בזמן שצבא ישראל בפקודו של יואב בן צרויה כבש את עמון ושם מצור על עיר הבירה רבה. בקרבות השתתף אוריה שהיה ממוצא חתי. הוא היה קצין ותיק בשרות דוד.

1. א. במה חטא דוד?

ב. האם ידע דוד שבת שבע היא אשת אוריה? לפי מה מהכתוב קבעתם?

ג. עינו בספר שמות פרק כ, פסוקים 13-14 וננו: על אילו אסורים מתוך עשרת הדברות עבר דוד לפי המספר בפסוקים 3-4?

2. בת שבע הודיעה לדוד שהיא נכנסה להריון באשר שכב אתה. כיצד נסה דוד להתחמק מאחריות? ראו פסוקים 6-11.

פסל קדום של אשה מתרחצת באגן רחצה. התגלה באכזיב בגליל המערבי

- 1 לתשובת השנה - כעבר שנה. לעת צאת המלאכים באביב - מאז שמלכי עמון וארם נלחמו בישראל. את עבדיו - כאן הכונה לצבא הקבע. ואת כל ישראל - צבא המלואים. וישחתו - הרסו, החריבו. ויצרו - שמו מצור. רבה - רבת עמון, בירתה של עמון. בימינו היא בירת ממלכת ירדן.
- 3 וירש לאשה - התענין לדעת פרטים עליה. אוריה החתי - מגבורי דוד.
- 4 מלאכים - שליחים. מתקדשת משמאטה - לא היתה בהריון.

3. א. מה אָפּשָׁר ללַמֵּד עַל אָפִיו שֶׁל אוֹרֵיָה מִכֶּךָ שְׁסִרֵּב פַּעַם אַחֵר
פַּעַם לַעֲשׂוֹת כְּבִקְשַׁת מַלְכוּ?
ב. כִּיצַד נִמַּק אוֹרֵיָה לְדוֹד אֶת סִרְבוֹ לָלֶכֶת לְבֵיתוֹ?
רְאוּ פָסוּק 11.

4. א. כִּיצַד תִּכְנֶנּוּ דוֹד לְהַסְתִּיר אֶת כּוֹנֶתוֹ לְהַמִּית אֶת אוֹרֵיָה?
ב. בַּמָּה שׁוֹנָה פְּקֻדַּת דוֹד מִהַדְרָךְ שֶׁבָּה מֵלֵא יוֹאֵב אֶת הַפְּקֻדָּה?

ג. שְׁעֵרוֹ, מְדוּעַ לֹא מֵלֵא יוֹאֵב אֶת פְּקֻדַּת דוֹד כִּלְשׁוֹנָה?

ד. מְדוּעַ חָשַׁשׁ יוֹאֵב מִתְּגוּבַת דוֹד עַל הַבְּשׂוּרָה שֶׁשָּׁלַח בְּפִי
שְׁלִיחוֹ? רְאוּ פָסוּקִים 20–21.

8 מִשְׁאֵת הַמֶּלֶךְ - מִזֶּזֶן מִשְׁעַם הַמֶּלֶךְ.

9 אֶת כָּל עֲבָדֵי אֲדָנָיו - עִם שׁוֹמְרֵי
הָאֲרָמוֹן שִׁישְׁנוּ לִיד הַכְּנִיסָה לָאֲרָמוֹן.

10 מִדֶּרֶךְ אֵתָהּ בָּא - הִלְכַת דֶּרֶךְ אֲרָכָה.

11 הָאֲרוֹן - צָבָא דוֹד לָקַח עִמּוֹ אֶת אֲרוֹן
ה' לְמִלְחָמָה.

יֹשְׁבֵים בְּסֻכּוֹת - הַחִילִים לָנִים
בְּסֻכּוֹת שֶׁבָּנוּ לַעֲצָמָם סָבִיב רְבָה
הַנְּצוּרָה.

14 סֶפֶר - אֲגֵרָת, מִכְתָּב.

15 וְשִׁבְתֶּם מֵאַחֲרָיו - כְּאִשֵּׁר תִּגְיָעוּ
לְחֹמֶה תִּסּוּגוּ מִבְּלִי שֶׁהוּא יָדַע.
הָבוּ - שִׁמּוּ.

וְנָכַח וְנָתַת - יָכַח, יִהְיֶה בִידֵי הָעֲמוֹנִים.

16 אֲנָשֵׁי חֵיל - הַלִּוחָמִים הַמְּנַסִּים
וְהָאֲמִיצִים.

2. כֶּךָ שָׁנָה יוֹאֵב אֶת הָצוּ שֶׁל דוֹד. רְאוּ פָסוּקִים 16–17.

1. כֶּךָ צִוָּה דוֹד עַל יוֹאֵב לְנַהֵג בְּאוֹרֵיָה. רְאוּ פָסוּק 15.

21 ירבשת - ירובעל, גדעון מכנה כך

בשופטים פרק ז פסוק 1.

פלח רכב - החלק העליון של הריחים

לטחינת גרגרי החטה לקמח.

תבץ - ישוב סמוך לשכם.

24 ויראו המוראים - ירו היורים.

25 כי כזה וכזה תאכל החרב - אין מה

לעשות, מות לוחמים מחרב האויב,

הוא חלק מכל מלחמה.

החזק מלחמתך וחזקהו - תמשיך

להלחם בתקף רב יותר.

5. "עברה גוררת עברה", כלומר: אדם שחטא עלול להגרר לחטאים נוספים.

הסבירו פתגם זה לפי מהלך הספור בין דוד לבת שבע.

6. אלו היו מודיעים על נפילת אוריה במכתב, מה היה כתוב בו?

7. אתם בני משפחת אוריה המבררים את נסבות מותו.

א. מה למדתם לאחר שתשאלתם את המבשר?

ב. במה תוכלו להאשים את יואב?

ג. כיצד היה יכול יואב להתגונן מפני האשמות אלה?

חכמי ישראל קבעו: "אין שליח לדבר עברה" (תלמוד בבלי, קדושין דף מב, עמוד ב). כלומר אדם אינו יכול לטעון - אינני אחראי למעשה פשע בטענה שהוא רק שליח שמלא את הוראות השליט. יש פקדות לא מוסריות שאפלו אם המנהיג מצוה עליהם אסור לבצעם.

במינו, במדינת ישראל, חיבים חילי צה"ל לסרב לפקדה שהיא מנגדת לחק. לדגמה: החק אוסר לפגוע באויב שנכנע. אם חיל מקבל פקדה לירות בשבוי, עליו לסרב.

8. כיצד הגיבה בת שבע על מות אוריה?
בססו את תשובתכם על צטוט מהכתוב.

נשים מקוננות.

ציור קיר ממצרים הקדומה

דוד מוסר את המכתב לאוריה, פייטר לסמון, המאה ה-17

נתן נזף קשות בדוד על חטאיו

קראו בעיון את הפרק

1. התאימו לכל איור משפט מתאים מהמשל.

2. א. מדוע ספר נתן לדוד משל ולא האשים אותו ישירות?

ב. מה מיצגת כל דמות במשל שספר נתן לדוד?

ג. מדוע ספר נתן משל שהקשה על דוד לגלות למה נתן רומז?

ד. האם הענש שפסק דוד בענין העשיר צודק? הסבירו את דעתכם.

3. א. מדוע חשב דוד שלעשיר מגיע ענש חמור ביותר?

ב. מה לא ידע דוד כאשר גזר את דינו של העשיר?

4. מה אפשר ללמד על נתן מִכַּךְ שֶׁהֵטִיחַ בְּפִנֵּי דָוִד, הָאִישׁ שֶׁנִּשָּׂא בְּתַפְקִיד הַמֶּלֶךְ, אֶת הַמַּלְיָא: "אַתָּה הָאִישׁ"?

5. מדוע, לְפִי דְבָרֵי נָתָן, חָטָא שֶׁל דָּוִד חֲמוּר בְּמִיחָד?
(רְאוּ פְסוּקִים 7-10)

אחת הדרכים למשוך את לב הקהל להאזין לדברי הנואם היא לספר משל. האנשים המקשיבים לספור המשל רוצים לדעת למה מתכוון המספר, כלומר מהו הנמשל, ולכן יקשיבו לדברים. המשלים בתנ"ך לקוחים בדרך כלל מעולם בעלי החיים או מעולם הצומח. המשל מיחס להם תכונות אפי ונהנהגויות של בני אדם. גם כאשר רצו לומר לאנשים דברים בלתי נעימים לאזניהם היו פותחים לפעמים בספור משל.

7 אַתָּה הָאִישׁ - אַתָּה הָעֹשֶׂה שְׂבִמְשָׁל.
חָטָאתָ כְּמוֹתוֹ.

8 בֵּית אֲדֹנֶיךָ - רְכוּשׁוֹ שֶׁל שְׂאוּל.
וְאַסְפָּה לְךָ כְּהֵנָּה וְכַהֲנָה -
הוֹסַפְתִּי לְךָ עוֹד וְעוֹד.

10 עֶקֶב - בְּגִלְלִי.

14 אָפֶס - אֲבָל.

נֶאֱמַר נִאֲצַתְּ אֶת אִיבֵי ה' - בְּזִיתְּ אֶת ה'
בְּמַעֲשֶׂיךָ. אֶחָד הַסּוֹפְרִים שֶׁהֶעֱתִיק אֶת
הַסֵּפֶר הוֹסִיף אֶת הַמֶּלֶךְ "אוֹיְבֵי",
כְּדִי לֹא לִפְגֹּעַ בְּכֹבוֹד ה'.

נָתָן וְדָוִד, צִיּוֹר
מִהַאֲסָכוּלָה הָאֲנְגֵלִית,
הַמָּאָה ה־20

15 ויאנש - חלה במחלה אנושה.

17 לא אבה - לא רצה.

לא ברה - לא אכל.

18 ועשה רעה - יהרג את עצמו מרב צער.

20 ויסך - סך, מרח את גופו בשמן.

22 וחנני - יתן לי חנינה.

אני הלך אליו - רק כאשר אמות אני
והילד נפגש.

והוא לא ישוב אלי - לא יקום
לתחייה.

27 עיר המים - חלק העיר שבו היו
מקורות המים של העיר.

6. א. האם אפשר למצא קשר בין חטאיו של דוד (פסוק 9)
לבין ענשו (פסוקים 10-11)?

כשאוֹמְרִים עַל מִישֶׁהוּ שֶׁהוּא נֶעְנֵשׁ עֲנֵשׁ שֶׁהוּא "מִדָּה כְּנִגְדַּ מִדָּה",
מִתְכַּוְּנִים לְמַצֵּב שֶׁבּוֹ אָדָם מְקַבֵּל עֲנֵשׁ לְפִי הָעֲקָרוֹן שֶׁגָּדַל הָעֲנֵשׁ מִתְאַיֵּם
לְגָדַל הַחֲטָא.

- ב. בַּמָּה מִזְכִּיר עֲנִשׁוֹ שֶׁל דָּוִד אֶת עֲנִשׁוֹ שֶׁל שָׂאוּל? (רְאוּ
שְׂמוּאֵל א פָּרָק טו, פְּסוּק 28) וּבַמָּה הוּא שׁוֹנֶה?
- ג. מָה הֶהְבִּידֵל בֵּין תְּגוּבַת דָּוִד לְנִזִּיפַת נָתָן לְבֵין תְּגוּבַת שָׂאוּל
לְנִזִּיפַת שְׂמוּאֵל? (רְאוּ שְׂמוּאֵל א פָּרָק טו,
פְּסוּקִים 13, 15, 20)
- ד. לַפְּנִיכֶם קָטַע מִפָּרֶק נָא בְּסִפֵּר תְּהִלִּים. לְפִי הַמְסֶרֶת
חֵבֶר דָּוִד אֶת סִפֵּר תְּהִלִּים שֶׁבְּקִבֵּץ כְּתוּבִים בַּמִּקְרָא.
קְרְאוּ וְהִתְאַיְמוּ כּוֹתֶרֶת לִקְטֹעַ.

- 1 לַמִּנְצָח, מִזְמוֹר לְדָוִד.
2 בָּבוֹא-אֵלָיו נָתַן הַנְּבִיא כְּאֲשֶׁר-בָּא אֶל-בֵּת-שָׁבַע.
3 חֲנָנִי אֱלֹהִים כְּחֶסֶדְךָ, כְּרַב רַחֲמֶיךָ מִחַה פִּשְׁעִי.
4 הָרַב כִּבְסֵנִי מַעֲוֹנִי; וּמַחֲטָאתִי טַהֲרֵנִי.
5 כִּי-פִשְׁעִי אֲנִי אֹדֵעַ; וְחַטָּאתִי נִגְדִי תִמִּיד. מִתּוֹךְ תְּהִלִּים נָא

7. "מִכְסָּה פָּשְׁעוּ לֹא יַצְלִיחַ וּמוֹדָה וְעֹזֵב יִרְחֹם" (מְשָׁלִי פָּרָק כח, פְּסוּק 13). אִמְרָה זֹאת בָּאָה לְהַזְהִיר שְׂאִי אֶפְשָׁר לְחַפּוֹת עַל פָּשַׁע וּלְהַסְתִּירוֹ, אֲבָל מִי שֶׁמִּכִּיר בְּחַטָּאוֹ, מִתְחַרֵּט וְעוֹזֵב אֶת דֶּרֶךְ הַחַטָּא, רָאוּי לִרְחֻמִּים וּלְהַקְלָה בְּדִין. בָּמָה מִתְאִימָה אִמְרָה זֹאת לְפָרֶשֶׁת דָּוִד וּבֵת שֶׁבַע? הַסְבִּירוּ.

8. מָה אֶפְשָׁר לְטַעַן נֶגֶד מוֹתוֹ שֶׁל הַיֶּלֶד? (חֲשֹׁבוּ: מִי הָיָה הַחוֹטָאִים? מִי נִעְנָשׁ?)

9. א. בָּמָה מְנַגֶּדֶת הַתְּנַהּגוּתוֹ שֶׁל דָּוִד לִפְנֵי מוֹת הַיֶּלֶד מִהַתְּנַהּגוּתוֹ אַחֲרֵי מוֹתוֹ?

ב. מִדּוּעַ מְעוֹרְרֶת הַתְּנַהּגוּתוֹ שֶׁל דָּוִד אֶת תְּמִיהָתָם שֶׁל שָׂרָיו?

ג. כִּיצַד מִסְבִּיר דָּוִד אֶת פֶּשַׁע הַתְּנַהּגוּתוֹ? הַסְבִּירוּ וְצִטְטוּ.

ד. מָה יְכוּלִים אֲנָשִׁים בִּימֵינוּ לִלְמַד מִהַתְּנַהּגוּתוֹ שֶׁל דָּוִד לְאַחֵר מוֹת הַיֶּלֶד?

ה. בְּחַרוּ מִשְׁפָּטִים מִתּוֹךְ פְּסוּקִים 20–23 הַמְּלַמְּדִים שְׁעָם מוֹת הַיֶּלֶד, דָּוִד קִבֵּל אֶת הַדִּין.

10. לְדָוִד וּבֵת שֶׁבַע נוֹלֵד בֶּן נוֹסֶף. מָה מְשַׁמְעוֹת הַשְּׁמוֹת שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ?

11. מִדּוּעַ הַזְמִין יוֹאָב אֶת דָּוִד לָבוֹא לַעֲמוֹן וּלְסִים אֶת כַּבוּשׁ בִּירְתָּה רַבָּה?

מעשה נבלה בתוך משפחת המלוכה

קראו בעיון את הפרק

אשה לשה בצק, פסל קדום

1. מהן הדמיות החדשות בפרק?

2. האם הפשע בתמר היה מתכנן מראש? הוכיחו לפי הכתוב.

3. א. באילו נמוקים מנסה תמר לשכנע את אמנון שלא לאנס אותה? כתבו בסעיפים וצטטו. ראו פסוקים 12-13.

ב. כיצד התהפכו רגשותיו של אמנון לתמר? פסוקים 15-17.

4. אלו התבקשתם להכין כתב אשמה לאמנון, מה הייתם כותבים בו?

5. א. כיצד הבין אבשלום שתמר נאנסה?

ב. לפי מה אפשר לדעת:

- שאבשלום לקח על עצמו לדאג לתמר.
- שאמנון יכול היה לחשד שאבשלום כועס עליו.

6. א. כיצד הגיב דוד כששמע מה עולל אמנון לתמר?

ב. איך אפשר להסביר את שתיקתו של דוד?

7. א. אפשר להניח שאמנון חשש מנקמתו של אבשלום. מה עשה אבשלום, כדי "להרדים" את חששו?

2 ויצר - היה במצוקה.

בתולה - עדין לא היתה עם גבר.

ויפלא - נראה בעיניו לפלא לפגש אותה ביחידות, היה בלתי אפשרי.

4 דל - נראה רזה וחלני.

5 משכבך - המטה שעליה אתה שוכב. והתחל - תעמיד פנים שאתה חולה. ותברני לחם - תאכיל אותי כדי שאכריא.

הבריה - מאכל מבריא.

6 ואברה מידה - אכל מידה ואכריא.

8 ותללב - הכינה לביבות.

9 המשרת - המחבת.

12 אל תענני - אל תאנס אותי. נבלה - פשע מיני.

13 אנה אוליך חרפתי - מה יהיה עלי. מה אעשה עם הבושה שתגרם לי. כי לא ימנעני ממך - הוא לא יסרב לתת לך אותי לאשה.

14 ויחזק ממנה - גבר עליה. ויענה - אנס אותה.

19 אפר על ראשה - סימן לצערה וכאבה. כך נוהגים אבלים. ותשם ידה על ראשה - כמנהג האבלים.

20 החרשי - אל תדברי על כך. אל תשיתי לבך - אל תשימי לב, תשתדלי לשכח. שממה - בודה ללא בעל.

- ב. כיצד תכנן לנקם על הנבלה שעשה אמנון באחותו?
- ג. כיצד הסתיר אבשלום את כונתו האמתית מאביו?
- ד. נערי אבשלום רצחו את אמנון לפי פקדת אדונם. האם יש להעמידם למשפט על רצח? נמקו לפי מה קבעתם.
8. בראשית הפרק מספר שיונדב בן שמעה היה חכם מאוד – איך אפשר לראות זאת בזמן שהגיעה לדוד שמועת שקר על מות כל בניו?
9. א. מדוע ברח אבשלום דוקא לגשור? ראו פרק ג פסוק 3.
ב. בדקו במפה בעמוד 140 היכן נמצאה ממלכת גשור.
10. בפסוק המסים את הפרק מספר שדוד התגעגע לאבשלום. מדוע, אם כן, לא הזמין אותו לחזור לירושלים? ענו לאחר שתקראו את קטע המידע הבא:

גאלת דם היא נקמה ברוצח על המתת קרוב משפחה. חקי התורה מנסים להגביל ככל האפשר את מנהג "גאלת הדם" ולאפשר לרוצח להשפט בפני בית דין. רוצח צריך לבוא לדיון ואם רצח במזיד, בכונה תחלה, דינו מות. אם רצח ולא ברח לעיר מקלט כדי ששם יתברר דינו מתר לגואל הדם להרגו (במדבר לה, 9–34).
אבשלום הרג את אמנון במזיד, ועל המלך, שהוא שופט, היה לשפט אותו ולהענישו.

11. לפניכם משפטים בעברית של ימינו. כתבו אותם בעברית מקראית:

א. איך אוכל להפטר מהבושה. (פסוק 13)

ב. סלקו אותה מכאן. (פסוק 17)

ג. הוא כעס עליו. (פסוק 22)

ד. כאשר יהיה שכור. (פסוק 28)

יוֹאֵב נֶעֱזַר בְּאִשָּׁה חֲכָמָה, כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ עַל דָּוִד לְהַחֲזִיר אֶת אֲבִשְׁלוֹם

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 1–20

1. א. כיצד אפשר ללמד מפסוק 1 שיוֹאֵב היה מסור למלך?
ב. יואב יזם פיוס בין המלך לבנו אבשלום. שיערו מדוע עשה זאת?
ג. האם תוכלו לשיער מדוע משתמש המחבר בתואר "מלך" ולא בשם "דוד" בפרקנו?
2. א. מה עשה יואב כדי להקל על המלך להחליט להחזיר את בנו?
ב. כיצד דואג יואב שפנייתו של האשה מתקוע לדוד תראה אמתית ואמינה?
ג. מדוע לא נסה יואב לדבר עם דוד ישירות, אלא העדיף לשלח במקומו את האשה החכמה מתקוע?
3. א. לפי איזה נהג רצו בני משפחת האשה להרג את בנה?
ב. מה ירויחו בני המשפחה מגאלת דמו של האח המת? העזרו בהסברו של הפרשן ר' דוד קמחי (רד"ק):

ונשמידה גם את היורש – ...ולהשמיד את היורש (הבן החי), שיהיו הם יורשי נכסי בעלי, כי אין להם דין ומשפט להמיתו, אף על פי שהרג את אחיו.

4. במה דומה המקרה במשפחתה של האשה החכמה למקרה במשפחתו של המלך, ובמה הוא שונה? כתבו בשני טורים.

- 1 לֵב הַמֶּלֶךְ עַל אֲבִשְׁלוֹם – הַמֶּלֶךְ חוֹשֵׁב עַל אֲבִשְׁלוֹם וּמִתְגַּעְגֵּעַ אֵלָיו.
- 2 תְּקוּעָה – אֶל תְּקוּעַ, יָשׁוּב בְּאֶזְרוֹ שִׁבְטֵי יִהוּדָה דְּרוּמִית מִבֵּית לַחֲם. הַתְּאֵבֶלִי – תַעֲמִידִי פָנִים שְׂאֵת מִתְאֵבֶלֶת.
- 4 הוֹשָׁעָה – עֶזֶר לִי.
- 6 וַיִּנָּצוּ – רָבוּ.
- 7 וּנְמַתְהוּ בְּנַפְשׁ אַחִיו – נִהָרַג אוֹתוֹ כְּנִקְמַת דָּם עַל שֶׁרָצַח אֶת אַחִיו. כָּבוּ אֶת גִּחְלָתִי – כְּמוֹ שֶׁהִגְחִילָהּ הָיָה הָאֲחֵרוֹנָה שֶׁנִּשְׁאַרְתָּ מֵהָאֵשׁ, כִּךְ גַּם הַבֵּן הַחַי הוּא הָאֲחֵרוֹן שֶׁנִּשְׁאַר לְאִשָּׁה. לְבִלְתִּי שִׁים לְאִישִׁי שֵׁם וְשִׁאֲרִית – לֹא יִשְׁאָר זָכֶר לְשִׁמּוֹ שֶׁל בְּעָלִי. הַעֲבֵרְתָּ הַשֵּׁם לְבֵן הָיָה דְרֹךְ לְשִׁמִּירַת הַזְכָּרוֹן.
- 9 עָלִי, אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ, הָעוֹן – אִם אֵי קִיּוֹם נִקְמַת הַדָּם הִיא חֲטָא, אֲנִי אֶהְיֶה הַחוֹטֵאת וְלֹא אַתָּה.
- 11 לְשַׁחַת – לְהַשְׁמִיד.
- חִי ה' אִם יִפֹּל מִשְׁעַרְתָּ בִּנְךָ אֲרָצָה – אֲנִי נִשְׁבָּע שֶׁכִּנְךָ לֹא יוֹמֵת.
- 13 אֶת נִדְחוֹ – אֶת הַבֵּן הַדְּחוּי, הַמְּרֻחָק.
- 14 כִּי מוֹת נָמוּת וְכַמִּים הַנִּגְרִים אֲרָצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסְפוּ – כְּאֲשֶׁר אֲנָשִׁים מֵתִים הֵם נִעְלָמִים כְּמוֹ מִים שֶׁנִּשְׁפְּכוּ וְאֵי אֲפֻשֶׁר לֵאסֹפָם. וְלֹא יִשָּׂא אֱלֹהִים נַפֶּשׁ – אֱלֹהִים אֵינוֹ רוֹצֵה לְשַׁחַת, לְהַמִּית אָדָם.
- 15 כִּי יִרְאֵנִי הָעָם – אֲנִשִּׁי הַפְּחִידוֹ אוֹתִי שֶׁאִם אֲדַבֵּר אֶתְךָ יִשְׁרִית תִּכְעַס.

5. מדוע לא הסתפקה האשה בהבטחתו הראשונה ובהבטחתו השנייה של המלך?

6. א. האשה אמרה לדוד שהוא מתנהג בנגוד לשבועה שנשבע לה, בכך שאינו מחזיר את אבשלום. מצאו והעתיקו את המשפט המלמד על כך מתוך פסוק 13.

ב. כדי לשכנע את דוד טוענת האשה, שזאת טעות לחשוב שעם ישראל דורש מדוד לנקם את דם אמנון. העתיקו מפסוק 13 את המשפט המלמד על כך.

ג. שיערו מדוע לא הזכירה האשה את שמו של אבשלום במפרש?

7. כיצד החמיאה האשה החכמה למלך, כשנוכחה לדעת שדוד הבין שיואב הוא שיזם את הרעיון לשלח אותה אל המלך? העתיקו את המשפט.

19 היד יואב אתך - האם יואב מערב בעניין?

אם אש להימין ולהשמיל - אין צורך לפנות ימינה או שמאלה מדברי המלך, דוד דיוק בהשערתו.

20 לבעבור סבב את פני הדבר - כדי לגרם לדוד להחזיר את אבשלום ולהבטיח שלא יפגע.

אַבְשָׁלוֹם חָזַר לִירוּשָׁלַיִם

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 21–33

1. כִּיצַד אָפְשָׁר לָדַעַת שֶׁהָאִשָּׁה הַחֲכָמָה מִתְקוּעַ הִצְלִיחָה לְשַׁכְנֹעַ
אֶת הַמֶּלֶךְ לְהַחְזִיר אֶת בְּנוֹ?

2. א. מָה צִוָּה דָּוִד אֶת יוֹאָב לְגַבִּי אַבְשָׁלוֹם?

ב. מִדּוּעַ עָשָׂה זֹאת?

3. בְּמָה הִתְבַּלֵּט אַבְשָׁלוֹם? צִטְטוּ.

4. כיצד הראה אבשלום יחס של כבוד לאחותו?

5. א. כיצד אלץ אבשלום את יואב לשכנע את המלך לראותו?

ב. האם אבשלום היה יכול לפעל בדרך אחרת כדי להשיג את מטרתו? הציעו.

ג. אבשלום הצית את שדה יואב. מה אפשר ללמד על אבשלום מכך?

ד. "כל דאלים גבר", כלומר החזק גובר. זהו פתגם המתאר מצב שבו אנשים שמפעילים כוח, משיגים את רצונם. מהי הדרך ההפוכה לסוג ההתנהגות הזה?

6. א. אבשלום פנה בדרישה להפגיש עם אביו. כתבו את טעונו.

ב. שערו, מדוע הסכים אביו לראותו?

7. האם אתם יכולים ללמד משהו לעצמכם מספור זה?

אֲבִשְׁלוֹם תַּכְנֵן מֶרֶד נֶגֶד דָּוִד אָבִיו

קְרָאוּ בְּעֵיִן אֶת פְּסוּקִים 1–12

1. א. אֲבִשְׁלוֹם עָשָׂה לַעֲצֻמוֹ מֶרְכָּבָה וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לִפְנָיו.
זֶה הָיָה מִנְהַגָם שֶׁל מַלְכֵי הָאֲזוּר. שִׁעְרוּ, מִדּוּעַ נָהַג כֵּךְ?
- ב. כִּיצַד הִתִּיחַס שְׁמוּאֵל לְמִנְהַג זֶה שֶׁל הַמְּלָכִים בְּמִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ?
רְאוּ שְׁמוּאֵל א פָּרָק ח, פְּסוּק 11.

מֶלֶךְ מִצְרַיִם בְּמֶרְכָּבָתוֹ, צִיּוּר קִיר קְדוּם

2. א. כִּיצַד הִסִּית אֲבִשְׁלוֹם אֶת הָעָם נֶגֶד דָּוִד? כְּתֹבוּ בְּסֻעִיפִים,
רְאוּ פְּסוּקִים 3–4.
- ב. מִדּוּעַ מִשְׁמִיץ אֲבִשְׁלוֹם אֶת אָבִיו דָּוִד דּוֹקָא בְּעֵינָיו מִשְׁפָּט?
- ג. כְּתֹבוּ אֶת הַמִּשְׁפָּט שֶׁבּוּ מִסִּכָּם הַמִּסְפָּר אֶת הַתְּנֵהְגוּתוֹ שֶׁל אֲבִשְׁלוֹם.

- 2 דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר - לִיד שַׁעַר הָעִיר שֶׁבּוּ נִעְרְכוּ מִשְׁפָּטִים.
רִיב - שֶׁהָיָא לְמִשְׁפָּט.
- 3 דְּכִרְיָה טוֹכִים וְנִכְחִים - טַעֲנוּתִיךְ נִכּוֹנוֹת וְצוּרְקוֹת.
וְשִׁמַּע אֵין לָךְ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ - הַמֶּלֶךְ לֹא יִקְבַּל אֶת טַעֲנוּתְךָ אֲף עַל פִּי שְׁאֵתָה צוּרֶךְ.
- 4 מִי יִשְׁמַנִּי שִׁפְט - הַלֹּאִי שֶׁהָיוּ מִמֵּנִים אוֹתִי לְשׁוּפָט.
וְהִצְרַקְתִּיו - הִיִּיתִי פוֹסֵק מִשְׁפָּט צֶדֶק לְטוֹבָתוֹ.
- 6 וַיִּגְנֹב אֲבִשְׁלוֹם אֶת לֵב אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל - הַשְׁפִּיעַ עֲלֵיהֶם בְּמִרְמָה.
וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה - בְּנִרְאָה נִפְלָה שֶׁגִּיָּאָה, וְהַכּוֹנֶה אַרְבַּע שָׁנִים לְאַחַר הַמָּתֵת אֲמִנוֹן.
- 10 וַיִּשְׁלַח אֲבִשְׁלוֹם - לִפְנֵי שִׁיָּצָא לְחִבְרוֹן. מְרֹגְלִים - שְׁלִיחִים שֶׁיַּפְעִלוּ בְּסוּדְרִיּוֹת כְּדִי לַעֲדוּד לְמֶרֶד.
- 11 קְרָאִים - מְזֻמִּים.
הַלְכִים לְתַמָּם - בְּתַמִּימוֹת, לֹלֵא כּוֹנֶה רָעָה, הֵם לֹא יָדְעוּ עַל הַכּוֹנֶה הַנִּסְתָּרֶת שֶׁל אֲבִשְׁלוֹם.
- 12 הַגִּלְגָּי - מִהָעִיר גִּילָה.
הַקָּשֶׁר אֲמָץ - הַמֶּרֶד הַתַּחֲזֹק.

לְכָל עִיר הַמִּקְפֶּת חֹמֶה הָיָה שַׁעַר כְּנִיסָה. עַל הַשַּׁעַר שָׁמְרוּ חִזְלִים. שַׁעַר הָעִיר נִסְגָּר עִם עָרֵב וְנִפְתָּח בִּבְקָר. לֹא כָּל אֶחָד הָיָה רָשָׁאי לְהַכְנִיס לָעִיר. מִשְׁנֵי צִדֵּי הַשַּׁעַר הָיְתָה רֶחֱבָה. בְּרֶחֱבָה הִתְנַהֵל שׁוּק. אֲפָרִים, בְּעָלֵי מְלָאכָה וְסוֹחְרִים הֵצִיעוּ אֶת סְחֹרָתָם לְמִכְרָה. שׁוּק רֶחֱבֵת הָעִיר הָיָה מְקוֹם מִפְגָּשׁ וְשִׁיחָה בֵּין אָנָשִׁים. בְּרֶחֱבֵת הַשַּׁעַר הִתְקַיְמוּ מִשְׁפָּטִים. זָקְנֵי הָעִיר אוֹ הַמֶּלֶךְ שָׁמְשׁוּ בְּתַפְקִיד שׁוֹפְטִים. כְּשֶׁנֶּעְרַךְ מִשְׁפָּט יָכְלוּ אָנָשִׁים לְהֶאָזִין לטִעָנוֹת הַצָּדִדִּים, לְדַבְּרֵי הָעֲדִים וּלְפַסֵּק הַדִּין. הֵם יָכְלוּ לְהִתְרַשֵּׁם אִם נִעְשָׂה צָדֵק בְּפִסֵּק הַדִּין.

נִיר דָּמִין וְאִיר שִׁיחוֹת בֵּין הָאָנָשִׁים שֶׁבָּאוּ לְדוֹד לְהַשְׁפִּט:

3. א. כִּיצַד הַצָּדִיק אֲבִשְׁלוֹם בְּפָנֵי דָּוִד אֶת בִּקְשָׁתוֹ לָלֶכֶת לְחֶבְרוֹן?

ב. לְאִיזוֹ מַטָּרָה הָלַךְ אֲבִשְׁלוֹם לְחֶבְרוֹן?

4. כִּיצַד אֶפְשָׁר לָדַעַת שֶׁאֲבִשְׁלוֹם הִקְפִּיד לְשָׁמֹר אֶת תְּכֵנִיּוֹתָיו

בְּסוֹד? רְאוּ פְּסוּקִים 7, 8, 11.

5. א. מִדּוּעַ בָּחַר אֲבִשְׁלוֹם לְמַרְדֹּם בְּדוֹד דָּוִד וְלֹא בָּעִיר חֶבְרוֹן?

ב. נִסּוּ לְהַסְבִּיר מָה מְשַׁמְעוֹת הַדָּבָר?

6. מצאו והעתיקו מפסוק 10 את המשפט המלמד שאבשלום הכריז שהוא מלך?

7. מה בפתוב מאפשר להבין שאבשלום תכנן היטב את המרד?

בפסוק 12 כתוב שהעם ברבו תמך במרד: "... ויהי הקשר אמן, והעם הולך ורב את-אבשלום". מבין חוקרי התנ"ך, יש הטוענים שאבשלום הצליח להמריד את העם משום שהתעוררה התנגדות לפעולותיו של דוד בחוגים שונים בעם.

- שבט יהודה, שבטו של דוד, צפה שנכבדו ישמשו בעמדות מפתח בהנהגת העם. הם התמרמרו על שדוד לא מנה אותם לתפקידי שרים ויועצים, אבל מנה אנשים מקרב הזרים שישבו בארץ כגון: אתי הגתי, אוריה החתי ו"הפלתי" – גדוד שכירים זר במשמר ששרתו במשמר המלך.

- כמו כן התנגדו בעם למלחמות הרבות בימי דוד ולמסים שגבה לצורך החזקת הצבא.

- בארץ נותרו עדין נאמנים למשפחות שאול שלא אבדו את התקוה להחזיר את השלטון לבית שאול ולכן תמכו במרד.

לָדוֹד נֹדַע שְׂאֲבָשָׁלוֹם מֶרֶד בּוֹ

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 13 – 37

13 הַמְגִיד - הַמּוֹדִיעַ.

הָיָה לֵב אִישׁ יִשְׂרָאֵל - מִנְהִיגֵי הָעָם
נוֹטִים אַחֲרֵי אֲבָשָׁלוֹם.

14 לֹא תִהְיֶה לָנוּ פְּלִיטָה - לֹא נִשְׁאָר
בַּחַיִּים.

וְהָדִיחַ עָלֵינוּ אֶת הָרָעָה - וַיָּבִיֵא עָלֵינוּ
אֶסּוֹן.

וְהָכָה הָעִיר לְפִי חֶרֶב - יַהֲרֹג אֶת כָּל
תּוֹשְׁבֵי הָעִיר וְלֹא יִשְׁאִיר שְׁרִיד מֵהֶם.

15 הִנֵּה עֹבְדֶיךָ - אֲנַחְנוּ אִתְּךָ, מִיֹּכְנִים
לְפָקְדְּךָ.

16 בְּרִגְלָיו - אַחֲרָיו.

17 בֵּית הַמֶּרְחָק - מְקוֹם בְּנַחַל קֶדְרוֹן
מִמְזֹרַח לִירוּשָׁלַיִם.

18 עֹבְרִים עַל יָדוֹ - עֹבְרִים עַל פְּנֵיו
לְהוֹכִיחַ שָׂהֵם נְאֻמִּים לוֹ.

וְכָל הַכְּרָתִי וְכָל הַפְּלָתִי וְכָל הַגְּתִים -
גְּדוּדֵי חִילִים שְׂכִירִים, שֶׁנֶּאֱמָנוּתָם
הִיְתָה נְתוּנָה לְדָוִד.

1. בַּמָּה שׁוֹנָה הַפַּעַם אוֹיְבוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ?

2. א. יֵשׁ לְשַׁעַר שְׂכָאֶשֶׁר הִגִּיעַ דָּבַר הַמֶּרֶד לִירוּשָׁלַיִם, הַתִּיעֵץ דָּוִד
עִם מְקַרְבָּיו:

הָיוּ שְׂאֲמָרוּ שְׂצָרֶיךָ לַעֲזֹב אֶת יְרוּשָׁלַיִם, וְהָיוּ שֹׁחֲשָׁבוּ שְׂצָרֶיךָ
לְהִשָּׂאֵר וּלְהִתְבַּצֵּר בִּירוּשָׁלַיִם - מָה הָיוּ הַטְּעוֹנוֹת לְהַצְדָּקָת
כָּל יָדְעָה?

ב. מִי קִבֵּל אֶת הַהַחֲלָטָה הַסּוֹפִית בְּעֵינָיו?

ג. כִּיצַד נִמַּק אֶת הַחֲלָטָתוֹ?

3. כִּיצַד הִבִּיעוּ אֲנָשֵׁי דָוִד אֱמוּנִים לְמַלְכָּם?

4. א. מִי הֶצְטִרְפוּ אֶל דָּוִד כְּאֶשֶׁר עָזַב אֶת יְרוּשָׁלַיִם?

ב. מִדּוּעַ דִּוְקָא הֵם?

חִילִים פְּלִשְׁתִּים שֶׁשָּׂרְתוּ בְּמִשְׁמַר פְּרָעָה, אִיּוֹר לְפִי תַבְלִיט מִמְצָרִים הַקְדוּמָה

5. לצורך ארגון הצבא והממשל נעזר דוד בבני עמים אחרים.

א. מי מהם מזכר בפרשת דוד ובת שבע?

ב. מי מהם מזכרים בפרקנו?

ג. מה היה מוצאם?

ד. מדוע דוקא הם הצטרפו לדוד?

6. מה אפשר ללמד על אפיו של דוד מיחסו לאתי הגתי?

7. מתוך מה מהמספר אפשר ללמד שהמצטרפים לדוד הזדהו עם כאבו?

8. שערו, מדוע סרב דוד לקחת עמו את ארון ה'?

9. נתן אמר לדוד בפרק יב, פסוק 11: "הנני מקים עליך רעה מביתך" – כיצד קבל דוד את העונש של מרד אבשלום בו? ראו פסוקים 25, 26.

10. א. איזה תפקיד הטיל דוד על צדוק הכהן ועל בני הכהנים? ראו פסוקים 27-28.

ב. אילו תפקידים הטיל על חושי הארץ שהיה אחד מיועציו? ראו פסוקים 33-34.

ניר דמין ואיר את השיחה בין דוד, חושי והכהנים:

19. שב עם המלך - שבו עם אבשלום. נכרי - זר.

גלה - נמצא בארץ זרה.

20. תמול בואך - לא מזמן באת לשרתני. והיום אני עך - אגרום לך לנודד אתי. חסד ואמת - ה' יעשה אתך חסד אמת.

22. לך ועבר - הצטרף אל נאמני.

23. על פני דרך את המדבר - על הדרך המובילה למדבר יהודה.

24. ויצקו - הציגו.

25. והראני אתו ואת נוהו - אראה את הארון ואת אהל מועד.

26. הנני - אני מוכן לקבל את דין האלהים.

28. עד בוא דבר מעמכם -

עד שאקבל מכם ידיעה. מתמהמה - מתעכב.

30. במעלה הזיתים - בדרך העולה להר הזיתים.

חפוי - מכסה כמנהג איש אבל.

31. בקשרים - בין המורדים.

סכל נא - הכשל, בטל בבקשה.

32. עד הראש - עד פסגת הר הזיתים.

33. עברת - תעבר.

והית עלי למשא - תכבד עלי.

34. והפרתה - תבטל.

35. מבית המלך - מארמון המלך, שם התישב אבשלום.

10. א. מה חֲשַׁבְתֶּם עַל דָּוִד כֹּאֲשֶׁר בָּרַח מִירוּשָׁלַיִם? מָה אַתֶּם
חוֹשְׁבִים עָלָיו לְאַחַר פְּגִישָׁתוֹ עִם הַכּוֹהֲנִים וְעִם חוֹשֵׁי?
כְּתֹבוּ בְּשָׁנֵי טוֹרִים.

ב. לַמְּרוֹת הַהֶלֶם וְהַצֶּעַר שֶׁחָשׂ דָּוִד מִרְגַּע שֶׁהִגִּיעָה אֵלָיו הַיְדִיעָה
עַל הַמֶּרֶד, לֹא אָבַד דָּוִד אֶת יָכָלְתּוֹ לְהִנָּהִיג וְקִבֵּל הַחֲלָטוֹת
אַחֲדוֹת – מָהֵן? סִכְמוּ בְּקִצְרָה.

ג. שִׁעְרוּ, כִּיצַד עֲשׂוּיֹת הַחֲלָטוֹת שֶׁקִּבֵּל דָּוִד לְתֹרֵם לְחִסּוֹל
הַמֶּרֶד?

נַחַל קִדְרוֹן

הַדֶּרֶךְ מִנַּחַל קִדְרוֹן לְרֹאשׁ הַר הַזַּיִתִּים

ציבא בא לעזרת דוד, ושמע'י נצל את ההזדמנות להשפילו

קראו בעין את פסוקים 1–14

1. א. כיצד עזר ציבא, משרתו של מפיבשת, לדוד? כתבו בשני סעיפים.

ב. שער, מדוע שאל דוד על מפיבשת?

ג. איזה פרס קבל ציבא מדוד?

2. דוד העניק לציבא פרס. כתבו טעונים בעד ונגד המעשה.

3. כיצד רמס שמעי בן גרא את כבודו של דוד לעיני האנשים שאתו?

4. במה האשים שמעי בן גרא את דוד? הסבירו וצטטו.

1 מעט מהראש - התרחק מעט

מראש הר הזיתים.

צמד חמרים חבשים - זוג חמורים שעל

גבם מנח אכף והם מוכנים שירכבו

עליהם. צמוקים - חבילות צמוקים.

קנין - תאנים יבשות, דבלים.

נבל - כר, בדרך כלל לנין, עשוי

חרס או עור.

3 בן אדניך - מפכשת בן שאול.

5 בחורים - ישוב על הר הזיתים

בגבול בנימין.

7 צא צא - הסתלק, איש הדמים -

רוצח.

8 השיב עליך ה' כל דמי בית

שאול - ה' העניש אותך על

הרע שעשית לשאול ולמשפחתו.

תחתו - במקומו.

10 מה לי ולכם בני צריה -

אל תתערכו בעניני.

11 אף כי עתה בן הימיני - על אחת

כמה וכמה אין לי טענות נגד האיש

הזה מבנימין.

14 שם - כנראה לא רחוק מנהר הירדן.

5. א. מה הציע אבישי לדוד?

ב. מי היה אבישי ומה היה תפקידו?

6. א. כיצד נמק דוד את התנגדותו לפגע בשמעני בן גרא?

ראו פסוקים 11-12.

ב. מה אפשר ללמד על דוד מתגובתו להצעת אבישי?

1. מהו נושא המפה?

2. האם יש דרכים אחרות להגיע למחנים? הציעו.

3. כאשר ברח מאבשלום, מדוע בחר דוד לחצות את הירדן בסמוך ליריחו ולא במעברות הירדן שליד מחנים?

מפת נתיב הבריחה של דוד

אַבְשָׁלוֹם נִכְנָס לִירוּשָׁלַיִם

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 15–23

1. מָה מִסַּמַּלֶּת כְּנִיסַתוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם וּפְמִלִּיתוֹ לִירוּשָׁלַיִם?

2. א. מְדוּעַ חָשַׁד אַבְשָׁלוֹם בְּחוּשֵׁי שֶׁהוּא אֵינוֹ נֶאֱמָן לוֹ?

ב. בְּאֵילוֹ טְעוּנִים קָנָה חוּשֵׁי אֶת אֱמוּנוֹ שֶׁל אַבְשָׁלוֹם?
כְּתַבוּ בְּשָׁנֵי סְעִיפִים.

3. א. אֵיזוֹ עֲצָה נָתַן אֲחִיתָפֶל לְאַבְשָׁלוֹם?

ב. מְדוּעַ הָאֱמִין אֲחִיתָפֶל שֶׁעֲצָה זוֹ הִיא לְטוֹבַת אַבְשָׁלוֹם?

4. הָאֵם יֵשׁ קֶשֶׁר בֵּין נְבוֹאָת נָתַן לְדָוִד בַּפֶּרֶק יב, פְּסוּקִים 11–12,

לְמָה שֶׁעָשָׂה אַבְשָׁלוֹם לְפִי עֲצַת אֲחִיתָפֶל? נִמְקוּ.

5. כִּיצַד מַחְמִיא הַמַּסְפֵּר לְחַכְמָתוֹ הָרַבָּה שֶׁל אֲחִיתָפֶל?

נִיר הַמְּאִיר דְּמִין וְאִיר אֶת מַחְשְׁבוֹתָיו שֶׁל אֲחִיתָפֶל:

15 איש ישראל - מנהיגי העם שתמכו באבשלום.

16 רעה דוד - רע, יועץ ואיש סודו של המלך.

17 זה חסדך את רעך - זו הטובה שאתה גומל עם רעך דוד.

18 לא אהיה ואתו אשב - אהיה נאמן לו ואהיה לצדו.

19 השנית - התשובה השנייה.

21 נבאשת את אביך - הרסת את יחסך עם אביך כך שבלתי אפשרי יהיה לתקן אותם.

וחזקו ידי כל אשר אתך - תומכך לא יחששו שתתפס עם אביך, שעה שהם יענשו על בגידתם בדוד.

עצת אחיתפל לאבשלום

קראו בעיון את פסוקים 1-14

אחיתפל מהעיר גילה שליד ירושלים היה יועצו הראשי של דוד.
הן חכמי התלמוד והן פרשנים שונים שאלו את עצמם: מדוע בגד אחיתפל בדוד?
הפרשן ר' דוד קמחי (רד"ק) הסביר:
ואמרו כי השנאה הגדולה הזאת שהיה שונא אחיתפל את דוד - - - מפני המעשה שעשה בבית שבע ואמרו כי בית שבע היתה בית בנו של אחיתפל שכתוב: הלוא זאת בית שבע בת אליעם וכתוב שאליעם בן אחיתפל.

1. האם אתם יכולים להבין ללבו של אחיתפל? התבססו על רד"ק.

ניר דמין ואיר
שיחה בין אבשלום
לבין חבר:

2 ואבוא עליו - אתנפל עליו.

יגע - עיר.

רפה ידים - חלש ובלתי
מוכן להתקפה.

4 וישיב הדבר - מצא חן הדבר.

6 אם אין - או לא.

8 מרי נפש - מרירים וכועסים,

ולכן מסכנים ולא ינוסו.

כדב שכול בשדה - בדומה

לדבה שהרגו את גוריה

ולכן היא כועסת ואכזרית.

לא יליו - לא ילון ביחד עם חיליו.

9 באחת הפחתים - באחד הבורות.

והיה כנפל בהם בתחלה - אם

יפלו אחרים מאנשיך מיד בתחלת

הקרב כתוצאה ממארב של דוד.

היתה מגפה - היתה מפלה

ורבים נהרגו.

10 והוא גם בן חיל אשר לבו כלב

האריה המס ימס - גם אם לוחמי

אבשלום אמיצים, הם יתחילו לפחד.

11 מדין ועד באר שבע - מדין

בצפון ועד באר שבע בדרום.

ופניך הלכים בקרב - אתה

תוביל את הצבא.

12 ונחנו עליו כאשר יפל הטל

על האדמה - נתנפל על לוחמיו

כמו שהטל מכסה את האדמה.

13 אל עיר יאסף - יכנס לעיר

המקפת חומה.

והשיאו כל ישראל אל העיר

ההיא חבלים - לוחמי אבשלום

יקיפו את העיר בחבלים וימשכו

את העיר על חומותיה ובתיה

עד לנחל הקרוב לעיר.

צרור - אבן קטנה.

14 להפך - לספל, לקלקל.

2. איך יכולה עצת אחיתפל לעזור לאבשלום?

3. חושי ארפי שהיה מיועצי דוד ונשאר נאמן לו בסתר יעץ אף הוא לאבשלום.

א. מהי עצתו הנגדית של חושי?

ב. השוו את עצת חושי לעצת אחיתפל. העזרו בסעיפים הבאים:

* מה מספר הלוחמים בכל הצעה?

* מי מפקד הקרב?

* מתי תתחולל התקיפה?

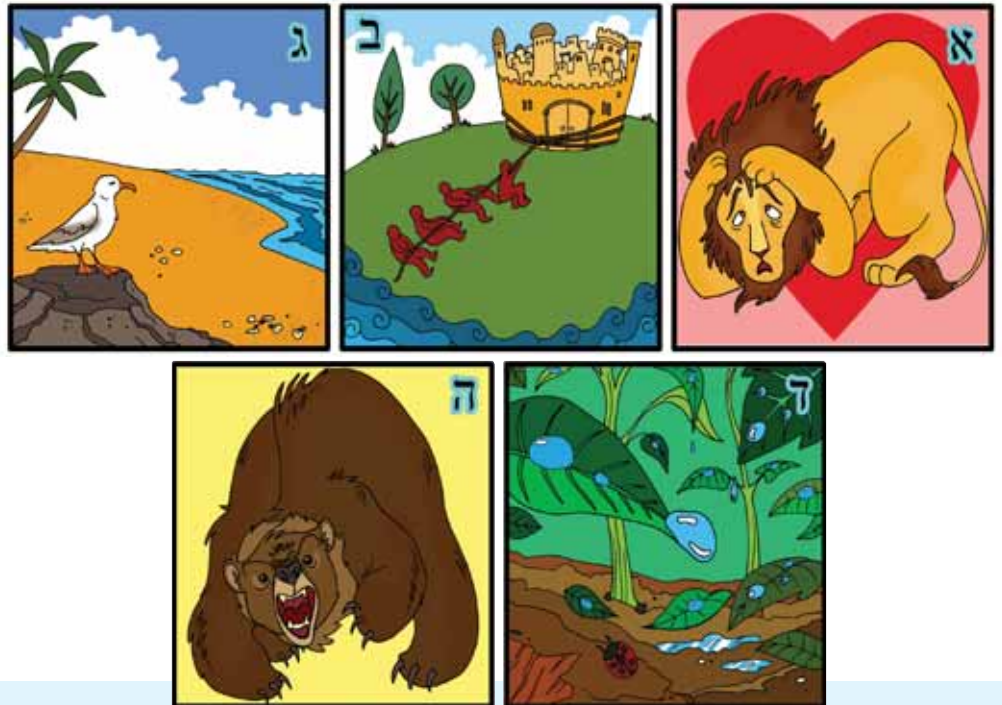
* מי יהיו הנפגעים?

* מה יהיו תוצאות הקרב?

ג. מהי מסקנתכם מההשוואה, באיזו עצה הייתם אתם בוחרים? הסבירו לפי מה החלטתם.

4. א. כתבו לכל איור מהאיורים הבאים דמוי מתאים מתוך דברי חושי.

ב. מינו את הדמויים לקבוצות. הסבירו לפי מה מינתם.

דוב תוקף אדם, פסיפס מכנסיה בכסופים שפנגב מלפני כ-1,500 שנים

ג. שֶׁרוּ, מְדוּעַ הִרְבֵּה חוֹשֵׁי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן צִוְרִית?

5. בְּיָמֵינוּ, כְּאֲשֶׁר רוֹצִים לֹמַר "מְכַל הָאָרֶץ" אוֹמְרִים לְפַעֲמִים: "מִדֵּן וְעַד אֵילַת" – בְּאִיזָה בְּטוֹי דּוֹמָה הִשְׁתַּמֵּשׁ חוֹשֵׁי? (רְאוּ פְסוּק 11)

6. מִצְאוּ בְּדַבְרֵי חוֹשֵׁי בְּפְסוּקִים 8–13 בְּטוֹיִים שֶׁאֲפָשָׁר לְהִבִּין מֵהֶם: א. שְׁחוֹשֵׁי מַחְמִיא לְאַחִיתָפֹל
ב. שְׁחוֹשֵׁי מִתְחַנֵּף לְאַבְשָׁלוֹם
ג. שְׁחוֹשֵׁי מְגַזִּים כְּדִי לְהִרְשִׁים אֶת אַבְשָׁלוֹם

7. שֶׁרוּ, מְדוּעַ קָבַל אַבְשָׁלוֹם אֶת עֲצַת חוֹשֵׁי? כְּתֹבוּ בְּשָׁנֵי סְעִיפִים. רְאוּ פְסוּק 14.

כְּאֲשֶׁר יֵשׁ שְׁתֵּי סְבוֹת לְאֵרוּעַ, הָאֶחָת: הַחֲלָטָתוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַשְּׁנִיָּה: הַסִּבְרוֹ שֶׁל הַמַּסְפֵּר שֶׁהִחֲלָטָה אֵינָהּ מְקִרִית, מֵאַחַר שֶׁאֱלֹהִים הוּא שֹׁגֵרם שְׂיִקְרָה הָאֵרוּעַ, נוֹהֲגִים לְקַרֵּא לְשָׁנֵי הַהִסְבָּרִים סְבָתִיּוֹת כְּפֹלָה.

8. כְּאֲשֶׁר רוֹצִים לֹמַר: זֹאת עֲצָה רָעָה וּמְכַשִּׁילָה, נִהוּג לֹמַר זֹאת עֲצַת אַחִיתָפֹל. מְדוּעַ עֲצָתוֹ שֶׁל אַחִיתָפֹל נִחְשָׁבֶת לְרָעָה וּמְכַשִּׁילָה לְפִי טְעוּנָיו שֶׁל חוֹשֵׁי?

דוד קבל מסר מחושי והצה עם נאמניו את הירדן

קראו בעיון את פסוקים 15–21

1. א. כיצד הצליח חושי להעביר ידיעות לדוד?

ב. מה תכן הידיעה שרצה חושי למסר לדוד?
ראו פסוקים 15–16.

ג. מדוע הסתיר חושי מדוד שאבשלום העדיף את עצתו
על פני עצת אחיתפל?

2. כיצד הצליחו אחימעץ ויהונתן להתחמק מאנשי אבשלום
שנשלחו לתפסם?

3. השוו בין ספור הצלת המרגלים ששלח חושי, לספור הצלת
המרגלים ששלח יהושע ליריחו.
ראו יהושע פרק ב פסוקים 1–7.

במה דומים שני המקרים ובמה הם שונים?
העזרו בסעיפים הבאים:

- מהו מקום המסתור?
- באיזה אופן הטעתה הדמות המצילה את הרודפים?
- האם הדמות המצילה הרויחה ממעשה ההצלה?

4. שער, מדוע התאבד אחיתפל לאחר
שהתקבלה עצת חושי? נמקו השערותכם.

5. כיצד התכוון אבשלום לקראת המלחמה
בדוד?

6. כיצד הפתע דוד בהגיעו למחניים?

16 עבדו תעבור - חצה את הירדן.

פן יבלע - שמא תגרם רעה למלך
ולנאמניו.

17 עמדים בעין רגל - מוכנים למלא
שליחותם.

19 האשה - בעלת הבית.

המסך - הכסוי.

ותשטח עליו הרפות - פזרה גרעיני
חטה ליבוש.

20 עברו מיכל המים - אולי היה שם

מאגר מים שאותו עברו, ואולי הכונה
לירדן שאותו חצו.

קטע מנהר הירדן

הסתים מרד אבשלום

קראו בעיון את פסוקים 1-18

1. כיצד התכונן דוד לקראת הקרב מול כוחות אבשלום?
2. שער, מדוע חלק את חיליו לשלושה חלקים?
3. דוד חשב שמקומו בין חיליו בזמן שנלחמו נגד המורדים ואבשלום בראשם.
- א. באילו טעונים יכול דוד להצדיק את רצונו?
- ב. באילו טעונים הצדיקו הלוחמים את דרישתם שישאר במחנים?
- ג. כיצד מסביר ר' שלמה יצחקי (רש"י) את רצונו של העם שלא יצא עמם למלחמה? ענו לאחר שתקראו את הסברו לפסוק 3: לא ישימו אלינו לב – לא יהיה חשוב בעיניהם להתגבר ולהתהלל מאחר שאין אתה במלחמה.

יער טבעי סביב

- 1 ויפקד – ספר את לוחמיו.
- וישם עליהם – מנה מפקדים חדשים.
- 2 וישלח – בנראה נפלה טעות ויש לקרא "וישלש": חלק את הלוחמים לשלושה חלקים.
- 4 אל יד השער – על יד שער העיר מחנים.
- 5 לאט לי לנער לאבשלום – הזהרו למעני על חיי אבשלום.
- 6 העם – צבא דוד.
- ישראל – צבא אבשלום.
- ביער אפרים – בעבר הירדן המזרחי.
- 8 ותהי שם המלחמה נפוצת – המלחמה התפזרה על שטח גדול.
- וירב היער לאכל בעם מאשר אכלה החרב – רבים מלוחמי אבשלום נהרגו בנראה מחיות הטרף שביער.
- 9 ויקרא – פגש במקרה.
- שוכר – ענפים סבוכים וצפופים.
- 11 ועלי לתת לה – כפרס על הריגתו.
- 12 לא אשלח ידי – לא אהרג.
- שמרו מי – יהיה השומר מי שיהיה.
- 13 לא יכחד – לא יסתר מהמלך.
- תתיצב מנגד – לא תעזר לי.
- 14 לא כן אחילה לפניך – אני לא מוכן לבקש ממך.
- שכטים – ענפים.
- 16 חשך יואב את העם – חס על חיי החילים.
- 17 פחת – בור.
- 18 יד – מצבה.

4. א. מה צוה דוד על לוחמיו ביחס לאבשלום? הסבירו וצטטו.

ב. מה אפשר ללמד על דוד מפקדה זו?

5. מדוע מפקדי צבא דוד היו מעניינים לדחוק את צבא אבשלום

הנסג אל היער? הסבירו וצטטו.

6. א. יואב נסה לפתות את החיל, שמסר לו היכן ראה את

אבשלום, להרג אותו – כיצד עשה זאת?

ב. באילו טעונים סרב החיל לפגוע באבשלום? כתבו בסעיפים

והוסיפו צטוט לכל סעיף.

ג. מה אפשר ללמד על אפיו של החיל מסרובו?

7. א. יואב הרג את אבשלום. כתבו טעונים בעד וטעונים נגד

המעשה.

ב. מדוע לדעתכם הסתכן יואב והחליט להפר את פקדת דוד

ולהמית את אבשלום?

8. אפשר לראות בענשו של אבשלום ענש משמים – על מה

נענש? ראו: פרק טו פסוקים 3, 7, 11 ופרק טז פסוק 11.

9. המספר מזכיר בפרק את יהירותו של אבשלום, איזה חטאים

נוספים חטא אבשלום בימי חייו?

עץ אלה

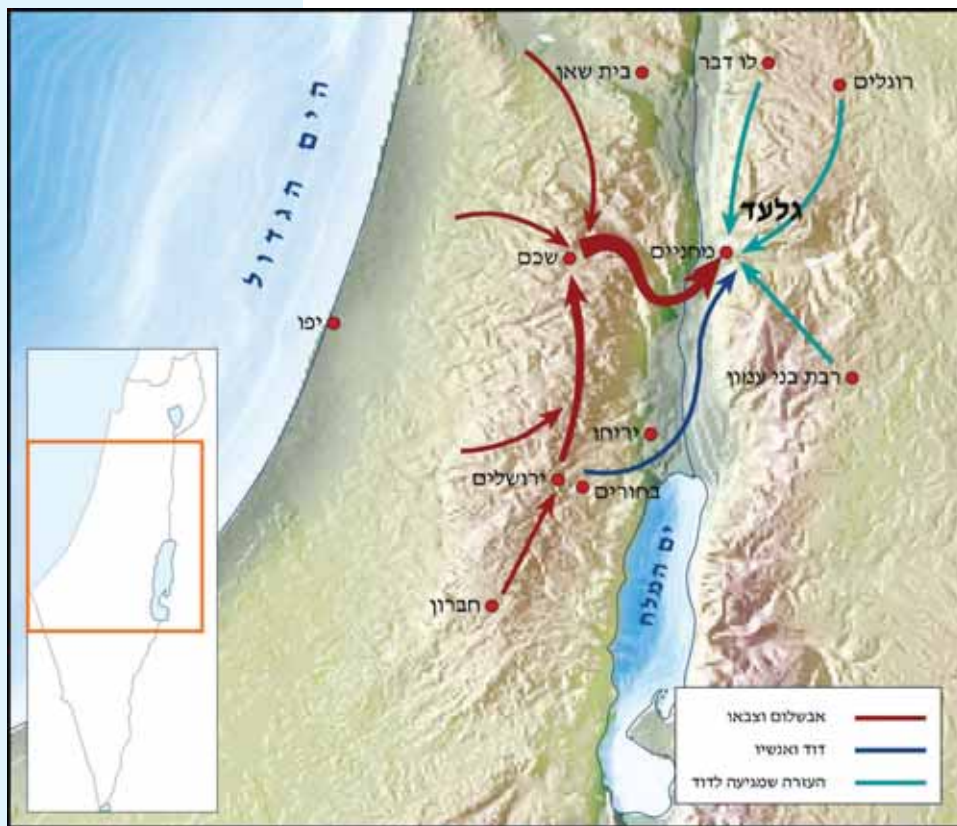
אַבְשָׁלוֹם נִתְפָּס בְּעֵנָף עֵץ הָאֵלֶּה, גּוֹסֵט בַּדּוֹרָה

הַבְּשׁוּרָה עַל מוֹת אַבְשָׁלוֹם הַגִּיעָה לְדָוִד

קְרְאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 19–32

1. מִדּוּעַ נָסָה יוֹאָב לִמְנַע מֵאַחִימֶעַץ לָרוּץ וּלְבַשֹּׁר לְדָוִד אֶת תּוֹצְאוֹת הַקָּרֵב?
2. מִדּוּעַ יָשָׁב דָּוִד בְּשַׁעַר?
3. לָאִיזוֹ בְּשׁוּרָה צָפָה דָּוִד כְּאִשֹּׁר שֶׁמַּע שֶׁהָרֶץ הַמִּתְקַרֵּב הוּא אַחִימֶעַץ?
4. א. כִּיצַד הִתְחַמֵּק אַחִימֶעַץ מִלְבַּשֹּׁר לְדָוִד עַל הַמֶּתֶת אַבְשָׁלוֹם?
ב. הָאֵם דָּוִד הִבִּין שֶׁאַחִימֶעַץ מִתְחַמֵּק? נִמְקוּ.
5. הַכּוֹשִׁי לֹא אָמַר בְּמִפְרָשׁ שֶׁאַבְשָׁלוֹם יָמָת, כִּיצַד בָּכָל זֹאת הָיָה נִתֵּן לְהִבִּין זֹאת מִתְשׁוּבָתוֹ?

מַפֶּת הַמְּקוֹמוֹת בְּמֶרֶד אַבְשָׁלוֹם

6. בַּמָּפָה תִּמְצְאוּ חֲצִים בְּצִבְעִים שׁוֹנִים. כְּתֹבוּ מִשְׁפַּט מַסְבִּיר מָה מִסְמָל כָּל אֶחָד מֵצִבְעֵי הַחֲצִים?
7. אֵף שֶׁהַמָּפָה אֵינָה מְצִינָת אֶת מְקוֹמוֹ שֶׁל יַעֲר אֶפְרַיִם שֶׁם הִתְרַחֵשׁ הַקָּרֵב בֵּין כּוֹחוֹת אַבְשָׁלוֹם לְכוֹחוֹת דָּוִד, אֲפֹשֶׁר לְדַעַת בְּאִיזָה צֶד שֶׁל הִירְדֵן הִתְנַהֵל הַקָּרֵב. מָה בַּמָּפָה עוֹזֵר לְקַבֵּעַ זֹאת?

19 שֶׁפֶטוֹ ה' מִיַּד אִיכְבּוֹ - ה' נָקַם בְּאִיכְבּוֹ וְהִמִּיתָם.

20 אִישׁ בְּשָׂרָה - מְבִיא בְּשׁוּרָה טוֹבָה.

21 כּוֹשִׁי - אֶחָד מֵהַחִילִים הַשְּׂכִירִים שֶׁל דָּוִד, הָיָה מֵאֶרֶץ כּוֹשׁ מִדְּרוֹם לְמִצְרַיִם.

22 וּלְכָה אֵין בְּשׁוּרָה מִצָּאת - לֹא תִמָּצָא, תִּקְבַּל פָּרֶס עַל הַבְּשׁוּרָה.

23 דֶּרֶךְ הַכֶּכֶר - דֶּרֶךְ כְּכַר הִירְדֵן.

24 יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים - הָיוּ לְמַחְנֵים שְׁנֵי שְׁעָרִים, אֶחָד פְּנִימִי וְאֶחָד חִיצוֹנִי. גַּג הַשַּׁעַר - שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים הָיוּ מְחֻבְּרִים בְּגֵג.

28 אֲשֶׁר סָגַר - הַסָּגִיר, מָסַר.

32 יִהְיוּ כְנַעַר אִיכְבּוֹ אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ - הַלֵּוֹאִי שְׂגוּרָל אִיכְבּוֹ הַמֶּלֶךְ יִהְיֶה כְּגוּרָלוֹ שֶׁל הַנֶּעַר.

דוד התאבל מרה על מות אבשלום

קראו בעין את פסוקים 1-9

1. כיצד בטא דוד את כאבו על מות אבשלום?
ראו פסוק 1 ופסוק 5.
2. כיצד תוכלו להסביר את אבלו הכבד של דוד על מות אבשלום שביגד בו?
3. כיצד השפיע אבלו של דוד על לוחמיו?

דוד מתאבל על מות אבשלום / גוסטב דורה

- 1 וירגז - גופו רעד.
עלית השער - החדר שמעל
גג שער החומה.
- 3 ותהי התשעה ביום ההוא לאכל -
שמחת הנצחון הפכה לאכל.
- 4 ויתגנב העם - חזרו למחנים
בשקט שלא ירגישו בהם.
הנכלמים - המבישים.
בנוסם - בכריחתם.
- 5 לאט את פניו - הסתיר את
פניו בכפות ידיו.
- 6 הבית - לתוך חדר פנימי בבית.
הבשת - גרמת בושה.
הממלטים את נפשם - שהצילו
את חייהם.
- 7 ישר בעיניו - טוב בעיניו.
- 8 קום צא ודבר - תפעל במהירות.
שלושה פעלים רצופים מעידים על
הדחיפות שבה צריך דוד להוכיח לעם
שהוא מעריך את מה שעשו למענו.
אם ילין איש אתה הלילה - איש לא
ירצה לישן אתה, תשאיר לבדך.
- 9 ישראל - לוחמי אבשלום.

4. א. פִּיצֵד הַצְלִיחַ יוֹאֵב לְשַׁכְנֵעַ אֶת דָּוִד שֶׁלֹּא לְבַטֵּא אֶת אֲבִלוֹ לְעֵינֵי כָל? כְּתָבוּ בְּסֵעִיפִים.

ב. מְדוּעַ דָּרַשׁ יוֹאֵב מְדוּד לְהִרְאוֹת לְלוּחָמָיו אֶת הָעֲרֻכָּתוֹ עַל נִצְחוֹנָם, וּלְהַסְתִּיר אֶת צַעְרוֹ?

5. יוֹאֵב תֵּאָר אֶת הַתְּנַהּגוּתוֹ שֶׁל דָּוִד בַּמִּשְׁפָּט הַבֹּא:

לְאַהֲבָה אֶת שׁוֹנְאִיד וּלְשִׁנְאָה אֶת אוֹהֲבִיד

א. אֵיזוֹ אֵי הַתְּאֻמָּה יֵשׁ בְּהַתְּנַהּגוּתוֹ שֶׁל דָּוִד לְפִי דְבָרֵי יוֹאֵב?

ב. הֲאֵם אַתֶּם מְסַכְּמִים עִם יוֹאֵב? כְּתָבוּ טְעוּנֵיכֶם.

יֵשׁ הָאוֹמְרִים שֶׁאֵלוֹ קִים דָּוִד אֶת: "לְאַהֲבָה אֶת שׁוֹנְאִיד", הִיָּה מְקָרֵב אֵלָיו בְּכָךְ אֶת הַשׁוֹנְאִים שֶׁמְרָדוּ בּוֹ, וְהִיָּה בּוֹנֶה עִמָּם אֶת הַקֶּשֶׁר מַחֲדָשׁ. אֲבָל "לְשִׁנְאָה אֶת אוֹהֲבִיד", מְשַׁמְעוֹ שֶׁדָּוִד בָּגַד בְּנֶאֱמָנוּתָם שֶׁל אוֹהֲבָיו, שֶׁנִּלְחַמוּ וְסָפְנוּ אֶת חַיֵּיהֶם, כְּדִי לְהַשִּׁיבוֹ לַמַּלְכוּת.

ג. הֲאֵם הַסִּבֵּר זֶה מִנְּגִיד לְדְבָרֵי יוֹאֵב, אוֹ מְסַכְּמִים אַתֶּם? הַסְבִּירוּ.

6. א. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד עַל אִפְיוֹ שֶׁל יוֹאֵב מִמַּעֲשָׂיו וּמִהַתְּנַהּגוּתוֹ בַּפְּרָקְנוֹ?

ב. הֲאֵם אַתֶּם מְסַכְּמִים עִם גִּישָׁתוֹ שֶׁל יוֹאֵב, שֶׁמִּנְהִיג אֵינוֹ רִשָּׁאִי לְהַתְּנַהּג כְּאַחַד הָאָדָם שְׂרוּאָה אֶת סִבְלוֹ הַפְּרָטִי בַּמָּקוֹם הָרָאוּשׁוֹן? הַסְבִּירוּ.

7. מָה יְכוּלִים מְנַהִיגִים בְּנֵי זְמַנֵּנוֹ לְלַמֵּד מִהַסְפּוֹר?

שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שִׁלְחוּ מִשְׁלָחוֹת לְדָוִד

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 10–16

1. מִדּוּעַ לֹא חָזַר דָּוִד מִיַּד לְאַרְמוֹנוֹ שְׁבִירוֹשָׁלַיִם?
2. א. מָה הָיָה נוֹשֵׂא הַדִּיּוֹן בְּכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל?
ב. מָה הָיוּ הַנְּמוּקִים בְּעֵד הַחֲזָרַת דָּוִד לְכֵס הַמְּלוּכָה?
ג. יֵשׁ לְהַנִּיחַ שֶׁהָיוּ אֲנָשִׁים שֶׁהִתְנַגְּדוּ לְהַחֲזָרְתוֹ שֶׁל דָּוִד. מָה הָיוּ טְעוּנֵיהֶם?
3. א. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ לֹא בָּאוּ אֲנָשֵׁי יְהוּדָה לְדָוִד לְאַחֵר נִצְחוֹנוֹ עַל אֲבִשָׁלוֹם?
ב. מִדּוּעַ שִׁבְט יְהוּדָה הָיָה הַשִּׁבְט הַיְּחִיד שֶׁאֵלּוּ פָּנָה דָּוִד בְּבִקְשָׁה שִׁיכָרִיזוּ עַל הַסַּכְּמָתָם לְרֹאוֹת בּוֹ אֶת מַלְכָּם?
ג. בְּאֵילוֹ נְמוּקִים רָצָה דָּוִד לְזַרְזֵם לַעֲשׂוֹת כֵּן?
רְאוּ פְּסוּקִים 12–15.
ד. כְּתַבוּ סְכּוּם קָצֵר עַל עֲמָשָׂא, שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַעֲנָה לַשְּׁאֵלוֹת הַבָּאוֹת:
 - מִי הָיָה? רְאוּ פָּרָק יז פְּסוּק 25.
 - מִדּוּעַ הָיָה דָּוִד מְעַנֵּן בְּתַמִּיכָתוֹ?
 - מָה הַבְּטִיחַ דָּוִד לַעֲמָשָׂא בְּתַמּוּרָה לְתַמִּיכָתוֹ?ה. מָהוּ הַבְּטוּי בְּפְסוּק 15 הַמְּלִמֵּד שֶׁדָּוִד הִצְלִיחַ לְשַׁכְנַע אֶת אֲנָשֵׁי יְהוּדָה?
4. הָאֵם פָּעַל דָּוִד כְּשִׁוּרָה כְּאֲשֶׁר הִדִּיחַ אֶת יוֹאָב מִתַּפְקִיד שׁוֹר הַצָּבָא? כְּתַבוּ טְעוּנֵים הַמַּצְדִּיקִים אֶת הַחֲלָטָתוֹ. כְּתַבוּ טְעוּנֵים נֶגֶד הַחֲלָטָה.

10 נִדּוֹן - דָּנוּ וְהִתְנַכְחוּ.

מִלְטָנוּ - הִצִּיל אוֹתָנוּ.

11 לְמָה אַתֶּם מַחְרָשִׁים -

לְמָה אַתֶּם שׁוֹתְקִים וְלֹא עוֹשִׂים

אֶת הַדְּרוֹשׁ לְהַחֲזֹרֶת דָּוִד?

12 אֵל בֵּיתוֹ - אֵל אֲרָמוֹנוֹ,

לְהַחֲזִירוֹ לְתַפְקִיד מֶלֶךְ.

13 אַחֵי אַתֶּם, עֲצָמִי וּבָשָׂרִי -

יֵשׁ בִּינִינוּ קִרְבַּת דָּם.

אַתֶּם בְּנֵי שְׁבִטִי.

14 תַּחַת יוֹאָב - בְּמָקוֹם יוֹאָב.

15 כְּאִישׁ אֶחָד - כְּקַבּוּצָה

מִלִּפְדֵּת וּמֵאַחֲרֵת.

יְחִסּוֹ שֶׁל דָּוִד לְמִתְנַגְדּוֹ וּלְמִי־טִיבִיו לְאַחַר הַמֶּרֶד

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 17–44

1. הַפָּרָק עוֹסֵק בְּנוֹשְׂאִים אֲחָדִים – מֵהֵם?

2. א. מָה אָמַר שְׁמַעִי בֶּן גֵּרָא וְכִיצַד הִתְנַהֵּג: א. כְּאִשֶּׁר הִתְחִיל
הַמֶּרֶד בְּדָוִד ב. אַחֲרֵי כִשְׁלוֹן הַמֶּרֶד – כָּתְבוּ בְּשָׁנֵי טוֹרִים.

ב. מָה אָפֶשֶׁר לְהַסִּיק מֵהַשּׂוֹאֵת שָׁנֵי הַטּוֹרִים?

ג. כִּיצַד אָפֶשֶׁר לְהַסְבִּיר אֶת הַשְּׁנוּי בְּהִתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁל שְׁמַעִי?

קְרָאוּ אֶת סְפּוֹר הַחֲכָמִים הַבָּא:

אָמַר לוֹ שְׁמַעִי לְדָוִד: כָּל יִשְׂרָאֵל גָּמְלוּךְ רָעָה, וְאֲנִי יוֹתֵר מִכֻּלָּם, וְכָל יִשְׂרָאֵל
יוֹשְׁבִים וּמִקְוִים מָה חֹסֵד אַתָּה עוֹשֶׂה עִמִּי. אִם קִבַּלְתָּ אוֹתִי, כָּל יִשְׂרָאֵל
יוֹשְׁבִים וּמִשְׁלִימִים עִמָּךְ.”
(מִדְרַשׁ תַּהֲלִים מִזְמוֹר ג, מִרְטִין בּוֹבֵר)

ד. כִּיצַד נִסָּה שְׁמַעִי, לְפִי דִבְרֵי הַחֲכָם, לְשַׁכְנַע אֶת דָּוִד שֶׁלֹּא
יַעֲנִישׁ אוֹתוֹ?

3. א. אֲבִישִׁי דָרֶשׁ לְהַמִּית אֶת שְׁמַעִי עַל שֶׁקָּלַל אֶת דָּוִד, וְאֵלּוּ דָּוִד
הַחֲלִיט לֹא לְהַעֲנִישׁוֹ. בְּאִיזוֹ גִּישָׁה אַתָּם תּוֹמְכִים? נִמְקוּ.

ב. דָּוִד עָנָה בְּגִסּוֹת לְאֲבִישִׁי שֶׁהֲצִיעַ לוֹ לְהַעֲנִישׁ אֶת שְׁמַעִי –
לְפִי מָה אָפֶשֶׁר לְרְאוֹת זֹאת?

ג. הָאֵם אָפֶשֶׁר לְהַצְדִּיק אֶת תְּגוּבַתוֹ שֶׁל דָּוִד? נִמְקוּ.

4. א. כִּיצַד נִסָּה מְפִיבִשֶׁת לְהִרְאוֹת אֶת נְאֻמָּנוּתוֹ לְדָוִד?

ב. כִּיצַד נִסָּה מְפִיבִשֶׁת לְהַצְדִּיק אֶת עֲצָמוֹ?

ג. הֲעִתִּיקוּ אֶת הַמִּשְׁפָּטִים שֶׁאָמַר מְפִיבִשֶׁת לְדָוִד, וְשִׁישׁ בָּהֶם
מִשׁוֹם חֲנֻפָּה.

ד. מָה רָצָה מְפִיבִשֶׁת לְהַשִּׁיג בְּדִבְרֵי חֲנֻפָּה אֵלָּה?

18 וְצָלְחוּ – חָצוּ, עָבְרוּ.

19 וְעִבְרָה הָעִבְרָה – עָבְרוּ בְּמָקוֹם שֶׁבוֹ
הַמַּיִם רָדוּדִים, מִעִבְרַת.

20 הָעוּהָ – עָשָׂה עוֹז, חָטָא.

21 בֵּית יוֹסֵף – שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל חוּץ
מִשְׁבֻּט יְהוּדָה.

22 הִתְחַת זֹאת – הָאֵם בְּגִלָּל דְּבָרָיו.

23 מָה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה, כִּי תִהְיוּ לִי
הַיּוֹם לְשֹׁטָן – לֹא עָשִׂיתִי לָכֶם כָּל
רָע, אֲזַל תִּכְשְׁלוּ אוֹתִי.

25 בֶּן שָׂאוּל – נֶכֶד שָׂאוּל, בְּנוֹ שֶׁל
יְהוֹנָתָן.

וְלֹא עָשָׂה רְגֵלָיו – לֹא רָחַץ אֶת
רְגֵלָיו.

27 פֶּסֶחַ – צוֹלַע, נִכְה רְגֵלִים.

28 וַיִּרְגַּל בְּעֶבְרֶךָ – סִפֵּר עָלַי
רְכִילוֹת שָׁקֶר.

29 וּמָה יֵשׁ לִי עוֹד צָדָקָה –
אֵין לִי זְכוּת.

33 כָּלִכַּל – פָּרַנְס, נָתַן כָּלִכְלָה.
גְּדוֹל – עָשִׂיר.

35 שְׁנֵי חֲיִי – שְׁנוֹת חֲיִי.

36 לְמִשָּׂא – לְטָרַח.

37 הַגְּמוּלָה – הַשָּׂכָר הַטּוֹב, הַגְּמוּל.

ה. האם דוד השתכנע שמפיבשת היה נאמן לו? הסבירו לפי מה קבעתם.

5. דוד צוה לחלק את שדה שאול בין ציבא למפיבשת. האם צדק כשפסק כך? נמקו לפי מה קבעתם.

6. א. כיצד נמק ברזלי את סרובו לקבל את הגמול שהציע לו דוד?

ב. מה אפשר ללמד מדברי ברזלי על סגנון החיים בארמונו של דוד?

אשה מנגנת בנבל.
איור על פי תבליט קטע שנהב
(שן פיל) ממגדו

7. כמה שונה מצבו של דוד בזמן שחצה את הירדן מזרחה למחנים, ממצבו כאשר חצה את הירדן מערבה?

8. א. מה היתה סבת הסכסוך בין שבט יהודה לשבטי ישראל?

ב. תגובת אנשי יהודה לטענות שהעלו אנשי ישראל לא הועילה להרגעת הרוחות. לפי מה מהמספר אפשר ללמד זאת?

ג. האם שגה דוד כַּאֲשֶׁר הַחֲלִיט לֹא לְהִתְעַרֵּב בְּכּוֹחַ בֵּין
הַשְּׂבָטִים? כָּתְבוּ בְּשָׁנֵי טוֹרִים: טְעוֹנִים הַמַּצְדִּיקִים אֶת
הַחֲלָטָתוֹ וְטְעוֹנִים לְחִזּוֹק הַדְּעָה שֶׁדּוֹד שָׁגָה.

בפרק כ מספר:

שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי מְשֻׁבֵּט בְּנִימִין הַכְּרִיז עַל מָרְד בְּדוֹד בְּטַעֲנָה: "אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדוֹד
וְלֹא נַחֲלָה בְּבֶן יִשְׂרָאֵל הַצֵּטְרָפוֹ לְמָרְד. דּוֹד צוּהָ עַל עַמָּשָׂא, שְׁמֹנָה
לְשָׁר צָבָא בַּמָּקוֹם יוֹאֵב אַחֲרֵי מָרְד אֲבִשְׁלוֹם, לְאַסֹּף צָבָא מְשֻׁבֵּט יְהוּדָה בְּתוֹךְ
שְׁלוֹשָׁה יָמִים וּלְדַכָּא אֶת הַמָּרְד. עַמָּשָׂא אַחֲרָה וְלֹא הוֹפִיעַ בְּתָם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים.
דּוֹד פָּנָה לְאַבְיָשִׁי וְהוֹרָה לוֹ לְקַחַת אֶת אֲנָשֵׁי מִשְׁמֵר הַמֶּלֶךְ, הַכְּרָתִי וְהַפְּלָתִי, וְאֶת
כָּל גְּבוּרֵי דּוֹד (שְׁבִינִיָּהֶם הָיָה יוֹאֵב), וְלִדְרֹף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי, לִפְנֵי שֶׁהָלָה
יִצְלִיחַ לְהִתְבַּצֵּר בְּעִיר חוּמָה. אַבְיָשִׁי יֵצֵא לְבַצֵּעַ אֶת הַמְּשִׁימָה. בְּדֶרֶךְ פָּגָשׁוּ
הַלּוֹחָמִים אֶת עַמָּשָׂא וְיוֹאֵב הִרְגוּ בְּעֶרְמָה. יוֹאֵב הִנְהִיג אֶת הַצָּבָא לְאַבֵּל בֵּית
מַעֲכָה וְשָׁם מָצוּר עַל הָעִיר. אֲשֶׁר חֲכָמָה פָּנְתָה אֵלָיו וְאַמְרָה: מִדּוּעַ תִּשְׁמִיד עִיר
וְאִם בְּיִשְׂרָאֵל? יוֹאֵב עָנָה לָהּ שֶׁהוּא מַעֲנִין רַק בְּשֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי.
הָאִשָּׁה פָּנְתָה אֶל תּוֹשְׁבֵי הָעִיר וְהֵם הַחֲלִיטוּ לְהִמָּית אֶת שֶׁבַע בֶּן בְּכָרִי וּלְהַשְׁלִיךְ
אֶת רֹאשׁוֹ אֶל יוֹאֵב.
הַמָּרְד נִכְשַׁל וְיוֹאֵב חָזַר לְתַפְקִיד שֹׁר הַצָּבָא שֶׁל דּוֹד.
סֵפֶר שְׁמוּאֵל מְסַתֵּם בְּסִפּוֹר עַל דּוֹד שֶׁקָּנָה מֵאַרְוֶנָה הַיְּבוּסִי אֶת הַגֶּרֶן
שֶׁבִבְעָלוֹתוֹ, כְּדֵי לְהָקִים שָׁם מִזְבֵּחַ לָהּ.

1. לְאַחֲרֵי מוֹת אֲבִשְׁלוֹם, שׁוֹב הַתְּחוּלִל מָרְד נֶגֶד דּוֹד. מִי עָמַד
בְּרֹאשׁ הַמָּרְד?
2. מָה אֶפְשָׁר לְלַמֵּד מֵהַמָּסָפֶר עַל מַצַּב מַמְלַכַת דּוֹד, לְאַחֲרֵי מָרְד
אֲבִשְׁלוֹם? יִמְיוֹ?

מַלְכִּים א
סוֹף מַלְכוּת דָּוִד

זקנתו ומחלתו של דוד

קראו בעיון את פסוקים 1-10

1. א. המספר מצין פרטים אישיים על זקנתו של דוד.
מה נתן להבין על הנעשה בממלכת דוד בעקבות חלשתו הרבה?

ב. כיצד טפלו בדוד עבדיו?

2. א. כיצד נצל אדניה בן דוד את חלשתו?

ב. מדוע חשב אדניה שהוא ראוי לרשת את כסא דוד?

3. מצבו של המלך החולה גרם לחלוקי דעות בין מקרבו בשאלה מי יירש את כסא דוד לאחר מותו – מי מנאמניו של דוד תמך באדניה? מי היו מתנגדיו? כתבו בשני טורים.

4. את מי לא הזמין אדניה לזבח? מדוע?

5. א. במה מזכיר אדניה את אבשלום ובמה הוא שונה ממנו?
כתבו בשני טורים את הדומה והשונה.

ב. המספר אינו מביע בדרך כלל את דעתו בגלוי על מעשי הדמיות והתנהגותן. איך אפשר בכל זאת להסיק מהמספר מה דעתו על התנהגות אדניה?

6. הכתוב תולה את התנהגותו של אדניה בכך ש"אביו לא עצבו מימיו לאמור: מדוע ככה עשית" – האם לדוד יש חלק נוסף בכך שאדניה המליך את עצמו? הסבירו.

1 בא בימים - זקן מאוד.

2 סכנת - מטפלת ועוזרת.

4 לא ידעה - לא קים אתה יחסי מין.

5 מתנשא - מתנאה, מתנהג ביהירות.

רכב ופרשים - מרכבה רתומה לסוסים.

6 ולא עצבו - לא נזף בו ולא העניש אותו כדי לחנכו.

טוב תאר - יפה תאר.

ואתו ילדה אחרי אבשלום - לכן היה האח המבגר אחרי מות אבשלום.

7 ויעזרו אחרי אדניה - תמכו בהמלכתו.

9 ויזבח - ערך סעודה לכבוד המלכתו.

מריא - בהמה שמנה ומפטמת.

אבן הזחלת - מקור השם אינו ברור.

כנראה שהכונה לאבן שהיתה מקדשת.

אצל עין רגל - בסמוך למעין הנמצא ליד ירושלים.

דוד המלך בזקנתו, צייר לא ידוע, המאה ה-17

מֵאֲבָק בֵּין תוֹמָכִי אֲדֹנָיָה לְתוֹמָכִי שְׁלֹמֹה

קְרְאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 11 – 31

1. כִּיצַד הָיָה יָכוֹל דָּוִד לִמְנוֹעַ מֵאֲבָק בֵּין תוֹמָכִי אֲדֹנָיָה לְתוֹמָכִי שְׁלֹמֹה?
 2. א. מָמָה חָשַׁשׁ נָתַן?
ב. כִּיצַד עָזַר נָתַן לְבֵת שְׁבַע לְבֹא בַּתְּבִיעָה לְדָוִד לְהַמְלִיךְ אֶת בְּנָה?
- נִיר דִּמְיִן וְאִיר אֶת הַשִּׁיחָה בֵּין נָתַן וּבֵת שְׁבַע:

11 הלוא שמעתי - בודאי שמעתי.

12 מלטי נפשך - הצילי את חייך.

14 ומלאתי את דבריך - אחזק ואשלים את דבריך.

16 ותקד - השתחוותה.

20 עיני כל ישראל עליך - כל העם מחכים להחלטתך.

מי ישב על כסא אדני - מי ימלוך אחריך.

21 כשכב אדני המלך עם אבותיו - כאשר יגיע זמנו למות.

והייתי אני ובני חטאים - חוטאים בעיני אדני.

29 פדה את נפשי - הציל את חיי.

3. א. כיצד שתפו בת שבע ונתן פעלה ביניהם אצל המלך?
 ב. שיערו, מה מדברי בת שבע שכנע ביותר את דוד לפעל להמלכת שלמה? הסבירו וצטטו.
4. מה אפשר ללמד על בת שבע מדבריה ומהתנהגותה אל המלך?
5. איזו שאלה שאל נתן את דוד? צטטו.
 ב. האם לדעתכם חכה לתשובה? הסבירו.
 ג. כיצד קוראים לסוג כזה של שאלה?
6. במה שונה פניתה של בת שבע לדוד, מפניתו של נתן?
7. מה היתה השפעת בקורו של נתן אצל דוד?
8. במה שונה המלכתו של שלמה מהמלכתם של דוד ושאול?

שלמה המלך, ציור פטר פול רובנס, המאה ה-17, פרט מתוך תמונה

דוד הכריז על המלכות שלמה

קראו בעיון את פסוקים 32–53

1. א. אילו פעולות שנערכו בטקס המלכת שלמה מסמלות את המלכותו? כתבו בסעיפים.
- ב. במה תועיל לשלמה משיחתו בשמן הקדש מהמשכן על ידי הנביא?

2. מי מנאמני דוד השתתף בטקס?

3. א. כיצד נודע דבר המלכת שלמה לעם?
- ב. איזו עמדה הביע העם כלפי המלכת שלמה?

בטקס הצהרת האמונים של נשיא המדינה בכנסת, נקבעו מנהגים ומסורות שהיו נהוגים בזמן הכתרת מלכים בימים קדומים בעם ישראל. לדגמה משמיעים תרועות שופרות כשם שנהגו בהמלכת שלמה: "ויתקעו בשופר" (פסוק 39). בסיום הטקס, מכריז יושב ראש הכנסת: "יחי נשיא מדינת ישראל!" וחברי הכנסת מריעים: "יחי, יחי, יחי!" בדומה לנוכחים בטקס הכתרת שלמה שהריעו: "יחי המלך שלמה". בדרך זו של חדוש מנהגים, מסורות וסמלים מימים קדומים, מתחברת מדינת ישראל בימינו למלכות ישראל העתיקה.

4. כיצד נודע במחנה אדניה על המלכת שלמה?

5. שער, מדוע שלמה לא המית את אדניה?

6. גם בפסוק 52 בפרקנו וגם בשמואל ב פרק יד, פסוק 11 כתוב: "לא יפל משערתו ארצה", כלומר הוא לא ינזק ולא יפגע.

- א. מי הבטיח זאת בכל אחד מהמקרים?

- ב. למי נתנה ההבטחה בכל מקרה?

33 עבדי אדניכם - חילי משמר המלך
של דוד.

35 ועליתם אחריו - לאחר משיחת
שלמה למלך, תעלו בתהלוכה
מהמעין עד הארמון.
וישב על כסאי - ימלך בעודי בחיים.
ואתו צויתי - מניתי.
נגיד - מלך.

38 הכרתי והפלתי - גרוד חילים זרים
שומרי ראשו של דוד.

39 מן האהל - שהקים דוד לשכן את
ארון הברית.

40 ותבקע הארץ בקולם - לשון הגזמה
לתאור קולות השמחה, שהיו רמים
עד שנדמה היה שהארץ נבקעה כמו
ברעידת אדמה.
41 הומה - רועשת.

48 ועיני ראות - זכיתי לראות בעודי
בחיים.

50 ויקם וילך ויחזק בקרנות המזבח -
שלשת הפעלים הרצופים מלמדים
שאדוניו מהר להגיע למזבח מחשש
ששלמה יצוה להמיתו.

51 את עבדו - אדניה מכנה את עצמו
עבד לשלמה.

52 בן חיל - כאן הפונה לאדם ישר ונאמן.
לא יפל משערתו ארצה - לא יומת.

בפסוק 51 מספר על אדניה: "והנה אחי בקרנות המזבח". בימינו משתמשים בבטוי זה בצורה משאלת. כאשר רוצים לתאר אדם הנאחז בתפקיד שכבר אינו מסגל למלא אותו, אפשר לומר לדגמה: ראש העיר, שהתבקש לפרש מתפקידו עקב תפקידו הגרוע, נאחז בכל כוחותיו בקרנות המזבח.

אדניה נאחז בקרנות המזבח, ציור קליב אפטון, המאה ה-20

צואת דוד לשלמה בנו

קראו בעין את פסוקים 1-10

- 1 ויצו - משרש צו"ה נגזרה גם המלה צואה: הוראות שמוסר אדם לקרוביו כיצד לנהג לאחר מותו.
- 2 הלך בדרך כל הארץ - קרוב למות. והיית לאיש - התנהג כאדם בוגר ובעל אחריות.
- 3 משמרת ה' - תשמר לקיים את חקי ה'. ועדותיו - מה שכתוב בלוחות הברית הנקראים גם "לוחות העדות". למען תשכיל - כדי שתפעל בשכל ובחכמה ותצלח.
- 4 דברו - הכתתו. לא יכרת - לא יומת.

1. לפני מותו פנה דוד לשלמה וצוה עליו כיצד עליו לנהג כמלך.
א. מהו הצווי הראשון שצוה דוד על שלמה?
ב. מדוע הצווי הראשון חשוב?
2. א. מהו הסעיף השני בצואת דוד?
ב. דוד צוה על שלמה להמית את יואב. כתבו טעונים בעד ונגד מעשה זה.
3. א. מהו הסעיף השלישי בצואת דוד?
ב. מה תוכלו ללמד מהסעיף הזה?
4. מדוע צוה דוד להמית את שמעי בן גרא, הוא הרי נשבע שלא ימית אותו?
5. א. במה שונה הסעיף הראשון בצואה משאר סעיפי הצואה?
ב. שער, מה הדאיג את דוד לפי צואתו לשלמה?

משטח
מאספה

בנימים קדומים נהגו לשים את הנפטרים על המשטח שמתחתיו היה פתח מרבע, הוא נקרא מאספה - מערה חצובה בה קברו את עצמות כל בני אותה משפחה.

אֲדֹנִיָּה נִפְגַּשׁ עִם בֵּית שֶׁבַע

קְרָאוּ בְּעֵינַי אֶת פְּסוּקִים 13–25

1. כְּתִבוּ תִּכְוֵן קָצֵר שֶׁל הַקְטָע.
2. א. כִּיצַד נִסָּה אֲדֹנִיָּה לְהַפִּיל אֶת שְׁלֹמֹה בַּפֶּח בְּעֶזְרַת בֵּית שֶׁבַע?
ב. שְׁעָרוֹ, מִדּוּעַ רָצָה אֲדֹנִיָּה אֶת אֲבִישֹׁג לְאַשָּׁה?
3. הָאֵם בֵּית שֶׁבַע הִבִּינָה אֶת כּוֹנְנָתוֹ הַנִּסְתֶּרֶת שֶׁל אֲדֹנִיָּה?
שְׁעָרוֹ וְנִמְקוּ.
4. לִפִּי מָה מֵהַכְּתוּב אֶפְשָׁר לְהִבִּין שְׁלֹאֵם הַמֶּלֶךְ הָיָה מַעֲמֵד מִיָּחָד
בַּמַּמְלָכָה?
5. לְאִיזוֹ מִסְקָנָה לְגִבִּי אֲדֹנִיָּה הִגִּיעַ שְׁלֹמֹה?
6. הַבְּטוּי "אֶל תֵּשִׁיב אֶת פָּנַי", חוֹזֵר בְּקָטָע בְּשִׁנּוּיִים קְלִים
שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים.
א. לְמִי נֶאֱמַר כֵּן בְּכָל פְּעָם?
ב. מָה פִּרוּשׁ הַבְּטוּי?
ג. כְּתִבוּ מִשְׁפָּט וְהַשְׁתַּמְשׁוּ בַּבְּטוּי.

16 שְׁאֵלָה – מִשְׁאֵלָה, בְּקִשָּׁה.

23 כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף –

אֲנִי נִשְׁבָּע שְׁאֵלָהִים יִגְרַם לִי
לְצָרוֹת וְאִסּוּנוֹת וְגַם יוֹסִיף עֲלֵיהֶם
אִם לֹא אֶקִּים אֶת שְׁבוּעָתִי.

הַכִּינִנִּי – כּוֹנֵן אוֹתִי, בִּסָּס אֶת

קראו בעיון את פסוקים 26–46

1. אביתר היה מתומכי אדניה – מדוע שלמה לא הרג אותו?

2. א. כיצד מצדיק שלמה את הפקדה להמית את יואב?
ב. על איזה חק מחקי התורה התבסס שלמה כשצוה להרג את יואב האוחז בקרנות המזבח? (ראו שמות פרק כא, פסוק 14)

3. מה היתה הסבה הרשמית להמתת שמעי, ומה היתה הסבה הנסתרת? כתבו בשני טורים.

4. שלמה נהג בקשיחות במתנגדיו והמיתם – איך אפשר להצדיק זאת?

5. יש אומרים שפרקים א, ב בספר מלכים א הם גם סוף וגם התחלה. למה הכוונה?

6. לפניכם משפטים בעברית של ימינו, כתבו אותם בעברית מקראית:

א. בקרוב אמות (פסוק 2)

ב. הוא לא יסרב לך (פסוק 17)

ג. יש לי בקשה בעלת ערך קטן (פסוק 20)

ד. שושלת דוד תתקיים לעד (פסוק 45)

7. הציעו וכתבו במחברת כותרת לפסוקים 26–46.

26 ענתות – עיר הולדתו של אביתר.

לך על שדיך – לך לביתך ולנחלתך.

נשאת את ארון ה' – היית בין נושאי

הארון, כשאבי העלה אותו לירושלים.

וכי התענית בכל אשר התענה

אבי – סבלת אתו כי היית מנאמניו

של אבי דוד.

32 והשיב ה' את דמו על ראשו – ה'

ישיב לו כגמולו, כי הוא אשם במותו

בגלל מעשיו.

45 וכסא דוד יהיה נכון – שושלת מלכי

דוד תהיה יציבה ומבססת.

עבודת סכום:

1. לפי מה מהמספר בספר שמואל א ושמואל ב, למדתם שהמלך בישראל אינו יכול לעשות ככל העולה בדעתו, הוא אינו נקי מבקרת, ואף מבקרת חמורה?
2. נתן אמר לדוד בשם ה' לאחר מעשה בת שבע: "ועתה, לא תסור חרב מביתך עד-עולם" כיצד התגשמה נבואתו?
3. במה שונה דמותו של דוד המלך מדמותו של שאול המלך? לפני שתענו, הגדירו את הסעיפים שלפיהם אתם רוצים להשוות ביניהם.
4. אילו מפעלותיו של דוד השפיעו על עם ישראל גם בדורות הבאים? סכמו בסעיפים.
5. הכינו אלבום על חיי דוד. תוכלו לעבד בקבוצות. כל אחד יתמקד בתקופה אחרת בחיי דוד.